

YHTEISÖLLISYYS TOHTORIKOULUTUKSESSA

- Tohtorikoulutettavien näkemyksiä Turun yliopistossa

Julia Rauvola

Pro gradu -tutkielma

Kasvatustiede

Kasvatustieteiden tiedekunta

Turun yliopisto

Huhtikuu 2017

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck-järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Kasvatustieteiden tiedekunta

RAUVOLA, JULIA: YHTEISÖLLISYYS TOHTORIKOULUTUKSESSA –
TOHTORIKOULUTETTAVIEN NÄKEMYKSIÄ TURUN YLIOPISTOSSA

Pro gradu -tutkielma, 90 s., 18 liites.

Kasvatustiede

Huhtikuu 2017

Tiivistelmä

Tiedeyhteisö muodostaa tohtoriopiskelijalle keskeisen toimintaympäristön. Yhteisöllisen toiminnan merkitys on nostanut päätään niin työelämässä kuin tohtorikoulutuksessa, mutta väitöskirjatyö on silti monelle tohtoriopiskelijalle käytännössä yksin puurtamista. Tohtorikoulutuksen kehittämisen kannalta on tärkeää pohtia, miten yhteisöllisyydellä ja tiedeyhteisön tuella väitöskirjaprosessia voitaisiin helpottaa ja luoda tohtoriopiskelijoille parhaat edellytykset asiantuntijaksi kasvamiselle. Tämän pro gradu -tutkimuksen aiheena oli selvittää, miten yhteisöllisyys toteutuu Turun yliopiston tohtorikoulutuksessa, ja millaisia merkityksiä jatko-opiskelijat sille antavat. Yhteisöllisyys on moniselitteinen ilmiö, mutta tässä sitä tarkasteltiin yhteisöön kuulumisen tunteena. Lisäksi tutkimuksessa kartoitettiin, mitkä muuttujat selittävät yhteisöön kuulumista ja mihin tekijöihin kokemus tiedeyhteisön osallisuudesta on yhteydessä. Tutkimuskysymyksiä lähdettiin selvittämään Turun yliopiston 2015 kaikille tohtorikoulutettaville lähettämällä palautekyselyllä. Palautekysely oli osa yliopiston Nuoret tutkijat -hanketta, jolla pyrittiin kehittämään tohtorikoulutusta ja erityisesti tohtoreiden työelämävalmiuksia ja -taitoja eteenpäin. Tästä syystä myös tämän tutkimuksen yksi tavoitteista oli löytää mahdollisuuksia, joilla tohtorikoulutusta voitaisiin parantaa jatko-opiskelijaa parhaiten palvelevalla tavalla.

Palautekysely sisälsi sekä monivalintaisia väittämiä että avoimia kysymyksiä, ja siihen vastasi 567 tohtoriopiskelijaa. Koko palautekyselystä analysoitiin tämän tutkimuksen laajuuden puitteissa vain osa vastauksista, liittyen pääsääntöisesti työyhteisöön kuulumiseen. Tutkimus osoitti, että väitöskirjatyötä tehdään hyvin erilaisista lähtökohdista käsin ja tohtoriopiskelijat ovat keskenään heterogeeninen joukko. Vain puolet tohtoriopiskelijoista koki olevansa osa yhteisöä Turun yliopistossa ja tiedekunnittain väitöskirjatyöskentely sekä osallisuuden tunne vaihtelivat. Tästä huolimatta ryhmä työskentelymuotona, opintojen kokoaikaisuus, matala ikä, sekä kansalaisuus selittivät todennäköisimmin yhteisöön kuulumista. Tiedeyhteisön osallisuuden merkitys korostui erityisesti harvempana opintojen keskeyttämisen harkintana. Tulosten perusteella voidaan todeta, että tohtorikoulutuksen yhteisöllisyys edellyttää keskinäistä vuorovaikutusta, yhteistyötä ja näiden tasapuolista mahdollisuuksien tarjoamista.

Avainsanat: yhteisöllisyys, tohtorikoulutus, tiedeyhteisö

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 SUOMALAISEN TOHTORIKOULUTUKSEN PÄÄPIIRTEET	7
2.1 Tohtorikoulutus muutoksessa	7
2.2 Tohtorikoulutuksen rakenteet ja organisointi	9
2.3 Tohtorikoulutuksen tavoitteet	9
2.4 Tohtorikoulutuksen luonne	11
2.5 Tohtorikoulutuksen haasteet ja kehittäminen	12
2.6 Turun yliopiston tohtorikoulutus	14
3 TIEDEYHTEISÖ JA YHTEISÖLLISYYS	15
3.1 Yhteisön käsite	15
3.2. Tiedeyhteisö tohtoriopiskelijoiden toimintaympäristönä	15
3.3. Yhteisön ja yhteistyön merkitys	16
3.4 Yhteisöllisyys	17
3.5 Yksilö ja yhteisö	18
4 TOHTORIKOULUTUKSEN YHTEISÖLLISYYS	20
4.1 Tohtorikoulutuksen raamit yhteisöllisyyden pohjana	21
4.2 Ryhmä- ja vertaistyöskentely	22
4.3 Käytänteet	23
4.4 Osallisuus ja sitoutuminen	24
4.5 Yhteisön ja yhteisöllisyyden merkitys	25
4.6 Kontekstiset ja tiedekuntaiset erot	28
5 TUTKIMUSKYSYMYKSET	30
6 AINEISTO JA MENETELMÄLLISET VALINNAT	31
6.1 Nuoret tutkijat -hanke	31
6.2 Kyselyaineisto	31
6.3 Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä	32
6.4 Kysely tutkimusmenetelmänä	33
6.5 Aineiston analyysi	33
6.6 Luotettavuuden arviointi	35
7 TOHTORIKOULUTETTAVAT TUTKIMUSJOUKKONA	38

8 YHTEISÖLLISYYDEN KOKEMINEN JA VÄITÖSKIRJATYÖSKENTELEY ERI TIETEENALOILLA	42
8.1 Työskentelymuoto, opintojen kokopäiväisyys ja työyhteisöön kuuluminen	43
8.2 Ammatillinen tuki	45
8.3 Väitöskirjatyön ohjaus	46
8.4 Työyhteisön laatu	47
8.5 Yhteisöllisyyden lisääminen	49
9 YHTEISÖLLISYYDEN KOKEMUKSEEN YHTEYDESSÄ OLEVAT TEKIJÄT	59
9.1 Tohtoriopiskelijoiden sukupuoli, ikä, tiedekunta ja kansalaisuus	60
9.2 Työskentelymuoto ja opintojen kokopäiväisyys	62
9.3 Kansalaisuus, ikä, opintojen kokopäiväisyys ja työskentelymuoto yhteisöön kuulumista eniten selittävinä tekijöinä	64
10 YHTEISÖLLISYYS JA MOTIVAATIO, OPINTOJEN EDISTYMINEN SEKÄ NIIDEN KESKEYTTÄMINEN	67
10.1 Väitöskirjatyön edistyminen	68
10.2 Keskeyttämisen harkinta	72
10.3 Motivaatio tutkimuksen tekoon	76
11 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	79
12 LOPUKSI	83
LÄHTEET	85
LIITTEET	91
Liite 1 Palautekysely tohtorikoulutettaville	91

JOHDANTO

Tohtoriopiskelijoiden väitöskirjatyö saattaa osittain tuntua itsenäiseltä yksin puurtamiselta. Samaan aikaan voimme pohtia, miten yhteisön merkitys on saanut jalansijaa entistä enemmän niin työelämässä kuin opiskelussa. Elämme keskellä varsin yksilö- ja kilpailukeskeisestä yhteiskuntaa, mutta silti meidän on vaikea toimia ilman vuorovaikutusta muihin toimijoihin, ja kyky yhteistyöhön on noussut yhdeksi tärkeäksi edellytykseksi toimia työelämässä. Yliopistoissa ja korkeakouluissa yhteisöllisyyden käsite on noussut voimakkaan kiinnostuksen kohteeksi 1990-luvulta alkaen. Se ei kuitenkaan ole yliopistoissa uusi asia, vaan on akateemisen historian aikana saanut erilaisia merkityksiä, ja sitä on toteutettu hyvin monella tavalla. (Repo 2010, 1-2.) Tässä tutkimuksessa yhteisöllisyyttä käsitellään osana Turun yliopiston tohtorikoulutusta ja tiedeyhteisön toimintaa. Yhteisöllisyyttä painotetaan jo Turun yliopiston tutkijakoulun johtosäännön ja sen nojalla annettavien muiden määräysten soveltamisessa niin, että näiden tulkinta edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja yhteisöllisyyttä. Myös tutkijakoulun käsikirjassa korostetaan akateemisen ohjauksen yhtenä tehtävänä tukea opiskelijan integroitumista tiedeyhteisöön. Näiden ohella tohtorikoulutuksen kansallisessa seuranta-arvioinnissa todetaan tohtorikoulutuksen tarve kehittää toimintamuotoja, jotka mahdollistavat sen, että jokainen tohtorikoulutettava on aidosti tutkimusyhteisön jäsen. (Niemi ym. 2011, 29.)

Väitöskirjatutkimusta tehdään varsin vaihtelevista lähtökohdista käsin, ja tohtoriopiskelijat ovat keskenään heterogeeninen joukko. Osa väitöskirjatyön raameista liittyy vahvasti resursseihin, kuten rahoitukseen. Ala- ja tiedekuntakohtaisista perinteistä taas pitkälti riippuu, työstetäänkö väitöskirjaa yksin monografina, vai kollektiivisemmalla mallilla yhteisjulkaisuiden muodossa tutkimusryhmän kanssa. Entä miten työskentelymuoto vaikuttaa tohtoriopinnoissa etenemiseen, asiantuntijaksi kasvamiseen tai opiskelijan hyvinvointiin? Yhteisöllisen toiminnan merkityksiä on tutkittu eri näkökulmista käsin, ja sillä on pyritty selittämään, miksi opinnoissa aiemmin menestyneet opiskelijat kokevat jatko-opinnoissaan vaikeuksia ja esteitä (Vekkaila 2014, 1). Stubb ym. (2010, 111) on todennut tiedeyhteisöön kuulumisella olevan positiivinen yhteys niin työn edistymisen kuin harvempaan opintojen keskeyttämiseen. Tämän lisäksi voimme pohtia, kuinka suurta tukea ja apua tiedeyhteisö ja sen toimijat voivat toisilleen tarjota.

Millaista siis on tohtoriopiskelijoiden tiedeyhteisön toimintaan osallistuminen Turun yliopistossa eri tieteenaloilla, millaisia merkityksiä sille annetaan ja mitkä tekijät ovat tähän yhteydessä? Tämän pro gradu -tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millä tavoin yhteisöllisyys toteutuu tohtorikoulutuksessa. Yhteisöllisyys on moniselitteinen ilmiö, mutta tässä sitä tarkastellaan yhteisöön kuulumisen tunteena, eli toisin sanoen yhteisöllisyys tarkoittaa jonkin osana olemista (Vekkaila 2014, 17). Yhteisöön kuulumisen voidaan nähdä tiedeyhteisöjen toimintaan osallistumisena, joiden pohjalta tohtoriopiskelija integroituu yhteisön käytäntöihin. Lähden tutkimuksessani liikkeelle tohtorikoulutuksen ja sen yhteisöllisyyden raamien kartoittamisesta ja näiden mahdollisista tiedekuntakohtaisista eroista. Tämän jälkeen selvitän, mitkä muuttujat selittävät ja kuinka paljon yhteisöön kuulumista. Viimeiseksi pyrin todentamaan, mihin tekijöihin yhteisöllisyys ja muut tohtorikoulutuksen raamit ovat yhteydessä.

Aihetta lähdetään analysoimaan pääsääntöisesti kvantitatiivisen mutta myös kvalitatiivisen tutkimusotteen voimin. Käytössäni on Turun yliopiston henkilöstöhallinnon syyskuussa 2015 teettämä palautekysely kaikille Turun yliopiston tohtorikoulutettaville, eli niille jatkotutkinto-opiskelijoille, joilla on oikeus suorittaa tohtorintutkinto Turun yliopistossa. Palautekyselyllä kartoitettiin tohtorikoulutettavien näkemyksiä yliopiston tohtorikoulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista. Edellisen kerran tohtorikoulutettavien näkemyksiä tohtorikoulutuksen järjestämisestä kysyttiin vuonna 2012 juuri Turun yliopiston tutkijakoulun (UTUGS) perustamisen jälkeen. Tämän jälkeen tohtorikoulutuksessa on tapahtunut paljon muutoksia, muun muassa rehtorin perustamat 16 Turun yliopiston tohtoriohjelmaa ovat aloittaneet toimintansa. Kysely on osa Turun yliopiston Nuoret tutkijat -hanketta, jolla pyrittiin kehittämään ja tukemaan tohtorikoulutettavien sekä post doc -vaiheessa olevien tohtoreiden työelämävalmiuksia ja -taitoja. Tavoitteena oli erityisesti kasvattaa heidän asiantuntijuutta ja parantaa työllistymistä. Näin ollen myös tässä työssä yhteisöllisyyden kartoittamisen kautta tavoite on löytää mahdollisuuksia ja sellaisia tekijöitä, joiden avulla tohtorikoulutusta voitaisiin kehittää entistä laadukkaammaksi.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Tohtorikoulutus muutoksessa

Tohtorikoulutus liittyy yhteen opinnot sekä tutkimustyön, ja on neliportaisen tutkijanurajärjestelmän ensimmäinen askelma (Niemi ym. 2011, 19). Suomessa systemaattinen yliopistojen organisoima tutkijankoulutus sai alkunsa 1900-luvulla. Näistä alkuajoista suomalainen tohtorikoulutus on kohdannut suuria muutoksia erityisesti viimeisten vuosikymmenten aikana, muun muassa rakenteiden ja tutkintojen määrän suhteen.

Tohtorikoulutus on aina nähty luonnollisesti yhteiskunnallisena kysymyksenä, ja sillä on ollut merkitystä myös poliittisesti. Tieteen ja teollisuuden yhteys nähtiin merkittävänä jo viime vuosisadan alussa, ja jatkokoulutus sai erityistä painotusta 1960-luvulla osana tiedepolitiikkaa (Husso 2005). Tuohon aikaan myös valtiojohtoinen tutkijakoulutus sai juurensa. (Nummenmaa, Pyhältö & Soini 2008, 12.) 1990-luvulle asti tohtoreiden valmistumismäärä oli vielä alhainen, mutta tuplaantui kyseisenä vuosikymmenenä (Aittola 1999, 128–129). Myös tutkimusrahoitus lisääntyi, ja se alkoi kanavoitua yhä enemmän Teknologian kehittämiskeskuksen sekä Suomen Akatemian kautta (Hiltunen & Pasanen 2006, 15).

1990-luku oli tohtorinkoulutukselle käännteentekevä: 1995 perustettiin perinteisen tohtorinkoulutuksen rinnalle tutkijakoulujärjestelmä, joka muutti koulutusta systemaattisemmaksi ja lisäsi yhteistyötä myös kansainvälisesti. Tutkijakoulujärjestelmän luominen oli yksi valtiovallan käytön muoto, jota toteutettiin ohjaamalla vahvasti koulutusta. (Nummenmaa ym. 2008, 15.) Tosin nykyään tutkijakoulut eivät ole enää osa valtakunnallista keskitettyä järjestelmää, vaan ne muodostavat monimuotoisen kokonaisuuden paikallisista tutkijakouluista laajoihin valtakunnallisiin verkostoihin. Tutkijakoulujärjestelmällä on haluttu tavoitella ensisijaisesti tohtorinkoulutuksen ja tutkimuksen korkeaa laatua sekä väitöskirjatyöhön käytettävän ajan lyhentämistä ja näin tehokkuutta. Tavoitteena on valmistua tohtoriksi neljässä vuodessa, mutta myös kasvattaa opiskelun päätoimisuutta ja tehdä siitä palkallista. (Hiltunen & Pasanen 2006, 14.)

Tutkijakoulujärjestelmää on vuosi vuodelta asteittain laajennettu niin, että vuonna 2010 Suomessa toimi kaiken kaikkiaan 112 Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Suomen Akatemian rahoittamaa tohtoriohjelmaa (Niemi ym. 2011, 20). Tutkijakoulujen määrä onkin melkein kaksinkertaistunut ensimmäisten tutkijakoulujen syntymisen jälkeen, ja 2006 järjestelmään kuuluivat jo kaikki yliopistot. (Hiltunen & Pasanen 2006, 14). Tutkijakoulu muodostuu monista eri tohtoriohjelmista: yliopiston sisäisistä, yliopistojen keskinäisistä, yliopiston ja muiden toimijoiden yhteisistä sekä kansainvälisistä tohtoriohjelmista. (Niemi ym. 2011, 25).

Yksi suurimmista tohtorikoulutuksen muutoksista on ollut sekä tohtorikoulutettavien että tohtorintutkintojen määrän huomattava kasvu tutkijakoulujärjestelmän perustamisen jälkeen. Tohtorintutkinnon suorittaneiden määrä on kolminkertaistunut viimeisen 20 vuoden aikana. Vuonna 2010 kaikissa Suomen yliopistoissa oli noin 21000 tohtoriopiskelijaa, ja samana vuonna suoritettiin yhteensä 1518 tohtorintutkintoa. (Niemi ym. 2011, 19.) Vuoden 2016 Tutkijanuratyöryhmän loppuraportin mukaan vuosittain valmistuu jopa 1600–1800 tohtoria (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016, 6). Kuinka pitkälle tohtoriksi valmistuvien määrä jatkaa kasvuaan? Entä onko tämä suoraan verrannollinen siihen, että tohtoriksi valmistuneiden työttömyysaste on lievässä kasvussa? Tohtorinopintoja suorittavien ja suorittaneiden määrä ei ole sukupuolittain kasvanut yhtä tasaisesti, vaan naisten osuus on selvästi kasvanut miehiä enemmän: esimerkiksi vuodesta 1994 vuoteen 2004 naisten osuus kohosi 9 %. (Hiltunen & Pasanen 2006, 15.)

Samalla kun tohtorikoulutuksen volyyymi on kasvanut, niin on myös kiinnostus tohtorikoulutusta, tohtorien osaamista ja näiden edistämistä kohtaan (Nummenmaa ym. 2008, 11). Raamit jatkokoulutuksen kehittämiseksi ovat rakentuneet pitkälti Bolognan prosessin kolmannen syklin myötä, jonka tavoitteena on ollut Euroopan korkeakoulutusalueen (EHEA) perustaminen vuoteen 2010 mennessä, sekä eurooppalaisen korkeakoulutuksen kilpailukyvyyn ja vetovoiman lisääminen. Bolognan prosessin myötä tohtorikoulutuksen keskiöön on noussut koulutuksen systematisoituminen, ja prosessin tähtäin onkin yhtenäistää Euroopan yliopistoja. Prosessin myötä tohtorikoulutusohjelmien toivottiin myös edistävän tohtoreiden työelämävalmiuksia ja siten täyttää kattavammin työmarkkinoiden vaatimuksia. (Hiltunen & Pasanen 2006, 17.) Bolognan prosessin lisäksi tohtorikoulutusta koskevat kansalliset arviot ja tutkimukset tohtoriopiskelijoiden opiskelukokemuksista ovat olleet keskeisiä jatkokoulutuksen kehittämisessä (Nummenmaa ym. 2008, 11).

2.2 Tohtorikoulutuksen rakenteet ja organisointi tänä päivänä

2000-luvun yksi merkittävimmistä muutoksista suomalaisessa tutkijakoulujärjestelmässä on ollut tohtoriohjelmapaikkojen päätöksenteon sekä tutkijakoulujärjestelmän kehittämis- ja seurantatehtävien siirtyminen Opetus- ja kulttuuriministeriöltä Suomen Akatemialle. Suomen Akatemian rooli myös tohtoriohjelmien arviointi- ja valintaprosessissa sekä kurssitoiminnan rahoittajana on ollut olennainen. (Niemi ym. 2011, 20.) Käytännössä kansallinen tohtorikoulutus on monitahoinen organisatorinen järjestelmä, johon kuuluu muun muassa niin tutkijakoulu, yliopisto, laitos, rahoittaja, ohjaaja kuin opiskelijakin.

Kuten jo mainittua, tohtorikoulutuksen rakenteissa on tapahtunut suuria muutoksia, ja yliopistoille on annettu selvästi enemmän vastuuta tohtorinkoulutuksesta ja sen kehittämisestä yhteydessä tutkimustoiminnan kanssa. Tohtorikoulutusta pidetään yliopiston kilpailutekijänä, ja siihen halutaan panostaa varsinkin yliopiston vahvuusalueilla. Yliopistojen oma strateginen suunnittelu on saanut enemmän jalansijaa, mutta tohtorinkoulutusta kehitetään silti yhteistyössä Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Suomen Akatemian kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja yliopistojen yhteisessä ohjausprosessissa määritellään koulutusalaakohtaiset tavoitteet tutkinnoille. (Niemi ym. 2011, 19–21, 25). Ylemmällä tasolla yliopistolaki säätelee yliopistoa koskevasta toiminnasta, ja Opetus- ja kulttuuriministeriö ohjaa toiminnan kehittämislinjoja, joita tiedekunta- ja laitostaso soveltaa käytäntöön. Valtakunnallisen koulutuksen ohjausjärjestelmän keskeinen toimija Opetus- ja kulttuuriministeriön ohella on Valtioneuvosto. (Nummenmaa ym. 2008, 22–23.)

2.3 Tohtorikoulutuksen tavoitteet

Tohtorikoulutuksen, kuten muunkin koulutuksen, tavoitteet ovat aina aikansa kontekstin ja ympäristön intressien heijastumaa. Mitä yhteiskunnalta, sen toimijoilta ja heidän osaamiseltaan halutaan, ja mihin koulutuksella tähdätään? Kontekstin lisäksi tieteenalakulttuurit ja niiden koulutusperinteet vaikuttavat siihen, mitä tohtorikoulutuksella tavoitellaan ja millaiseksi sitä halutaan luoda (Aittola 1999, 126). Toisaalta, vaikka viralliset tavoitteet tohtorikoulutukselle annetaankin, jokainen yksilö ja

akateemisen yhteisön jäsen luovat juuri omat tavoitteet ja näkemykset laadukkaasta koulutuksesta sekä sen oikeasta toteutuksesta (Nummenmaa ym. 2008, 12). Näin tavoitteet ovat aina suhteellisia ja riippuvaisia siitä, miltä tasolta ja kenen näkökulmasta niitä katsotaan.

Aittolan (1999) määritelmä tohtorikoulutuksen tavoitteista 1990-luvun lopulla kiteytyi pääosin tohtoriopiskelijan oman tutkimusalan kattavaan sisällölliseen ja teoreettiseen hallintaan. Aittolan mukaan tohtoriopiskelijan tulee pyrkiä itsenäiseen tutkimuksen tekemiseen, tutkimusmetodien ja -traditioiden hallintaan ja näitä soveltaen osoittamaan oman panostuksensa tieteen- ja tutkimusalaan. (Aittola, 1999, 125.) Tämä parin vuosikymmenen takainen määritelmä näyttää varsin tohtoriopiskelijakeskeisenä perustuen omaan tieteen tuottamisen asiantuntijuuteen valikoidulla tieteenalalla. Tavoitteet pätevät osittain tänäkin päivänä, mutta ovat saaneet uusia painotuksia ympärilleen. Tutkija tuskin nykyään harjoittaa tiedettä yksin pelkästään omien intressien pohjalta, vaan on vuorovaikutuksessa yhteiskuntaan ja työelämään. Kuten Nummenmaa ym. (2008, 14) toteavat, tutkijakoulutuksen tavoitteena on korkeatasoisten väitöskirjojen ja itsenäisen tutkimustyön lisäksi tohtoreiden kyky soveltaa osaamistaan moninaisissa yhteiskunnan ja elinkeinoelämän tehtävissä.

Myös Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisussa (2011) määritellään tavoitteeksi yhä useamman tohtorin työskentely tutkimus- ja muissa työtehtävissä muualla kuin yliopistolaitoksella. Julkaisussa kiteytetään tohtorikoulutuksen kehittämisen yhteiskunnalliseksi tavoitteeksi laadukkaan ja riittävän tutkijakunnan tuottaminen koko tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän sekä yhteiskunnan tarpeita varten. (Niemi ym. 2011, 19.) Yhteiskunta muokkaantuu ja kehittyy dynaamisesti, ja on toisinaan vaikeasti ennustettavissa. Näin ollen on myös haastava arvioida, mitä ja minkälaisia valmiuksia sekä taitoja tohtorikoulutuksella tulisi kehittää (Nummenmaa ym. 2008, 14). Samalla vauhdilla muuttuu tieteen ja tutkimuksen tekemisen luonne, johon vastaamiseksi tavoitteena on tehdä entistä enemmän monialaista yhteistyötä (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2016, 7). Opetusministeriön tutkijankoulutuksen kehittämistyöryhmä pitää muun muassa vuoden 2006 raporteissaan tärkeänä tohtoriopiskelijoiden tukemista urasuunnittelussa, sosiaalisten ja työelämätaitojen edistämistä sekä kannustamista yhteistyösuhteisiin työelämän toimijoiden kanssa. Työryhmä painotti myös tavoitteellista ohjauksen kehittämistä sekä henkilökohtaisen opinto- ja tutkimussuunnitelman laatimista tohtorikoulutuksen tehostamiseksi. (Hiltunen & Pasanen 2006, 16).

2.4 Tohtorikoulutuksen luonne tänä päivänä

Tohtorikoulutusta järjestetään Suomessa edelleen hyvin erilaisin tavoin. Moninaisissa toteutustavoissa on etunsa: se esimerkiksi palvelee hyvin erilaisiin työtehtäviin sijoittumista. (Nummenmaa ym. 2008, 15.) Suomalaiset tohtorikoulutettavat ovat hyvin heterogeeninen joukko, ja he suorittavat opintojaan ja työstävät väitöskirjojaan vaihtelevissa olosuhteissa. Koulutettavat voivat erota toisistaan niin opintojen työelämärelevanssin, urasuunnitelmien, elämäntilanteen tai rahoituksen suhteen. (Niemi ym. 2011, 21–22.) Heitä ei siten voi käsitellä yhtenäisenä ryhmänä, ja asettaa omat kehykset tohtorikoulutuksen suunnittelulle ja toteutukselle.

Opetusministeriön työryhmämuistioiden ja selvitysten julkaisussa (2008, 14) todettiin tutkijanuran olevan vaikeasti ennakoitavissa ja sen koostuvan monista eri rahoituslähteistä kustannetuista pätkätöistä. Jo 1999 Aittola kirjoitti ulkopuolisen rahoituksen osuuden lisääntyneen yliopistojen tutkimusrahoituksessa (Aittola 1999, 129). Tänä päivänä yliopistojen tutkimusrahoitus niukentuu vähitellen, ja samalla kilpailtu rahoitus lisääntyy (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016, 14). Keskeisiä ulkopuolisia tutkimusrahoittajia ovat EU:n puiteohjelmat ja yritykset, mutta ulkopuolisen hankerahoituksen osuus vaihtelee aloittain (Hiltunen & Pasanen 2006, 15). Nummenmaan ym. mukaan (2008) tutkimustyötä on tehty pääsääntöisesti muun palkkatyön ohella, mukaan lukien ”ammattitutkijat”. Aikaisemmin tutkijoiksi päätyivätkin taloudellisesti hyväosaiset tai ne, jotka saivat tutkimukselleen rahoitusta varakkaalta tieteen tukijalta. (Nummenmaa ym. 2008, 18.)

Rahoituksen haastavuus voi olla yksi syy tohtoriopintojen osa-aikaiselle suorittamiselle. Varsinkin kansallisella tasolla tohtoriopinnoilla tavoitellaan kokopäiväisyyttä ja siten nopeaa valmistumista nuorena. Tähtäimenä on, että sivutoimistenkin tohtoriopiskelijoiden ohjaus ja koulutus olisi organisoitu edistämään tutkinnon suorittamista neljän vuoden nettoajassa. Tohtorikoulutuksen seuranta-arvioinnin mukaan osa-aikaisuus on suurimmalle osalle tavallisin opiskelumuoto, erityisesti humanistisilla, kasvatustieteellisillä ja yhteiskuntatieteellisillä aloilla. (Niemi ym. 2011, 22, 24.) Hiltusen ja Pasanen mukaan vuonna 2006 tohtorikoulutettavia oli 20000, mutta näistä vain osa suoritti opintojaan aktiivisesti (Hiltunen & Pasanen 2006, 12).

Runsasta vaihtelevuutta on esiintynyt viime vuosina myös tohtorikoulutukseen valikoitumisessa, väitöskirjan tekemisessä ja sen ohjauksessa. Noin neljännes

tohtoriopiskelijoista suorittaa opintojaan yliopiston omassa tutkijakoulussa tai tohtoriohjelmassa, ja puolet näiden ulkopuolella (Nummenmaa ym. 2008, 11). Väylät ja tohtorikoulutukseen hakeutumisen ajankohta eroavat myös suuresti koulutettavien kesken: osa aloittaa tutkimustyön ja opiskelun heti saatuaan ylemmän korkeakoulututkinnon valmiiksi, ja osa taas jo työskenneltyään eri tehtävissä muualla työelämässä (Hiltunen & Pasanen 2006, 12). Kiinnostavinta tähän tutkimukseen nähden on kuitenkin väitöskirjatyön tekemisen ja ohjauksen muodot: Nummenmaan ym. vuoden 2008 selvityksen mukaan suurin osa tohtoriopiskelijoista suorittaa väitöskirjatyötään yksin, ja saa ohjausta pääosin seminaarien ja henkilökohtaisen ohjauksen myötä (Nummenmaa ym. 2008, 19). Onko tämä väite edelleen kuinka pätevä? Väitöskirjatyön tekemiseen ja sen yhteisöllisyyteen pureudutaan myöhemmissä luvuissa tarkemmin.

2.5 Tohtorikoulutuksen haasteet ja kehittäminen

Tohtorikoulutus on noussut sekä kansallisesti että kansainvälisesti tärkeäksi tiedepolitiikan alueeksi (Hiltunen & Pasanen 2005, 13). Tiede on alettu siten nähdä merkittävänä menestystekijänä sekä kansallisilla että kansainvälisillä kentillä, joilla yliopistot nyt kilpailevat keskenään (Nummenmaa ym. 2008, 13). 2000-luku on ollut muutosten aikaa yliopistomaailmassa ja dynaaminen toimintaympäristö on asettanut yliopistot uusien roolien ja haasteiden eteen. Odotukset ja tavoitteet liittyvät varsinkin yliopistojen profiloitumiseen, rakenteelliseen kehittämiseen, rahoitusmallin uudentamiseen, koulutuksen ja tutkimuksen laadun ylläpitämiseen sekä taloudellisen autonomian laajentamiseen. (Niemi ym. 2011, 19–21.) Yliopisto voidaan nykyään nähdä omanlaisena yritysorganisaationa, jossa se noudattaa liikkeenjohdollisia periaatteita menestyäkseen. Kilpailusta erottuakseen tohtorikoulutus on yliopiston ehdoton valttikortti. Jatkokoulutukselta odotetaan kansainvälisestikin korkeaa tasoa, ja yhdessä tutkimuksen kanssa yliopistot erottuvat muusta korkeakoulutuksesta (Nummenmaa ym. 2008, 13). Samalla kun asetetaan odotuksia tutkijanurien jatkuvalla kehittämiselle, haasteita lisää muun muassa tutkimusrahoituksen väheneminen (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2016, 11).

Opetus- ja kulttuuriministeriön tutkijatyöryhmän vuoden 2016 loppuraportin mukaan suomalaisen tutkimuksen taso on jäämässä jälkeen kilpailijamaista ja koulutustason kasvua ei ole enää todettavissa, mittavista panostuksista huolimatta. Myös Suomen

sijoitukset tärkeimmissä osaamisen ja koulutuksen vertailuissa ovat laskemassa. Korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten osaamispääoma kansainvälisesti ei ole korkealla tasolla, ja korkeakoulujen välisen kilpailun kiristyessä, Suomen houkuttelevuus kansainvälisten asiantuntijoiden, investointien ja yritysten silmissä heikkenee. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016, 11.) Suomessa on määrällisesti paljon korkeakoulutusta, mutta se ei nykyään vastaa johdonmukaisesti yhteiskunnan vaatimuksiin osaamisesta. Työntekijät ja työnantajat eivät näe jatkokoulutusta tarpeeksi tuottavana investointina. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012, 7-8.)

Laatuun ja sisältöön liittyvät kysymykset, sekä tohtorikoulutuksen mitoitus ja tohtoreiden työllistyminen on nostettu keskeisimmiksi tohtorikoulutuksen kehittämisen tavoitteiksi sekä kansallisissa että kansainvälisissä selvityksissä. Tosin vaikka laatuun kiinnitetään nyt erityistä huomiota, laadunhallinnan välineissä ja käytännön toteutuksessa on vielä haasteita. (Niemi ym. 2011, 19–21, 25). Nostettu on esille myös koulutuksen tehostamisesta, liikkuvuuden parantamisesta sekä työelämävalmiuksien edistämisestä (Hiltunen & Pasanen 2006, 13). Tohtorikoulutuksessa on lähdetty pohtimaan vastauksia, miten tarkalleen ottaen tieteelliseksi asiantuntijaksi opitaan ja miten muun muassa opiskelijoiden valintaa ja heidän ohjausta voitaisiin kehittää (Nummenmaa ym. 2008, 14).

Tohtorikoulutuksen tavoitteet ovat usein yhteiskunnallisesti makrotasolta määriteltyjä, joten on haastavaa arvioida niiden toteutumista mikrotasolla, esimerkiksi ohjaaja-opiskelija-suhteessa ja vuorovaikutuksen käytännöissä. Muutoksilla haetut tavoitteet eivät välttämättä liiku sellaisinaan tasolta tasolle, ja vastuu tavoitteiden toteutumisesta voi joissain tapauksessa jäädä jopa pelkän ohjaajan harteille. (Nummenmaa ym. 2008, 23–24.) Toisaalta tohtorikoulutuksen kehittämistarpeiden voidaan nähdä nousevan itse makrotasolta, jolla tiedeyhteisö opiskelijoineen ja ohjaajineen itse kehittää toimintojaan ja tavoitteita. Moniin haasteisiin ratkaisua kaivataan juuri tältä tasolta, ja koulutuksen kehittäminen edellyttää tiedeyhteisöltä reflektointia analyysiä toiminnoistaan ja sen perusteista. Tohtorikoulutuksen kehittämisessä onkin olennaista identifioida tärkeimmät toiminnan lähtökohdat ja ydinsäätelijät juuri kyseisen tutkijakoulun, laitoksen tai tiedeyhteisön näkökulmista käsin. (Nummenmaa ym. 2008, 25–26.)

2.6 Turun yliopiston tohtorikoulutus

Turun yliopiston tutkijakoulu (UTUGS) koostuu 16 tohtoriohjelmasta ja kattaa kaikki yliopiston edustamat tieteenalat. Kaikki Turun yliopistoon väitöskirjaansa valmistelevat tohtorikoulutettavat kuuluvat tutkijakouluun ja johonkin sen tohtoriohjelmista. Tutkijakoulu perustettiin Turun yliopistoon 1.8.2011, ja sen tehtävänä on systemaattisen, korkeatasoisen, ohjatun ja ajallisesti hallitun tohtorikoulutuksen järjestäminen, mukailien Suomen akatemian asettaman tutkijakoulutukiryhmän suosituksia. Tohtorikoulutuksessa painotetaan monipuolisuutta, laaja-alaisuutta ja kansainvälisyyttä, jotta se takaa valmistuville tohtoreille valmiudet paitsi akateemiselle tutkijanuralle myös muihin vaativiin asiantuntijatehtäviin. Tohtoriohjelmat voivat olla OKM:n/SA:n tukemia verkosto-ohjelmia tai paikallisia Akatemian ja ministeriön, tiedekuntien ja Turun yliopiston tukemia ohjelmia. Lisärahoittajina toimivat tutkimuslaitokset, tutkimussäätiöt sekä kansalliset ja kansainväliset tutkimusohjelmat. (<http://www.utu.fi/fi/Tutkimus/tutkijakoulu/Sivut/home.aspx>.)

Tohtorikoulutuksen toiminnallisen laadun kannalta keskeisiä kehittämiskohteita ovat: tohtorikoulutettavien valintakäytännöt, väitöskirjatyön ohjauskäytännöt, väitöskirjatyön edistymisen seuranta, väitöskirjatyön mitoitus kokonaisuudeksi, joka mahdollistaa tohtorintutkinnon suorittamisen neljän vuoden nettoajassa, hyvien käytänteiden toteuttaminen, monipuolinen ja korkeatasoinen koulutus, kansainvälisen, kansallisen ja sektoreiden välisen liikkuvuuden ja verkottumisen edistäminen sekä urasuunnittelu- ja hallinta. (<http://www.utu.fi/fi/Tutkimus/tutkijakoulu/Sivut/home.aspx>.)

3 TIEDEYHTEISÖ JA YHTEISÖLLISYYS

3.1 Yhteisön käsite

Käsite yhteisö pitää sisällään erilaisia variaatioita, ja myös sen määrittely on moniulotteista. Silti eri yhteisöjen käsitteen pohjalla on niiden samankaltainen luonne. Alun perin yhteisö-sana on johdettu suomen kielessä sanasta *yhdistää*. Saksalainen Ferdinand Tönnies (1974) käyttää teoksessaan *Gemeinschaft und Gesellschaft* termiä *gemeinschaft* kuvaamaan yksilöiden ja ryhmien välistä suhdetta, jota määrittävät tiiviit sosiaaliset siteet, yhteisöllisyyden vakaa asema jäsenten keskuudessa, sekä jäsenten kokema tietyn asteinen samankaltaisuus. Laajasti määriteltynä yhteisöä voidaan kuvata ryhmänä ihmisiä, joiden muodostama kokonaisuus perustuu esimerkiksi yhteiseen tavoitteeseen, arvoihin tai toimintatapoihin. Nivala (2008, 11) valottaa yhteisöjen monimuotoista luonnetta kategorisoimalla ne muodollisiin yhteisöihin, toiminnallisiin yhteisöihin sekä symbolisiin yhteisöihin. Muodollinen yhdistys voi olla olemassa ilman yhteisöllisyyden tunnetakin. Toiminnallinen yhteisö taas pohjaa jäsenten vuorovaikutukseen ja yhteenkuuluvuuden tunteeseen, kun taas symbolisessa yhteisössä jäsenet omaavat samanlaiset periaatteet ja aatteelliset näkemykset. (Paasivaara & Nikkilä 2010, 9-10.) Voimme siis äskeisen tapaan erotella yhteisöjä ja niiden määritelmiä erilaisin perustein. Yhteisöjen moninaisuutta on entisestään lisännyt sen käsitteen laajentuminen: yhteisöillä ei enää tarkoiteta vain perinteisiä yhteisöjä, joita pitävät koossa sisäiset normit ja läheiset suhteet. Jälkmodernin yhteiskunnan individualistisuuden korostaminen on tuonut yksilölle vapautta näistä perinteisistä yhteisöistä ja sosiaalisista siteistä, ja täten laajentanut yhteisön merkitystä. (Kangaspunta 2011, 8, 25.)

3.2 Tiedeyhteisö tohtoriopiskelijoiden toimintaympäristönä

Tässä tutkimuksessa keskitytään tiedeyhteisön käsittelemiseen, sillä tiedeyhteisö on tohtoriopintojen keskeinen toimintaympäristö (Soini & Pyhältö 2012, 12). Tiedeyhteisön merkitys ja sen muodot voivat vaihdella: Kuusipalon (1992) mukaan tiedeyhteisöksi voidaan suppeammalla tasolla tarkoittaa esimerkiksi yksittäistä ainelaitosta tai yliopistoa, tai laajemmassa merkityksessä koko kansallista tai kansainvälistä tiedeyhteisöä. Hän myös toteaa, että varsinainen instituutio ei ole ainoa yhteisöä koossa pitävä raami, vaan

yhteiset normit ja käsitykset muodostavat yhteisön. (Teittinen 1992, 17.) Tiedeyhteisöllä tarkoitetaan siis vaihtelevasti eri asioita, mutta olennaista tämän tutkimuksen näkökulmasta on se, miten tohtoriopiskelijat sen mieltävät. Opiskelijan näkökulmasta tiedeyhteisö voi siten olla tutkimusryhmä, laitos, yliopisto tai kansainvälinen tiedeyhteisö (Soini & Pyhältö 2012, 12). Vekkaila (2014, 5) toteaa opiskelijan tiedeyhteisön muodostuvan ensisijaisesti niiden henkilöiden ja ryhmien ympärille, joiden kanssa tämä tekee eniten yhteistyötä ja tutkimusta. Stubbin ym. (2010) tutkimuksen mukaan tiedeyhteisö merkitsee osalle tohtoriopiskelijoista juuri tutkimusryhmää, seminaaria tai ainelaitosta, toiset taas hahmottavat sen kokonaisvaltaisempana tieteenalana. Suurelle osalle tiedeyhteisö kuitenkin näyttäytyy mikrotason käytäntöyhteisönä, esimerkiksi lähityövereina tai opiskeluryhmänä. (Stubb, Pyhältö, Soini, Nummenmaa & Lonka 2010, 106, 110.) Eriävät määritykset voivat osittain selittyä tiedeyhteisön kompleksisella luonteella, joka saattaa näyttäytyä opiskelijalle haastavasti hahmotettavana työympäristönä, erityisesti opintojen alkuvaiheessa (Soini & Pyhältö 2012, 60).

3.3 Yhteisön ja yhteistyön merkitys

Yhteisöllisyyden pohjalla tulee olla itse yhteisö, joka rakentuu jäsenten mahdollisuudesta henkilökohtaiseen vuorovaikutukseen ja toistensa tuntemukseen luoden yhteistä todellisuutta (Huusko 1999, 17). Jos vuorovaikutuksen mahdollisuutta ei ole, yhteisöllisyyden rakentuminen on haastavaa. Yhteisön perustehtävä luo mahdollisuuden yhteisöllisyydelle: tavoittelevatko yhteisön jäsenet yhteistä asiaa, vai henkilökohtaisia päämääriä (Paasivaara & Nikkinen 2010, 56). Tätä voimme pohtia tohtoriopiskelijoiden kohdalla: ovatko heidän henkilökohtaiset tavoitteensa yhdensuuntaisia tiedeyhteisön tavoitteiden kanssa tai ovatko he samaa mieltä yhteisistä tavoitteista? Omat ja yhteiset tavoitteet voivat tukea toisiaan, mutta toisinaan niiden yhteensovittaminen voi olla haastavaa. Erityisesti jos henkilökohtaiset tavoitteet ovat ristiriidassa suhteutettuna yhteisiin tavoitteisiin.

Kun puhumme tiedeyhteisöstä keskeisenä tohtoriopiskelijan toimintaympäristönä, yhteisöllisyyden kokemuksen pohjana olennaista on toimiva yhteistyö. Yhteistyö tarkoittaa kaikkea toisiin ihmisiin yhteydessä olevaa toimintaa tai ihmisten välistä interaktiota, mikä sisältää vähintään kaksi eri tahoja. Hyvä yhteistyö ilmenee muun muassa toimivana keskusteluna ja yhteisenä kielenä. (Savonmäki 2007, 30–31, 39.)

Yhteistyö tai yhteistoiminta ei kuitenkaan ole synonyymi yhteisölliselle toiminnalle. Samassa yhteisössä tai edes yhteistyössä toimiminen eivät nimittäin automaattisesti takaa, että toiminta olisi yhteisöllistä. Kuten jo aiemmin esittelin Nivalan (2008, 11) todenneen, osa yhteisöistä voi olla pelkästään muodollisia, ilman minkäänlaista yhteisöllisyyden tunnetta. Voimme niin ikään tehdä myös muodollista yhteistyötä keskenämme, mutta yksilöllisin periaattein ja tavoittein. Heiske (1997, 159) esittää, että yhteistyöstä puhutaan toisinaan itseisarvona, mutta jos yhteistyö ei edistä työtä tai asiaa lainkaan, sitä tuskin kannattaa tehdä. Kyse on siis pikemmin yhteistyön laadusta kuin vain yhteistyön tekemisestä.

3.4 Yhteisöllisyys

Tämä tutkimus perustuu tohtorikoulutuksen ja tiedeyhteisön yhteisöllisyydelle, joten on tärkeä määrittää, mitä yhteisöllisyydellä tarkoitetaan ja mitkä asiat sitä kuvaavat. Vaikka yhteisöllisyyden käsitteelle on yhteneväisiä määritteitä, tulee muistaa, että se ei välttämättä ole mitattavissa juuri tietyin kriteerein. Yhteisöllisyyttä voi ilmetä monin eri tavoin, ja sen määrittely on monimuotoistunut. Omat haasteensa käsitteen jäsentelylle on tuonut yhteisöllisyyden muuttuminen yhä yksilöllisemmäksi, sekä verkkomaailman kehittyminen. (Kangaspunta 2011, 7-8.) Näin ollen yhteisöllisyyttä ei välttämättä mielletä enää samalla tavalla, ja se on saanut lisäksi uusia muotoja. Yhteisöllisyyden määrittelyn haasteista huolimatta voimme tarkastella niitä osatekijöitä, jotka todennäköisimmin ovat yhteydessä yhteisölliseen toimintaan.

Yhteenkuuluvuuden tunne ja yhteisöllisyys voidaan nähdä toisiaan tukevin asioina, omalla tavallaan jopa synonyymeinä. Klassinen sosiologinen yhteisökäsitys näkee yhteisöllisen sosiaalisen siteen yhteenkuuluvuuden tunteena, jota määrittää kokemus yhteisöön kuulumisesta (Kangaspunta 2011, 38). Deci & Ryan (2002) peilaavat yhteenkuuluvuutta yhteyden tunteena yksilöihin ja yhteisöön. Se tarkoittaa tuntemusta olla osa jotain, kuten tohtoriopiskelijoiden kohdalla tunnetta olla osa tiedeyhteisöä. (Vekkaila 2014, 17.) Yhteenkuuluvuuden tunne ikään kuin rakentaa perustaa yhteisöllisyydelle, jonka nähdään rakentuvan arkipäiväisistä työyhteisön tavoista ja teoista (Salovaara & Honkonen 2000, 70–71). Konkreettisesti ajateltuna yhteisöllisyys on siten yhdessä toimimista, vuorovaikutusta ja luottamusta.

Mäkisaloon (2003) mukaan yhteisöllisyys on sekä virallista, mutta myös epävirallista vuorovaikutusta. Se voi siten olla myös jotain vähemmän konkreettista, jota on haastavampi hahmottaa, kuten yhteistä tunnelmaa tai yhdessä tekemisen tuntua. (Mäkisalo 2003, 13.) Englannin kielellä yhteisöllisyyttä kuvataankin termillä *sense of community*, joka korostaa yhteisön ei-materiaalista puolta. Paasivaara ja Nikkilä (2010) mieltävät yhteisöllisyyden henkisenä tilana, jonakin äänettömänä tuntemuksena, joka näkyy esimerkiksi äänenkäyttönä, välittämisenä tai eleinä. Olennaista on yhteisöön sitoutuminen ja osallistuminen, sekä eräänlainen psykologinen sidos toimijoiden välillä. (Paasivaara & Nikkilä 2010, 11, 16, 21, 99.)

Tässä tutkimuksessa keskitytään yhteisöllisyyden kokemukseen sen pohjalta, tunteeko tohtoriopiskelija olevansa osa yhteisöä. Se on lähtökohta tiedeyhteisön yhteisölliselle toiminnalle, jota tukevat yhteisön laatua kuvaavat määritteet: kommunikaatio, yhteinen tunnelma ja toisten arvostus.

3.5 Yksilö ja yhteisö

Yhteisöä ja yhteisöllistä toimintaa voidaan pitää tärkeänä voimanlähteenä. Parhaimmillaan yhteisö tukee sen jäsenten hyvinvointia, oppimista sekä tuloksellisuutta. (Paasivaara & Nikkilä 2010, 5.) Kaikki toiminnallisesti aktiiviset ja kokemuksellisesti vahvatkaan yhteisöt eivät kuitenkaan automaattisesti tuota hyvinvointia. Toisinaan haasteena voi olla yksilöiden ja yhteisöjen sulamattomuus yhteen. Yksilöllisyyttä ja yhteisöllisyyttä ei voi asettaa vastakkain, vaan ne toteutuvat suhteessa toisiinsa. Molemmat edellyttävät toisen olemassaoloa: yhteisöt koostuvat yksilöistä, mutta ovat enemmän kuin yksilöt yhteensä. Yksilöt taas tarvitsevat yhteisöjä kasvaakseen yksilöiksi ja toteuttaakseen yksilöllisyytään. (Repo 2010, 5.)

Yksilöiden oma motivaatio ja asenteet ovat yhteydessä siihen, hakeutuvatko he yhteistyöhön toisten kanssa ja valmiita sitoutumaan yhteisön tarpeisiin (Paasivaara & Nikkilä 2010, 12). Saattaa olla, että osa tohtoriopiskelijoista ei kaipaa yhteisöllistä toimintaa, ja he irtautuvat vapaaehtoisesti tiedeyhteisön toiminnasta. Toisin sanoen yhteisöllisyyteen ei voi pakottaa yksilöitä, vaan osallistuminen pohjautuu vapaaehtoiseen kiinnostukseen (Paasivaara & Nikkilä 2010, 12). Heiske (1997, 169) on todennut yhteisöissä osan kaipaavan enemmän yhteisyyttä ja vuorovaikutusta, toisten taas etäisyyttä ja omaan työhön keskittymistä. Vaikka kyse Heiskeen toteamuksessa on

työyhteisöissä, asian voi kontekstoida tohtoriopiskelijoiden tiedeyhteisöön. Yhteisö voi myös ajaa jäsenensä ristiriitatilanteeseen: toisaalta heiltä voidaan odottaa yhteistyötaitoja ja vertaistyöskentelyä, toisaalta itsenäistä ajattelua ja autonomista toimintaa. Kyse on loppupeleissä tasapainosta yksilön ja yhteisön välillä, sekä osapuolten keskinäisestä yhteensopivuudesta.

4 TOHTORIKOULUTUKSEN YHTEISÖLLISYYS

Tohtoriopiskelijat ovat tyypillisesti akateemisesti tasokkaita, menestyksekkäitä aiemmissa opinnoissaan ja motivoituneita opiskeluissaan. Tästä huolimatta jatko-opintovaiheessa tohtoriopiskelijat kokevat erilaisia vaikeuksia ja esteitä. (Vekkaila 2014, 1.) Pyhältön ym. (2009, 109) tutkimuksen mukaan melkein puolet tohtoriopiskelijoista on harkinnut keskeyttää opintonsa. Syitä tähän on etsitty esimerkiksi heikosta motivaatiosta, ohjauksesta tai eri resurssien riittämättömyydestä. Selitykseksi on ehdotettu tohtoriopiskelijan ja tiedeyhteisön suhdetta sekä erityisesti kokemusta tiedeyhteisöön kuulumisesta tai kuulumattomuudesta. (Pyhältö ym. 2009, 106.) Myös Soinin & Pyhältön (2012, 12) mukaan tiedeyhteisöön osallistuminen liittyy vahvasti tohtoriopiskelijoiden ilmaisemiin ongelmiin tohtorikoulutuksessa. Näiden tekijöiden linkittyminen yhteen on johdonmukaista ainakin Stubbin ym. (2010) tutkimukseen liittyen, jonka mukaan vain 54 % koki olevansa osa tiedeyhteisöä. Tämän ulkopuolelle jääneet kertoivat yhteyden tarpeestaan tiedeyhteisöön, ja kokivat tämän oleelliseksi työn edistymisen kannalta. Tutkimuksessa myös todettiin, että tiedeyhteisöön kuuluminen oli yhteydessä harvempaan opintojen keskeyttämiseen ja lyhyempään opintojen keston. (Stubb 2010, 111–112.)

Syyt opintojen keskeyttämiselle tai niiden pidentymiselle ovat harvoin yksiselitteisiä ja haasteet kietoutuvat usein yhteen. Esimerkiksi Dinhamin ja Scottin (1999) australialaisessa tutkimuksessa havaittiin tohtorikoulutettavien valmistumislukuun vaikuttavan niin taloudelliset, perhesuhteelliset kuin kulttuuriset vaikeudet sekä eristyminen yhteisöstä (Park 2005, 194). Tässä tutkimuksessa keskitytään kuitenkin tiedeyhteisöön ja sen yhteisölliseen toimintaan tohtoriopintoihin vaikuttavana tekijänä. Hyvän tohtorikoulutuksen mittareita on monia, mutta tämän tutkimuksen aineiston pohjalta fokusoidutaan siihen, miten yhteisöllisyys on yhteydessä tohtoriopiskelijoiden motivaatioon, opintojen keskeyttämiseen ja niiden edistymiseen. Pyrin perustelemaan, miksi tiedeyhteisö ja yhteisöllisyys ovat merkittäviä tekijöitä jatko-opintojen kontekstissa ja mihin tekijöihin ne ovat yhteydessä. Seuraavassa pohdin, kuinka yhteisöllistä ja yhdessä tehtävää toimintaa väitöskirjatyoäskentely aiempien tutkimusten valossa on.

4.1 Tohtorikoulutuksen raamit yhteisöllisyyden pohjana

Tohtorikoulutus sisältää raameja, joiden pohjalta yhteisöllistä toimintaa voidaan rakentaa. Se tarjoaa opiskelijoille erilaisia lähtökohtia ja mahdollisuuksia tuntea olevansa osa yhteisöä ja sitä kautta yhteisöllisyyttä. Tässä työssä tavoite on selvittää, mitkä tekijät ovat yhteydessä yhteisöllisyyden kokemukseen. Tohtorikoulutettavien joukossa on kuitenkin variaatiota esimerkiksi sen mukaan, tekevätkö he töitä yksin, työskentelevätkö osa-aikaisesti ja missä tiedekunnassa.

Pyhältön, Stubbin, ja Lonkan (2009) mukaan tiedeyhteisöön kuulumisen tunne riippuu pitkälti siitä, miten tutkimusta tehdään: yksin vai ryhmässä? (Pyhältö, Stubb, Lonka 2009, 229). Stubbin (2012) mukaan väitöskirjatyö on joukkuepeliä, jossa prosessin mittarina on yksilön ja akateemisen yhteisön vuorovaikutussuhde. Kukaan ei tee väitöskirjaa yksin, vaan osallisena ovat eri yhteisöt. (Stubb 2012, 20.) Hiltusen ja Pasasen vuoden 2006 tutkimuksen mukaan 7/10 tohtoriopiskelijasta työsti väitöskirjaansa pääsääntöisesti yksin. Silti ryhmässä työskentelyllä koettiin olevan positiivinen yhteys muun muassa tutkijantaitojen kehittymiseen ja myönteisiin kokemuksiin opiskeluympäristöstä. (Hiltunen & Pasanen 2006, 64.) Stubbin tuloksien mukaan tohtoriopiskelijat kokivat sekä osallisuutta että ulkopuolisuutta tiedeyhteisössään. (Stubb 2012, 39–42.)

Se, tehdäänkö tutkimusta yksin vai tutkimusryhmässä, riippuu pitkälti alakohtaisista perinteistä (Pyhältö, Stubb, Lonka 2009, 230). Alakohtaisiin perinteisiin liittyy myös se, miten tutkimustyötä organisoidaan. Tohtorikoulutuksessa voidaan erottaa kaksi erilaista koulutusmallia: toinen koulutusmalli on yksilöllinen, jossa tehdään omaan tutkimukseen perustuva monografia. Kollektiivisessä mallissa taas on tyypillistä, että tohtoriopiskelija työstää yhteisjulkaisusta koostuvan artikkeliväitöskirjan tutkimusyhteisön tuella. Väitöskirjan yhteisöllinen työstämistapa ja jopa päivittäinen yhteiseen toimintaan osallistuminen mahdollistaa nopean sosiaalistumisen tutkimusyhteisöön sekä sen käytäntöihin. Tutkimusyhteisössä työskentely ei kuitenkaan takaa automaattisesti tohtoriopiskelijan hyvinvointia, työn sujuvuutta tai yhteisöllisyyden tuntua. (Hakkarainen, Hytönen, Makkonen & Lehtinen 2013, 277, 284-286.) Osa tutkimusyhteisöissä työskentelevät opiskelijat voivat kokea ulkopuolisuuden tunteita, kun taas jotkut yksin monografiaa työstävät opiskelijat tuntevat vahvasti olevansa osa tiedeyhteisöä (Pyhältö ym. 2009). On mahdollista, että tiiviisti tutkimusryhmän kanssa työskentelevä tohtoriopiskelija kokee joutuvansa mukautuvan ryhmän tarpeisiin ja

menettävänsä mahdollisuutta vaikuttaa tutkimuksen ratkaisuihin (Hakkarainen ym. 2013, 287). Stubbin (2012) tutkimuksen mukaan osa opiskelijoista koki roolinsa tiedeyhteisössä myös ristiriitaiseksi tai jäsentymättömäksi ja tiedeyhteisön merkitys nähtiin jopa kuormittavana. Ryhmässä työskentely ei siis yksipuolisesti takaa sitä, että opiskelija kokisi toiminnan yhteisölliseksi ja mielekkääksi. Joka tapauksessa voidaan todeta, että yhteisöllä ja siihen kuulumisella on merkitystä tohtoriopiskelijan kannalta, ja tätä merkitystä pyrimme selvittämään tässä tutkimuksessa (Stubb 2012, 39–42.)

Ryhmässä tai yksin työskentelyn lisäksi tohtoriopiskelijoiden väitöskirjatyön taustat vaihtelevat: osa työstää väitöskirjaa esimerkiksi työsuhteessa yliopistoon, osa apurahalla muun työn ohella. Hiltunen ja Pasanen (2006) mukaan opintojen päätoimisuus ja opiskelu tutkijakoulujen ja tohtoriohjelmien sisällä näyttävät tarjoavan parhaimmat edellytykset opintojen suorittamiseen. Osa-aikaisuus ja tutkijakoulujen sekä tohtoriohjelmien ulkopuolella opiskelu on taas yhdistetty heikompaan opintomenestykseen. (Hiltunen & Pasanen 2006, 65–67.) Lahenius (2013, 49) painottaa ajallisten resurssien ohella taloudellisten resurssien roolia muun muassa opintojen etenemisen kannalta. Jatko-opintojen rahoitus on usein pirstaleista sekä epävarmaa, ja tämä aiheuttaa opintojen suorittamiselle haasteita (Hiltunen & Pasanen 2006, 64). Myös Maunula (2014, 39–41) totesi tutkimuksessaan, että erityisesti apurahalla ja muualla kuin kampuksella tohtoriksi opiskelevat kokivat ajoittaisia ulkopuolisuuden kokemuksia. Tällaiset taustatekijät, kuten rahoitus tai päätoimisuus, eivät kokonaan selitä kokemusta yhteisöön kuulumisesta tai kuulumattomuudesta, mutta voivat mahdollisesti olla näihin yhteydessä.

4.2 Ryhmä- ja vertaistyöskentely

Tohtoriopiskelijoiden oppimisympäristö realisoituu koulutuksen työskentelymuodoissa: millä tavoin työskentelyä, ohjausta ja opetusta käytännössä toteutetaan. Entä ketkä muodostavat opiskelijalle tämän oppimisympäristön ja yhteisön? Vaikka tohtoriopiskelijoiden ohjaajilla on oma roolinsa, opiskelutoverit ja muut vertaiset saattavat olla opiskelijalle jopa merkittävämpi tuki ja ohjaava osapuoli. Usein saadaan loistavia tuloksia myös ilman virallisen ohjaajan ohjauksen roolia: tällöin keskiössä on tutkijayhteisö ja sen toiminnan omaksumisen kautta tutkijaksi kasvaminen. Kuten seuraavassa luvussa perehdytään paremmin, oppiminen voidaan nähdä rakentuvan yhteisesti ja tätä vertaistyöskentely saattaa tukea. Mikä merkittävintä, vertaistyöskentely-

ja ohjaus tukevat yhteenkuuluvuuden tunnetta: sitä, että olet yhteisössäsi arvostettu ja hyväksytty jäsen. (Nummenmaa 2008, 42, 62, 125–126, 131.) Myös Maunula (2014) painottaa useampien tahojen antamaa tukea ja ohjeistusta. Tohtoriopiskelijoille on jäänyt vähemmän ohjusaikaa näiden määrän kasvaessa, joten miksi ei hyödyntäisi esimerkiksi muiden tohtoriopiskelijoiden ja post doc -tutkijoiden verkostoa? (Maunula 2014, 39–41.) Hakkarainen ym. (2013, 285) toteavatkin, että vaikka henkilökohtainen ohjaus on suuressa roolissa, ainakin kasvatustieteellisissä yhteisöissä iso osa tieteellisestä ohjauksesta tapahtuu yhteisiin tutkimusprojekteihin sekä tutkimusryhmän seminaareihin osallistumalla.

Yhdessä työskentelyn on todettu olevan yhteydessä koettuun osallisuuteen sekä tohtoriopiskelijoiden hyvinvointiin (Stubb ym. 2010, 112). Yksinäisyys taas voi aiheuttaa ajoittain epäilyä omia taitoja ja tohtoroitumisprosessin mielekkyyttä kohtaan (Maunula 2014, 41). Pelkkä tutkimusryhmään kuulumisen tai vertaistyöskentely ei silti ole varsinainen oikotie onneen, vaan voi pitää sisällään ulkopuolisuuden tunteita ja uupumusta. Tärkeää on se, millaista ja kuinka laadukasta vuorovaikutus sekä ryhmään osallistuminen on. (Stubb ym. 2010, 112, 116.) Ristiriitaisaa on omalla tavallaan odotukset ja tavoitteet vertaistyöskentelyyn osallistumisesta. Toisaalta siihen suhtaudutaan yliopistoissa myönteisesti ja sillä on tutkimuksen teon kannalta pitkät juuret. Tohtoriopiskelijoilta odotetaan verkostoitumista ja yhteistoiminnallisuutta, mutta odotukset jäävät usein yksipuolisesti tohtoriopiskelijoiden itsensä harteille. Kuinka aktiivista roolia opiskelijoilta voidaan odottaa, jos yliopiston yksilöllisyyttä korostavat työmuodot pitävät pintansa? (Nummenmaa 2008, 127–128.) Myös Maunulan (2014, 39–41) tutkimuksen mukaan väitöskirjatyön viralliset ohjaajat kannustivat tohtoriopiskelijoita tiiviimpään vuorovaikutukseen, mutta vertaisryhmän puute koettiin silti merkittäväksi.

4.3 Käytänteet

Tohtorikoulutuksen toiminta- ja oppimisympäristö realisoituu arjen käytänteissä (Stubb ym. 2010, 107). Käytäntöyhteisöllä tarkoitetaan tietyllä tiedonalalla toimivia erityisiä taitoja tai asiantuntijuutta edustavia ihmisiä, jotka vuorovaikuttavat keskenään joko muodollisesti tai epämuodollisesti saavuttaakseen yhteisiä tietoon liittyviä tavoitteita (Hakkarainen, Paavola & Lipponen 2003, 5). Esimerkiksi seminaarit, tutkimusryhmät ja opiskeluryhmät voidaan mieltää käytäntöyhteisöiksi, ja niiden kautta opiskelijan on

mahdollista luoda kontaktia tiedeyhteisön kanssa. Tiedeyhteisön normit, käytänteet ja toimintatavat vaikuttavat useisiin tekijöihin tohtoriopiskelijan näkökulmasta. (Stubb ym. 2010, 107.) Arjen käytännöt tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden aktiiviseen yhteisöön osallistumiseen, sekä oman panostuksen ja merkityksen antamiseen yhteisön osana (Soini & Pyhältö 2012, 18, 68). Käytäntöyhteisöt ovat usein niin merkittävä ja luonnollinen osa arkeamme, että emme useinkaan ole täysin tietoisia niiden toiminnasta (Hakkarainen ym. 2003, 5).

Käytäntöyhteisöt ovat olennaisia väitöskirjaprosessin kannalta, ja niillä saattaa olla positiivinen vaikutus opiskelun tukemisessa (Lahenius 2013, 47). Ensisijaisesti tiedeyhteisön käytännöt luovat kontekstin oppimiselle, mutta ne ovat tärkeä konteksti myös hyvinvoinnin ja motivaation rakentumiselle (Stubb ym. 2010, 115). Soini ja Pyhältö (2012, 60) toteavat tiedeyhteisöjen käytäntöihin osallistumisen roolin asiantuntijuuden kehittymisessä. Se mitä tiedeyhteisön käytänteissä tapahtuu, vaikuttaa merkittävästi tohtoriopiskelijan kokemuksiin ja tohtoriopintojen muotoutumiseen. Vaikutukset voivat tosin olla sekä myönteisiä tai kielteisiä: myönteisillä kokemuksilla on parhaimmillaan yhteys tohtoriopiskelijan voimaantumiseen ja hyvinvointiin, mutta pahimmillaan uupumiseen tai jopa opintojen keskeyttämiseen. (Stubb ym. 2010, 107–108.)

4.4 Osallisuus ja sitoutuminen

Äskeisissä kappaleissa käytiin läpi, millaisia mahdollisuuksia tohtorikoulutuksen raamit, tiedeyhteisö ja sen käytänteet tarjoavat opiskelijalle. Kuinka paljon ja millaisia mahdollisuuksia tohtoriopiskelijoilla on osallistua tiedeyhteisön käytänteisiin, vaihtelee keskeisesti tiedeyhteisöittäin. (Soini & Pyhältö 2012, 63). Joissain yhteisöissä osallistuminen on aktiivisempaa ja merkityksellisempää, joissain vähemmän keskeistä ja epäsäännöllistä (Vekkaila 2014, 6). Toisaalta on siis kyse siitä, millaisia mahdollisuuksia opiskelijalle tarjotaan, mutta vähintään yhtä paljon on kiinni opiskelijan itsensä osallistumisesta ja aktiivisuudesta. Aktiivinen osallistuminen edellyttää halua vuorovaikutukselliseen toimintaan ja yhteistyöhön: vastaanottaa palautetta, luoda yhteisiä ideoita sekä ylläpitää avointa ilmapiiriä. Osallisuuden laatua määrittää muun muassa se, mitä yhteisö opiskelijalle merkitsee ja miten hän kokee oman roolinsa siinä. (Stubb ym. 2010, 60, 107.) Heikko osallistuminen on luonnollista, jos opiskelija kokee itsensä ulkopuoliseksi tai ei koe olevansa yhteisön arvostettu jäsen. Tosin voimme pohtia,

mistä tai kenestä tällaiset kokemukset ovat alun perin kehittyneet. Tai onko kyse tiedeyhteisön kulttuurisista taipumuksista, ja miten näitä voidaan muuttaa?

Osallisuuden määrä ja laatu ovat kiinni sekä opiskelijasta ja tiedeyhteisöstä että näiden keskinäisistä vuorovaikutustilanteista. Osallisuuteen on syytä kiinnittää huomiota, sillä kokemus osallisuudesta on todettu olevan yhteydessä tohtoriopiskelijoiden hyvinvointiin ja opiskeluun kiinnittymiseen. Se myös vahvistaa kokemusta omasta roolista ja merkityksestä osana tiedeyhteisöä. Hakkaraisen ym. (2013, 280) mukaan tiedeyhteisön toimintaan ja jaettuihin käytäntöihin osallistuminen mahdollistaa tuen saamisen sekä auttaa tohtoriopiskelijoita sosiaalistumaan tutkimuksen tekemiseen jopa ilman ohjaajan täysipainoista vastaamista ohjauksesta. Parhaimmillaan aktiivinen ja interaktioon perustuva osallistuminen tukee tutkijaksi kasvamista ja tieteelliseksi asiantuntijaksi kehittymistä. (Soini & Pyhäلتö 2012, 45–64.) Keskeistä osallisuuden kehittämisessä on sekä mahdollisuuksien tarjoaminen, että opiskelijoiden motivointi näiden mahdollisuuksien aktiiviseen tarttumiseen.

Opiskeluun kiinnittymisen ohella aktiivinen osallistuminen tiedeyhteisön toimintaan tukee erityisesti opintoihin sitoutumista. (Vekkaila 2014, 17). Tosin Soini & Pyhäلتö (2012, 68) näkevät yksinkertaisemmin jo tiedeyhteisöön kuulumisen olennaisena sitoutumisen kannalta. Sitoutumista voidaan kuvata ratkaisevana tekijänä tohtoriopintojen edistymiselle ja jatkamiselle. Aktiivinen vuorovaikutus tohtoriopiskelijoiden ja heidän tiedeyhteisönsä välillä edistää näiden yhteenkuuluvuuden tunnetta, joka määrittyy tunteena olla arvostettu osa tiedeyhteisöä. Decin & Ryanin (2002) mukaan tämä yhteenkuuluvuuden, tai yhteisöllisyyden, tunne taas lisää tohtoriopiskelijan sitoutumista väitöskirjatyön tekemiseen. Näin voimme löytää linkin osallistumisesta ja vuorovaikutuksesta yhteisöllisyyden kautta opiskeluun sitoutumiseen. Toki tulee muistaa, että sitoutumiseen on yhteydessä myös monet muut tekijät kuten yksityiselämä ja työelämä. (Vekkaila 17, 21.)

4.5 Yhteisön ja yhteisöllisyyden merkitys

Emme voi käsitellä yhteisön ja yhteisöllisyyden vaikutuksia tohtoriopintoihin irtonaisina toisistaan, saati selkeinä syy-seuraus-suhteina. Voi olla mahdollista, että esimerkiksi tohtoriopiskelijan hyvinvointi on yhteydessä hänen motivaatioonsa, mikä taas saattaa edesauttaa väitöskirjatyöhön sitoutumista ja niin edelleen nopeaa valmistumista.

Tohtorikoulutuksen yhteisöllisyydessä ei ole pelkästään kyse sen vaikutuksista tai yhteyksistä eri tekijöihin: se on eri osatekijöiden luonteen, kuten oppimisen ja asiantuntijuuden sekä identiteetin kehittymisen, näkemistä yhteisöllisenä toimintana. Nämä ovat ensisijaisia tohtorikoulutuksen tavoitteita.

Yhteisesti rakentuva oppiminen, asiantuntijuus ja identiteetti

Oppimisen luonne nähdään osittain edelleen perinteisenä yksilöllisenä (Soini & Pyhäلتö 2012, 20). Pyhäلتön (2003) mukaan oppiminen on kuitenkin yksilöllisen luonteen lisäksi myös yhteisesti jaettu prosessi, joka on sidoksissa kontekstiin ja vuorovaikutukseen (Nummenmaa 2008, 153). Yhteisö ei siten vain edistä oppimista vaan oppiminen edellyttää yhteistyötä ja vuorovaikutusta. Yhteisöllinen toiminta on yhteisöllistä tiedonluontia, jossa yhteisön jäsenet täydentävät toistensa osaamista. Näin myös tohtoriopiskelijoiden oppimista ja tiedon luontia ei voida erottaa tiedeyhteisön vuorovaikutuksesta. (Nummenmaa 2008, 63). Vekkailan (2014, 5) mukaan parhaassa tapauksessa tohtoriopiskelijoiden oppimista voidaan kuvata syvenevänä yhteisöön osallistumisena. Tiedeyhteisö on tohtoriopiskelijalle keskeinen oppimisympäristö, jossa olennaista oppimiselle ja tiedon luonnille on mahdollisuus kokeilla ja epäonnistua leimautumatta (Nummenmaa 2008, 47).

Oppiminen ja asiantuntijaksi kehittyminen linkittyvät tiiviisti toisiinsa, ja viime vuosina on korostettu asiantuntijuuden yhteisöllistä olemusta. Yhteisöllisessä oppimisessa yhteisö ikään kuin ohjaa opiskelijaa kehittymään oman tieteenalansa asiantuntijaksi. Näin ollen täysin yksin asiantuntijaksi kehittyminen ja siinä toimiminen on harvinaisempaa. (Nummenmaa 2008, 62–63.) Hakkarainen, Lallimo & Toikka (2012, 247) kuvaavat asiantuntijuutta kulttuuriin ja sosiaalisiin yhteisöihin osallistumisena, ja käytäntöjen, arvojen sekä normien sisäistämisenä. Tieteellinen asiantuntijuus konstruoituu interaktiossa muihin, ja on siten yhteisön, ei vain yksilön ominaisuus. Tämä ei silti tarkoita sitä, etteivätkö yksilön ajatukset ja kokemukset olisi hänen omiaan, vaikka ne rakentuisivatkin yhdessä ympäristön kanssa. (Nummenmaa 2008, 153–154). Asiantuntijuuteen saattaa kuitenkin tänä päivänä liittyä ristiriitoja ja eriäviä odotuksia. Toisaalta siltä odotetaan autonomisuutta ja itsenäistä työskentelyä, toisaalta yhteisöllistä toimintaa ja tavoitteellisuutta. Riippuu tiedeyhteisöstä ja juuri sen kulttuurista, millaista toimintaa se tohtoriopiskelijoilta edellyttää ja tukee. (Soini & Pyhäلتö 2012, 13, 19.)

Oppiminen, asiantuntijuus sekä sitä kautta osaaminen ovat tiiviisti yhteydessä tiedeyhteisöön ja sen vuorovaikutukseen. Voimme puhua niiden vaikutussuhteista, mutta niiden keskinäinen yhteys on sitäkin voimakkaampaa: oppiminen ja asiantuntijuus ovat pohjimmiltaan yhteisöllisiä. Yhteisö siten rakentaa tohtorikoulutuksen raamit oppimiselle sekä asiantuntijuuden kehittymiselle, mikä linkittyy tohtoriopiskelijan identiteettityöhön.

Ammatillinen identiteetti on osa persoonallista identiteettiämme, ja se perustuu käsityksiin itsestä osana tiedeyhteisöä. Tämä käsitys muokkautuu ja muodostuu prosessimaisesti läpi koko työuran. (Nummenmaa ym. 2008, 154.) Tiedeyhteisön muodostaessa tohtoriopiskelijalle keskeisen oppimisympäristön, asiantuntijaidentiteetin kehittymiselle on olennaista, miten opiskelija mieltää ja kokee tämän ympäristön (Pyhältö, Stubb & Lonka 2009, 221–222). Identiteetin kehittyminen on sekä yksilöllinen että jaettu prosessi, ja sen kannalta on olennaista kokea kuuluvansa osaksi tiedeyhteisöä ja osallistua niiden toimintaan. Identiteetti rakentuu ja sitä muovataan dynaamisessa ja jatkuvassa interaktiossa ympäristöön eli tiedeyhteisöön. Tällöin mahdollisuus osallistua sen toimintaan on oleellista. Kun tohtoriopiskelija ei suorita opintojaan yksin yhteisöstä ulkopuolisena, palautteen ja osallistumisen avulla hän pystyy arvioimaan ja rakentamaan identiteettiään suhteessa muihin. (Soini & Pyhältö 2012, 19, 43–52.) Yhteisöön kuuluminen vankentaa akateemista identiteettiä ja itseluottamusta, mikä voi vähentää koettuja vastoinkäymisiä. Tosin tiedeyhteisön laadulla on merkitystä: se voi joko tukea tai estää asiantuntijuuden kehitystä. (Stubb 2012, 20.)

Tunteet, motivaatio, tuki

Tohtorikoulutuksen keskiöön mielletään näkyvimmin erilaiset kognitiiviset prosessit, kuten oppiminen. Stubbin tutkimustulokset kuitenkin korostavat väitöskirjan tekoa älyllisen ponnistelun lisäksi prosessina, jonka onnistumiseen vaikuttavat kokemukset yhteisöstä, oman toiminnan merkityksellisyydestä sekä hyvinvoinnista (Stubb 2012, 39–42). Myös erilaiset tunteet, ahdistuneisuus ja stressi ovat osa väitöskirjaprosessia, ja suuressa roolissa tohtoriopiskelijoiden kokemuksissa. Tunteita ja tietoja ajatellaan helposti erillisinä, mutta ne kietoutuvat toisiinsa. Ne edistävät tohtoriopiskelijaa sopeutumaan ympäristöönsä sekä synnyttävät, muuttavat tai päättävät opiskelijan ja hänen ympäristönsä merkittävien tekijöiden suhteen. Näiden lisäksi tunteilla on rooli

motivaation suuntauksessa, ylläpidossa tai sammuttamisessa. (Nummenmaa ym. 2008, 67, 155.)

Tiedeyhteisön rooli opiskeluun liittyvien tunteiden tarjoajana, muokkaajana sekä vahvistajana on olennainen (Nummenmaa ym. 2008, 155). Yhteisön roolia tulisi korostaa emotionaalisen tuen tarjoajana, ja erityisesti keskustelua muiden tiedeyhteisön jäsenien kanssa voidaan pitää myönteisinä voimavaroina (Soini & Pyhältö 2012, 48). Ryhmä ja sen antama tuki voivat tarjota motivaatiota ylläpitäviä elementtejä sekä auttaa tohtoriopiskelijaa todentamaan oman motivaatiotilansa sekä tekijät jotka siihen vaikuttaa. Yhteisön tuki yhdistettynä sen antamaan palautteeseen on merkittävää myös kirjoittamisen kannalta: ympäristön avulla tohtoriopiskelija pystyy suhteuttamaan väitöskirjatyöhön ja itseensä liittyviä käsityksiä, sekä palautteen myötä suuntamaan oppimistaan ja kehittymään. (Nummenmaa ym. 2008, 113, 148.)

Tohtoriopiskelijan hyvinvointi ja kokemus tiedeyhteisöön kuulumisesta tulisi nähdä ensisijaisessa roolissa tieteellisen työn laadun ja tehokkuuden tuottamisessa. Toki hyvinvointiin vaikuttaa monet eri osatekijät, rahoitus tai yleinen elämäntilanne. Tohtoriopiskelijan kokema hyvinvointi on merkityksellinen asia, ja Soinin & Pyhältön mukaan se on yhteydessä muun muassa työn etenemiseen ja motivaatioon. (Soini & Pyhältö 2012, 17–18, 235.)

4.6 Kontekstiset ja tiedekuntaiset erot

Kullakin tieteenalalla on omanlaiset kulttuuriset perinteensä, norminsa ja tapansa, joiden sisällä yksilöt toimivat (Stubb ym. 2010, 107). Erilaiset uskomukset ja arvot luovat siten juuri tietynlaiset kulttuuriset kehykset tohtorikoulutuksen tieteenalojen oppimis- ja ohjausympäristölle (Nummenmaa 2008, 42-43). Schein (1991) puhuu organisaatiokulttuureista, jotka tarkoittavat kullekin organisaatiolle tavanomaisia tapoja käyttäytyä, keskustella ja tehdä päätöksiä (Heiske 1997, 149). Kulttuurisia tapoja on haastavaa tarkastella tietoisesti oman kulttuurin tai tieteenalan sisällä, erityisesti pitkään samassa toimineella. Ne olisi kuitenkin hyvä ottaa huomioon, sillä kuten aiemmissa tutkimuksissa on saatu selville, tieteenaloittain ja kulttuureittain on eroja tohtorikoulutuksessa ja sen osatekijöissä.

Hiltunen ja Pasanen (2006) tutkimuksessa nousi esiin tohtoriopintojen rahoituksen hankkimisen ja rahoituskausien pituuden vaihtelevuus tieteenaloittain. He totesivat, että eniten ryhmässä työskentelivät lääke- ja hoitotieteiden sekä luonnontieteiden opiskelijat, kun taas vähiten humanistisen tiedekunnan tohtorikoulutettavat. Myös tohtoriohjelmissa ja Opetusministeriön tutkijakouluissa opiskelevilla ryhmässä työskentely oli yleisempää, kuin näiden ulkopuolella. (Hiltunen & Pasanen 2006, 64-65.) Tutkimusryhmässä työskentelyn lisäksi kollektiivinen yhteisjulkaisuihin perustuva koulutusmalli on ajateltu parhaiten sopivan luonnontieteiden opiskelijoille, kun taas yksilöllinen monografiaan perustuva malli on ollut soveltuvin ihmistieteille. Tosin kollektiivisia tohtorikoulutuksen käytäntöjä on alettu vähitellen omaksumaan erityisesti kasvatustieteiden osalta. (Hakkarainen ym. 2013, 277). Mikä olennaisinta, lääke- ja hoitotieteiden opiskelijat antoivat tohtorikoulutukselle parhaimman arvosanan, humanististen tieteiden opiskelijoiden taas huonoimman. (Hiltunen & Pasanen 2006, 64-65.) Stubb ym. (2010, 115) havaitsivat eroja tieteenaloittain myös tiedeyhteisöön kuulumisessa: lääke- ja hoitotieteen, matemaattis-luonnontieteellisten sekä teknillistieteellisten alojen opiskelijat kokivat muiden alojen opiskelijoita enemmän olevansa osa tiedeyhteisöä. Saman suuntaisia tuloksia sai Wright (2000, 190) tutkimuksessaan brittien tohtorikoulutuksessa: tutkimuksen teko tiedepohjaisessa aineessa suhteutettuna humanistisiin aineisiin, ennusti selkeästi useammin hyvää suoriutumista ja valmistumista tohtorikoulutuksessa.

Vaikka tieteenalakohtaisia eroja on havaittu ja niitä myös tässä tutkimuksessa tarkastellaan yhteisöllisyyden kokemuksen näkökulmasta, tulee silti muistaa variaatio tieteenalojen sisällä. Tapoja toimia ei kannata turhaa lokeroida, sillä jo yhden tieteenalan sisällä vaihtelevuus tehdä tutkimusta voi olla suurta (Stubb ym. 2010, 107). Lisäksi tiedeyhteisöiden omasta kulttuurista huolimatta yhteisöt muodostuvat yksilöistä, ja jokaisen yksilöllisistä tavoista toimia, ajatella ja orientoitua väitöskirjatyöhön (Nummenmaa 2008, 65).

5 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tarkoitus on tarkastella yhteisöllisyyttä Turun yliopiston tohtorikoulutuksen kontekstissa. Yhteisöllisyyttä käsitellään nimenomaan tohtorikoulutettavien yhteisöön kuulumisen näkökulmasta. Yhteisöllisyyttä tukevat kysymykset yhteisön laadusta, kuten viihtyvyydestä, kohtelusta ja kommunikaatiosta. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen pyrin saamaan äskeisten lisäksi vastauksia avoimella kysymyksellä yhteisöllisyyden lisäämisen keinoista.

Toinen tutkimuskysymys pyrkii selvittämään, millä eri tekijöillä on mahdollista yhteyttä yhteisöllisyyden ja yhteisöön kuulumisen kokemukseen sekä kuinka paljon. Ovatko esimerkiksi osa-aikainen työskentely yhteydessä siihen, tuntee ko kuuluvansa työyhteisöön? Entä löytyykö tutkimusryhmässä tai yksin työskentelyllä korrelaatiota yhteisöön kuulumisen kokemukselle?

Kolmas tutkimuskysymys perehtyy päinvastoin siihen, mihin väitöskirjatyön prosesseihin ja ilmiöihin kokemus yhteisöllisyydestä on yhteydessä. Onko kokemus työyhteisöön kuulumisesta yhteydessä motivaatioon, väitöskirjatyön edistymiseen tai sen keskeyttämiseen? Kaikkien jo mainittujen kysymysten pohjalta pyrin selvittämään, miten väitöskirjatyöskentely ja yhteisöön osallistuminen vaihtelee tieteenaloittain ja tutkimuskontekstin mukaan Turun yliopiston sisällä.

Tutkimuskysymykset:

- 1. Miten jatko-opiskelijat kokevat yhteisöllisyyden eri tieteenaloilla?*
- 2. Mitkä tekijät tohtorikoulutuksessa ovat yhteydessä kokemukseen yhteisöllisyydestä?*
- 3. Mihin tekijöihin kokemus yhteisöllisyydestä on yhteydessä?*

6 TUTKIMUKSEN MENETELMÄLLISET VALINNAT

6.1 Nuoret tutkijat -hanke

Käytössäni tutkimusta varten on palautekysely, jolla kartoitettiin tohtorikoulutettavien näkemyksiä yliopiston tohtorikoulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista. Kysely on osa Turun yliopiston henkilöstöhallinnon koordinoimaa Nuoret tutkijat -hanketta, jolla pyritään kehittämään ja tukemaan tohtorikoulutettavien ja post doc -vaiheessa olevien tohtoreiden työelämävalmiuksia ja -taitoja. Turun yliopiston henkilöstöpalveluiden ja työeläkevakuutusyhtiö Varman yhteistyössä toteuttama Nuoret tutkijat -hanke (2014–2016) perustettiin vastaamaan tohtorikoulutuksen uusiin haasteisiin. Suuri osa tohtoreista työllistyy yliopiston ulkopuolisiin asiantuntijatehtäviin muille työelämän sektoreille, ja tulevaisuuden työelämän haasteita on vaikea ennustaa. Työelämävalmiuksien tukemisen lisäksi tähdättiin nuorten tutkijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen, työolosuhteiden kehittäminen sekä tutkimustyöhön liittyvän kulttuurimuutoksen tukeminen. Hankkeessa kiinnitettiin huomiota myös yhteisöllisyyden ja yhteistyön tukemiseen, jota toteutetaan eri tavoin: järjestämällä esimerkiksi tutkijoiden verkostoitumistilaisuuksia, sekä ohjattua vertaisryhmätoimintaa oman tohtoriohjelman tai tiedekunnan sisällä. Kohderyhmänä olivat sekä tohtorikoulutettavat että Post docit (tohtoriksi valmistumista seuraava vaihe). Tohtorikoulutettaviin voivat kuulua sekä he, joilla on työsuhte Turun yliopistossa, apurahalla työskentelevät, tai kansainväliset nuoret tutkijat. Hankkeessa oli kaiken kaikkiaan yhteistyössä mukana muun muassa Turun yliopiston tohtorikoulu UTUGS, työelämäpalvelut Rekry, tohtoriohjelmat, Työtieteiden keskus, Tutkimuspalvelut sekä Yliopistoliikunta.

6.2 Aineisto

Turun yliopiston henkilöstöhallinnon syksyllä 2015 teettämä palautekysely lähetettiin tohtoriohjelmien koordinaattorien kautta kaikille (n=1802) Turun yliopiston tohtorikoulutettaville, eli niille jatkotutkinto-opiskelijoille, joilla on oikeus suorittaa tohtorintutkinto Turun yliopistossa. Edellisen kerran tohtorikoulutettavien näkemyksiä tohtorikoulutuksen järjestämisestä kysyttiin vuonna 2012 juuri Turun yliopiston

tutkijakoulun (UTUGS) perustamisen jälkeen. Tämän jälkeen tohtorikoulutuksessa on tapahtunut paljon muutoksia, muun muassa rehtorin perustamat 16 Turun yliopiston tohtoriohjelmia ovat aloittaneet toimintansa. Kyselyyn vastasi yhteensä 567 tohtorikoulutettavaa eli vastausprosentiksi tuli 31,5 %.

Koko kysely koostuu yhteensä 55 kysymyksestä, sekä monivalinnaisista, että avoimista kysymyksistä. Tohtorikoulutettavien perustietojen lisäksi koko kyselylomake käsittelee teemoja muun muassa väitöskirjatyön ohjauksesta ja edistymisestä, tohtorikoulutettavien motivaatiosta väitöskirjatyön tekemiseen, urasuunnitelmista sekä kokemuksesta yliopistoyhteisöön kuulumisesta. Tämä tutkimus keskittyy viimeiseksi mainittuun teemaan, linkittäen siihen kuitenkin muita kyselyn osa-alueita, joita teorian pohjalta on tarkoituksenmukaista tarkastella.

6.3 Kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän yhdistäminen

Kyselylomakkeen pohjalta tämä tutkimus yhdistää määrällisen ja laadullisen tutkimuksen piirteitä, joita voidaan kuvata myös *mixed methods* -lähestymistapana. Perinteisesti on haluttu tehdä ero kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimuksen välille, ja ajatella niitä omina tutkimusotteinaan (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2009, 135–137). Kyseisiä tutkimusotteita on kuitenkin alettu yhdistelemään yhä enemmän, ja nähty niiden täydentävän toisiaan palvelemalla perusteellisemmin tutkimusongelmaa ja -kohdetta (Hirsjärvi, Hurme 2010. 26–27). Myös tässä kyselylomakkeessa monivalintakysymyksiä täydentävät avoimet kysymykset, jotka antavat kyselyyn vastaajalle mahdollisuuden kertoa vapaasti mitä ajattelee aiheesta. Esimerkiksi Työyhteisö-osion kysymyksestä 41 ”*Miten tohtoriohjelmasi voisi lisätä tutkijoiden yhteisöllisyyttä?*”, tuskin saataisiin tarpeeksi kattavaa vastausta asettamalla vastaajille ennalta muutama vastausvaihtoehto. Kyselyä saatetaan pitää pinnallisempänä tutkimusotteena verrattuna esimerkiksi haastatteluun, joten avoimilla kysymyksillä on tarkoitus saada tarkasteltavasta aineesta syvällisempää tietoa (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2009, 195). Tärkeintä missä tahansa tutkimusasetelmassa on sen tarkoituksenmukaisuus: palveleeko se aihetta ja valottaako se sitä tavoitteen mukaisella tavalla (Tähtinen, Isoaho 2001, 8).

6.4 Kysely kvantitatiivisena menetelmänä

Kysely on tyypillinen survey-tutkimuksen menetelmä, ja sillä pystytään keräämään kattava tutkimusaineisto; tässäkin tutkimuksessa analysoitavana on 567 tohtorikoulutettavan vastaukset (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2009, 195). Kvantitatiivinen tutkimus pohjaa lähelle positivistista tutkimusotetta, ja tähtää objektiivisen totuuden sekä syy-seuraus-suhteiden löytämiseen (Tähtinen, Isoaho 2001, 8-11). Tutkimusotteella pyritään havaitsemaan tutkimusyksikköjen yhteyksiä sekä eroja eri muuttujien suhteen. Tässä analyysissä olennaista on tilastollisten säännönmukaisuuksien tarkastelu tavasta, jolla muuttujien arvot liittyvät toisiinsa. (Alasuutari 1994, 37.) Tutkimuksessani pyrin löytämään yhteyksiä esimerkiksi siitä, mitkä tekijät tai muuttujat ovat yhteydessä yhteisöllisyyden kokemukseen.

Tulee muistaa, että kyse on kuitenkin kasvatustieteellisestä tutkimuksesta, joten yleismaailmallisten säännönmukaisuuksien havaitseminen on varsin haastavaa, eikä välttämättä edes tarpeellista. Vaikka otoskoko on 567, kyse on kuitenkin yhden Suomen yliopiston tohtoriopiskelijoiden yhteisöllisyyden kokemuksista. Emme voi puhua koko kansallisen tohtorikoulutuksen puolesta tai suoraan linkittää tuloksia muun yliopiston tohtorikoulutukseen. Tähtinen, Laakkonen & Broberg (2011) toteavatkin, että tarkoituksenmukaisempaa olisi puhua korrelatiivisesta tutkimuksesta, jossa lähtökohta on muuttujien välisen suhteen kuvaaminen ja analysointi. (Tähtinen ym. 2011, 11–12.)

6.5 Aineiston analyysi

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia sekä niitä tekijöitä, jotka ovat mahdollisesti yhteydessä kokemukseen tiedeyhteisöön kuulumisesta, että muuttujia, joihin kokemusta tästä on mahdollisesti yhteydessä. Lisäksi tarkoitus oli kartoittaa, miten jatko-opiskelijat kokevat yhteisöllisyyden eri tieteenaloilla. Tieteenalaisia eroja vastauksissa käsiteltiin ristiintaulukointien ja Khiin neliö -testin avulla. Ristiintaulukointi on osittain aliarvostettu menetelmä yksinkertaisuutensa takia, mutta jonka avulla pystytään selkeästi ja tehokkaasti hahmottamaan muuttujien välisiä suhteita sekä jatkoanalysoinnin tarpeita. Sillä tarkastellaan tyypillisesti erilaisia taustamuuttujia, kuten myös tässä analysoitiin sukupuolen, iän, kansallisuuden sekä tiedekunnan eroja työyhteisöön kuulumiseen.

Muuttujien suhteita ei kuitenkaan tule mieltää syy-seuraussuhteiksi tai vaikutuksiksi. (Tähtinen ym. 2011, 123-124.) Ristiintaulukointia käytettiin myös tohtorikoulutettavien taustamuuttujien ja väitöskirjatyöskentelyn raamien kuvaamisessa tiedekunnittain. Kaikki ristiintaulukoinnit ovat kuvattu tulososioissa. Khiin neliö -testillä testattiin yhteisöön kuulumiseen vaikuttavien muuttujien lisäksi niitä muuttujia, joihin kokemuksen yhteisöön kuulumisesta sekä tutkimusryhmässä tai yksin työskentelyn nähtiin olevan mahdollisessa yhteydessä. Näitä muuttujia olivat opintojen edistyminen, motivaatio sekä keskeyttämisen harkinta. Kaikkiin muuttujiin Khiin neliö -testi ei kuitenkaan soveltunut, jonka rinnalla luvussa 10 käytettiin Mann-Whitneyn U-testiä sekä Kruskal-Wallis testia.

Yhteisöön kuulumiseen vaikuttavia taustamuuttujia ei voida tarkastella sellaisinaan, saati todeta niiden selkeitä syy-seuraussuhteita yhteisöllisyydelle. Esimerkiksi ikä ja sukupuoli voivat korreloida tiedekuntaan voimakkaasti, eivätkö sellaisenaan selitä työyhteisöön kuulumista. Ristiintaulukoinnin ja Khiin neliö -testin jatkoanalyysina käytettiin logistista regressioanalyysia kuvaamaan, mitkä muuttujat selittävät parhaiten yhteisöön kuulumista ja kuinka paljon. Työyhteisöön kuulumisen luokiteltiin tässä kaksiluokkaiseksi: ne, jotka eivät tunne olevansa osa työyhteisöä tai eivät osaa sanoa, yhdistettiin. Yksi testin käyttöehto on, etteivät selittävät muuttujat saa korreloida keskenään voimakkaasti eli eivät saa olla multikollineaarisia. Tätä heikentämään valittiin ns. lisäävä askeltava menettely, jonka avulla ohjelma valitsee askel askeleelta parhaat selittäjät. (Tähtinen ym. 2011, 150, 161.) Tällä regressioanalyysilla testattiin miten sukupuoli, ikä, kansalaisuus, tiedekunta, opintojen kokopäiväisyys sekä työskentelymuoto selittävät yhteisöön kuulumista. Aiemman teorian, ristiintaulukoiden sekä Khiin neliö -testien perusteella ikä, tiedekunta, opintojen kokopäiväisyys sekä työskentelymuoto luokiteltiin kaksiluokkaiseksi ja kaksiluokkaisina ne selittivät yhteisöön kuulumista selkeimmin.

Osana yhteisöllisyyden kokemista eri tieteenaloilla kartoitettiin avoin kysymys siitä, miten tohtoriohjelma voisi lisätä yhteisöllisyyttä. Tähän vastasi yhteensä 237 tohtoriopiskelijaa, jotka olivat vastanneet kieltävästi tai eivät osanneet sanoa kysymykseen tiedeyhteisöön kuulumisesta. Vastauksien laajuus oli parista sanasta laajoihin lauseisiin. Vastaajien tiedekunta otettiin tässä huomioon, sillä haluttiin selvittää, oliko tiedekuntaisesti vastauksissa eroja. Vastauksia ei kuitenkaan eroteltu enempää sen mukaan, mitä tiedekuntaa vastaaja edusti, eikä tarkoituksenmukaisesti tuotu esiin vain tiettyjen tiedekuntien opiskelijoiden suoria lainauksia. Koska kyseessä oli vain yhden kysymyksen vastaukset ja vastaajia 237, samansuuntaisia vastauksia tuli runsaasti.

Tavoitteena ei kuitenkaan ollut kategorisoida liian täsmällisesti vastauksia ja prosentuaalisesti tarkastella, kuinka moni vastasi tietyn kategorian mukaan kysymykseen. Tarkoitus oli nostaa esille, mitä teemoja tohtoriopiskelijat pitivät kaikista tärkeimpinä yhteisöllisyyden lisäämisessä.

Avoimen vastauksen analysoinnissa ei käytetty tarkempaa kehystä, jonka läpi aineistoa tarkasteltaisiin, vaan liikkeelle lähdettiin täysin aineistolähtöisesti. Aineistolähtöisessä analyysissä tähdätään tietoon tarkasteltavan ilmiön olemuksesta ilman ennakoasetelmia, eli keskitytään puhtaasti niihin havaintoihin, joita aineistosta nousee (Eskola & Suoranta 1998, 19). Vastauksesta pyrittiin saamaan mahdollisimman kokonaisvaltainen näkemys, joka toisi esiin erilaisia näkökulmia. Aineistolähtöisyyden yhdistin siten sisällönanalyysiin, jonka tarkoitus on eritellä aineistoa, etsien yhtäläisyyksiä ja eroja. Syrjälä (1994, 90) on kuvannut sisällönanalyysin vaiheita, jotka pitävät sisällään ensinnäkin aineiston sisäistämisen, jonka edellytyksenä vastaukset luetaan läpi moneen otteeseen. Seuraavaksi aineistoa luokitellaan karkeasti, etsitään keskeisimpiä teemoja, havainnoidaan ilmiöiden esiintymistiheyttä, ja tarkastellaan poikkeuksia. (Metsämuuronen 2006, 124.) Aineiston perinpohjaisen tutustumisen myötä vastauksista alettiin poimia pääkohtia ja samansuuntaiset vastaukset koottiin yhteen. Aineistosta nousi vähitellen toistuvia teemoja, joista rakennettiin kokonaisnäkemys yhteisöllisyyden lisäämisen keinoista niin, että se visioi aiheen mahdollisimman kattavasti. Suoria lainauksia käytettiin mahdollisimman paljon kuvaamaan ja täsmentämään tohtorikoulutettavien näkemyksiä.

6.6 Luotettavuuden arviointi

Tässä tutkimuksessa on yhdistetty kvantitatiivista ja kvalitatiivista tutkimusotetta kyselyn muodossa, mikä tähtää moninaiseen näkemykseen tutkittavasta aiheesta. Tutkimuksessa hyödynnetty kysely oli jo tätä tutkimusta aiemmin kerätty, joten aineistonkeruuseen ja kyselyn sisällöllisiin valintoihin ei voitu enää vaikuttaa. Lisäksi tämä tutkimus keskittyi yhteen näkökulmaan ja osaan koko kyselyaineistosta, joka sellaisenaan kokonaisuutena olisi ollut analysoitavaksi liian laaja. Valmis aineisto oli siinä määrin haastava, että jo aiemmin tehtyjen valintojen pohjan päälle pyrittiin yhdistää juuri tämän tutkimuksen näkökulma. Tämä pyrittiin kuitenkin tekemään aineistoa parhaiten palvelevalla tavalla aiempia valintoja kunnioittaen. Kyselyssä tiedeyhteisön toiminta on yksi erillinen osio, ja

siihen otettiin tämän tutkimuksen puitteissa yhteisöllisyyden näkökulma. Siksi tässä tutkimuksessa yhteisöllisyyttä tarkastellaan Turun yliopiston tohtorikoulutuksessa tiettyjen kehysten pohjalta, ei niin kokonaisvaltaisesti kuin mahdollista. Yhteisöllisyys on siten määritelty aiempien tutkimusten pohjalta sovitettuna kyselyn sisältöön, eikä suoraan lähtöisin tohtoriopiskelijoiden omista käsityksistä yhteisöllisestä toiminnasta. Kyseessä on myös tapaustutkimus, eli yhden Suomen yliopiston tohtorikoulutuksen tarkastelu. Näin ollen ei ole relevanteinta arvioida tutkimuksen ja sen tulosten siirrettävyyttä toiseen kontekstiin, saati pyrkiä yleistämään tuloksia. Tavoitteena on ollut rakentaa peruskuva yhteisöllisyydestä, siihen yhteydessä olevista tekijöistä sekä sen eroista tiedekunnittain. Vaihtoehtona tutkimuksen alussa oli kerätä sekä syventävää että laajentavaa näkemystä yhteisöllisyydestä tohtorikoulutettavien haastatteluiden muodossa, mutta aiheen laajuuden rajoissa pelkästä kyselystä saatiin riittävästi materiaalia. Tulokset nostattivat siten runsaasti jatkotutkimuksen mahdollisuuksia.

Vaikka tutkimus ei ole välttämättä siirrettävissä toiseen yliopistoon suoraan, voidaan sen luotettavuutta pohtia vastaavuuden näkökulmasta. Tutkimuksen tarkoitus oli kuvata ja vastata mahdollisimman todenmukaisesti tarkasteltavaa ilmiötä, josta tietoa haluttiin saada (Lincoln & Guba 1985). Vastaavuus on toteutunut ainakin siinä määrin, miten otos vastaa esimerkiksi ikä- ja tiedekuntajakaumalta koko perusjoukkoa eli kaikkia Turun yliopiston tohtorikoulutettavia joille kysely lähetettiin. Aina kun tutkitaan ihmistä, ei voida vakuuttaa tämän toimivan tai ajattelevan juuri siten, miten kyselyssä toteaa. Erityisesti kun kyselyn pohjalta tutkitaan ryhmäilmiöitä, sekä tohtoriopiskelijoiden suhteita toisiinsa ja yhteisöön. Vastaukseen voivat vaikuttaa lukuisat tilannetekijät, kuten myös kysymyksen asettelu. Toisaalta esimerkiksi haastattelutilanteessa tilannetekijöiden rooli on yleensä suurempi, ja kysely on menetelmänä anonyymimpi, eli vastaukset eivät välttämättä sisällä niin paljon sosiaalista muodollisuutta. Kyselyn haasteena on kuitenkin vastaajien osittainen ohjaaminen suljettuja kysymyksiä esittäessä, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot. Suljetuissa kysymyksissä vastausta ei ammenneta vastaajan autenttisista käsityksistä lähtien, vaan vastausmahdollisuuksia on jo kavennettu. Näin ollen kysymysten luojan subjektiivisuus nousee pintaan: mistä lähtökohdista hän on jo valinnut juuri tämän kysymyksen sisällön ja asettelun. Siksi on hyvä, että kyselyssä suljettuja kysymyksiä tukemaan annettiin mahdollisuuksia avoimille vastauksille. Tosin vastaajia ollessa runsas määrä (n=567), tässä tutkimuksessa avoimia kysymyksiä oli relevanttia analysoida vain yksi. Osassa suljetuista kysymyksistä oli myös tulkinnanvaraa: esimerkiksi kysymyksessä *Tunnetko kuuluvasi johonkin työyhteisöön*

vastaukset saattaisivat vaihdella, jos kysyttäisiin pelkästä yhteisöstä tai tiedeyhteisöstä. Tällaisten olosuhteiden ja muuttujien tarkastelu sekä niistä avoin raportointi on ensisijaista tutkimuksen teon luotettavuuden kannalta (Hirsjärvi ym. 2010, 232). Myös kvantitatiivisten testien osalta on pyritty selostamaan mahdollisimman avoimesti testien toteutus, käyttöehdot sekä tulokset. Kyseessä ei ole ollut muuttujien välisten vaikutusten, vaan mahdollisten yhteyksien ja vaikutusta lisäävien muuttujien analysointi.

Tutkimuksen luotettavuuden olennaisin kriteeri on tutkija itse. Tämän merkityksen tutkijan tulee ensisijaisesti itse ymmärtää, pitää mielessä koko tutkimuksen teon prosessin ajan, sekä tuoda esille työssään. Luotettavuutta voidaan pitää enemmän lähtökohtana ja näkökulmana, kuin arvioitavana tutkimuksen lopputuloksena. Erityisesti kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkijan tulee olla herkkä refleктоimaan toimintaansa, sen periaatteita ja seurauksia tutkimuksensa alusta loppuun saakka, sillä tutkijan subjektiivisuus on läsnä vahvasti. (Eskola & Suoranta 1998, 208–210.) Liitän nämä periaatteet silti sekä määrällistä että laadullista tutkimusta koskeviksi. Vaikka kvantitatiivisessa tutkimuksessa objektiivisuus on vahvemmin läsnä, tutkijan rooli tutkimuksen valinnoista lähtien on silti merkittävä. Omia ratkaisujani olen pyrkinyt tässä tutkimuksessa mahdollisimman perusteellisesti, ja kyseenalaistanut kriittisesti toimintaani. Reliaabelius koskettaa näin ollen enemmän tutkijan omaa toimintaa kuin itse tutkimuksen tulosta (Hirsjärvi & Hurme 2010, 189). On epäolennaista pyrkiä tutkijan täysin objektiiviseen rooliin, mutta pyrin silti tutkimuksessani saamaan tohtorikoulutettavien näkemyksen esiin, ja tuomaan yhteisöllisyydestä mahdollisimman realistisen ja kattavan käsityksen tiedeyhteisöjen toiminnassa. Avoimen kysymyksen raportoinnissa hyödynsin runsaasti suoria lainauksia aineistosta, jotka lisäävät tulosten vakuuttavuutta, ja antavat lukijalle mahdollisuuden kyseenalaistaa omat tulkintani.

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta olennaista on valitsemieni ratkaisujen tarkoituksenmukaisuus ja johdonmukaisuus läpi työn. Eskolan & Suorannan (1998, 211, 219) mukaan luotettavuus on vakuuttavuutta, ja se syntyy menettelyjen ja väittämien tarkasta kuvauksesta, perusteltavuudesta sekä totuudenmukaisuudesta. Päätavoitteeni läpi tutkimuksen on ollut tuoda oikeutta valitsemalleni aiheelle, ja todistaa ratkaisuni ja tulokseni niin, ettei lukijalle jää niistä epäselvyyksiä.

7 TOHTORIKOULUTETTAVAT TUTKIMUSJOUKKONA

Vastanneiden tohtoriopiskelijoiden sukupuolijakauma ei ollut täysin tasainen: enemmistönä naisia kaikista oli 66,9 % ja miehiä 33,1 %. Koko perusjoukon, eli kaikkien Turun yliopiston tohtorikoulutettavien sukupuolijakauma oli jokseenkin tasaisempi: naisia kaikista oli 60,2 % ja miehiä 39,8 %. Näin ollen naiset vastasivat lähetettyyn kyselyyn hieman useammin suhteessa todelliseen perusjoukkoon.

Tiedekunnittain tarkasteltuna sukupuolijakauma vaihteli, kuten taulukosta 1 näkyy. Eniten naisia suhteessa miehiin oli humanistisessa, kasvatustieteellisessä sekä lääketieteellisessä tiedekunnassa. Päinvastoin tasaisemmin naisia ja miehiä oli oikeustieteellisessä sekä matemaattis-luonnontieteellisessä tiedekunnassa, ja Turun Kauppakorkeakoulussa. Jakauma vastaa myös tässä perusjoukkoa suuntaa antavasti niin, että suhdejakaumittain eniten sekä vähiten naisia oli juuri äsken mainituissa tiedekunnissa. Jokaisen tiedekunnan, paitsi matemaattis-luonnontieteellisen, naisten vastausjoukko oli suurempi kuin perusjoukon, eli naiset olivat vastanneet kyselyyn useammin kuin miehet. Esimerkiksi lääketieteellisessä tiedekunnassa naisia koko perusjoukosta oli 67,9 %, kun taas kyselyyn vastanneita naisia kaikista tämän tiedekunnan opiskelijoista 77.

Taulukko 1. Sukupuolijakauma tiedekunnittain (%)

Tiedekunta	Sukupuoli		
	Nainen	Mies	N
Turun Kauppakorkeakoulu	52,9	47,1	70
Kasvatustieteiden tdk	83,7	16,3	43
Yhteiskuntatieteellinen tdk	65,9	34,1	44
Oikeustieteellinen tdk	57,1	42,9	14
Lääketieteellinen tdk	77,1	22,9	131
Matemaattis-luonnontieteellinen tdk	53,0	47,0	134
Humanistinen tdk	75,9	24,1	116
Kaikki	33,0	67,0	552

77,7 % kaikista vastanneista tohtoriopiskelijoista sijoittui ikähaitarille 25-39 vuotta. Kaikista useimmin iäksi ilmoitettiin 25-29 (29,5 %), toiseksi eniten 30-34 (28,4 %) ja kolmanneksi eniten 35-39 vuotta (19,8 %). 25-29 -vuotiaita perusjoukosta oli todellisuudessa 19,9 % eli selkeästi vähemmän eli he vastasivat suhteessa muihin useammin. Muuten vastanneiden ja kaikkien tohtoriopiskelijoiden välillä ei ollut suurta vaihtelua ikäryhmittäin, eli vastanneet edustivat hyvin perusjoukkoa.

Taulukon 2 mukaisesti, alle 25-vuotiaita oli vajaa puolet eli selkeästi eniten matemaattis-luonnontieteellisessä tiedekunnassa. Eniten yli 40-vuotiaita tohtoriopiskelijoista oli taas Turun Kauppakorkeakoulussa sekä oikeustieteellisessä ja kasvatustieteellisessä tiedekunnassa. Perheellisiä kaikista vastaajista oli 34,5 %, parisuhteessa olevia 39,8 % ja yksinasuvia 21,3 %.

Taulukko 2. Ikäjakauma tiedekunnittain (%)

Tiedekunta	Ikä							N
	Alle 25	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50 tai vanhempi	
Humanistinen tdk	0,0	25,2	26,9	23,5	8,4	5,9	10,1	119
Matemaattis-luonnontieteellinen tdk	2,2	45,3	28,5	12,4	5,8	1,5	4,4	137
Lääketieteellinen tdk	2,3	26,5	35,6	22,7	8,3	0,8	3,8	132
Oikeustieteellinen tdk	0,0	23,1	23,1	23,1	7,7	7,7	15,4	13
Yhteiskuntatieteellinen tdk	0,0	27,3	25,0	20,5	11,4	2,3	13,6	44
Kasvatustieteiden tdk	0,0	25,0	20,5	20,5	2,3	9,1	22,7	44
Turun Kauppakorkeakoulu	1,4	17,1	25,7	20,0	14,3	10,0	11,4	70
Kaikki	1,3	29,5	28,4	19,7	8,2	4,1	8,8	559

Suomalaiset olivat kansalaisuutena vahvimmin edustettuna tutkimusjoukkona: suomalaisia vastanneista oli 84,2 % ja muun maan kansalaisia 15,8 %. Ulkomaalaisten osuus on tuplasti suurempi, kuin mitä Hiltusen & Pasasen vuoden 2006 tutkimuksen

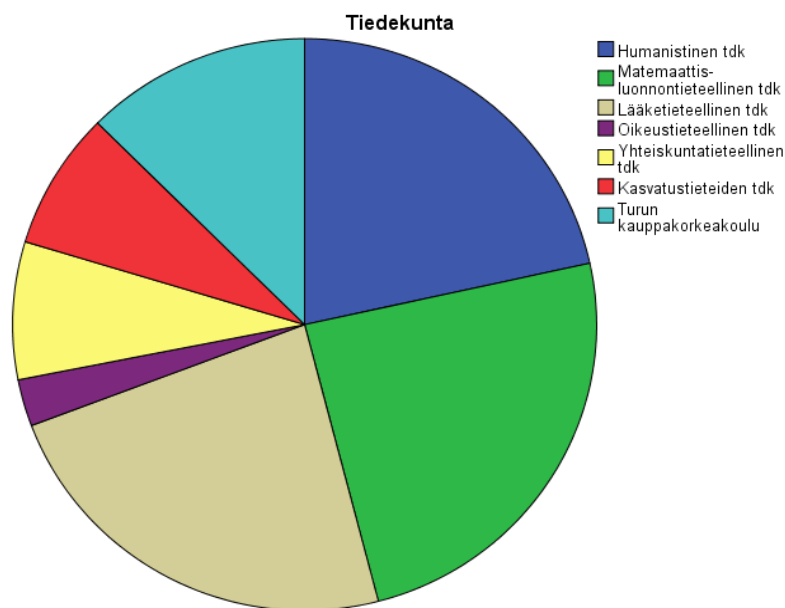
mukaan, vaikka tulee ottaa huomioon, että kyseinen tutkimus käsitti silloin Suomen kaikkien yliopistojen jatko-opiskelijat (Hiltunen & Pasanen 2006, 24). Tässä tutkimuksessa useimmiten muun maan kansalaisuuden ilmoittaneen opiskelijan tiedekunta oli matemaattis-luonnontieteellinen, oikeustieteellinen tai kasvatustieteellinen.

Taulukko 3. Kansalaisuus tiedekunnittain (%)

Tiedekunta	Kansalaisuus		
	Suomalainen	Muu	N
Humanistinen tdk	95,0	5,0	119
Matemaattis-luonnontieteellinen tdk	70,8	29,2	137
Lääketieteellinen tdk	87,9	12,1	132
Oikeustieteellinen tdk	78,6	21,4	14
Yhteiskuntatieteellinen tdk	95,5	4,5	44
Kasvatustieteiden tdk	79,5	20,5	44
Turun Kauppakorkeakoulu	83,1	16,9	71
Kaikki	84,3	15,7	561

Tohtoriopiskelijoiden suosituin tiedekunta oli matemaattis-luonnontieteellinen, johon kuului melkein neljäsosa vastaajista (24,4 %). Toiseksi eniten opiskelijoita oli lääketieteellisessä tiedekunnassa (23,3 %) ja kolmanneksi humanistisessa (21,6 %). Selkeästi vähiten vastaajia löytyi oikeustieteellisestä tiedekunnasta (2,7 %). Otos vastaa jakaumittain kaikkia Turun yliopiston tohtorikoulutettavia joille kysely lähetettiin, tosin lääketieteellisen tiedekunnan opiskelijoita oli suhteessa muihin eniten (28,5 %).

Suurimmalla osalla tohtoriopiskelijoista väitöskirja koostui artikkeleista, mikä on kuvattuna ohessa (taulukko 4). Noin neljäsosalla väitöskirjan muoto oli taas monografia, eli yhden tai useamman kirjoittajan tiettyyn tutkimukseen perustuvasta aiheesta laadittu teos. 3,6 % ei vielä tiennyt väitöskirjansa muotoa. Artikkeleista koostuva väitöskirja oli selkeästi todennäköisintä lääketieteellisessä, matemaattis-luonnontieteellisessä, sekä kasvatustieteellisessä tiedekunnassa. Humanistinen tiedekunta oli ainoa, jossa monografia oli suositumpi väitöskirjan muoto.

Taulukko 4. Väitöskirjan muoto tiedekunnittain (%)

Tiedekunta	Väitöskirjasi muoto			N
	Monografia	Artikkeleista koostuva	En osaa vielä sanoa	
Humanistinen tdk	58,7	37,2	4,1	121
Matemaattis-luonnontieteellinen tdk	6,7	88,1	5,2	135
Lääketieteellinen tdk	2,3	97,7	0,0	131
Oikeustieteellinen tdk	46,7	53,3	0,0	15
Yhteiskuntatieteellinen tdk	43,2	54,5	2,3	44
Kasvatustieteiden tdk	30,2	65,1	4,7	43
Turun Kauppakorkeakoulu	37,1	55,7	7,1	70
Kaikki	26,5	69,9	3,6	559

8 YHTEISÖLLISYYDEN KOKEMINEN JA VÄITÖSKIRJATYÖSKENTELEY ERI TIETEENALOILLA

Tässä tutkimuksessa yhteisöllisyyttä käsitellään siitä näkökulmasta, tunteeko tohtoriopiskelija kuuluvansa johonkin työyhteisöön Turun yliopistossa. Yhteisöllistä toimintaa tukevat työyhteisön laatua koskevat kysymykset, joihin vastasivat vain ne tohtoriopiskelijat, jotka tunsivat olevansa osa työyhteisöä. Mielenkiintoista olisi ollut saada selville kyselyn avulla tarkemmin, minkä takia osa opiskelijoista koki olevansa työyhteisöjen ulkopuolella.

Tulokset osoittivat, että lääketieteellisessä ja matemaattis-luonnontieteellisessä tiedekunnassa tehdään selkeästi enemmän tutkimusta tutkimusryhmässä, joten tämä saattaa luoda lähtökohtaisesti eri mahdollisuudet yhteisöllisen toiminnan syntymiselle. Niille, jotka vastasivat kuuluvansa työyhteisöön, työyhteisön laatua kuvaaviin kysymyksiin vastattiin samansuuntaisesti ja pääsääntöisesti myönteisesti. Oli kyse sitten väitöskirjatyöhön liittyvästä keskustelusta, työyhteisössä kohtelusta tai siinä viihtymisestä, kaiken kaikkiaan prosenttiluvut olivat saman suuruisia. Tästä voisi tulkita, että työyhteisöjen laatu on pääosin hyvä, ja kaikki laatua kuvaavat tekijät edesauttavat omalla tavalla toisiaan. Haasteena on se, että vain yli puolet opiskelijoista koki olevansa osa jotain työyhteisöä. Myös työyhteisöön kuulumisessa oli havaittavissa tiedekuntaisia eroja, joten voimme todeta, että yhteisöllinen toiminta ei kosketa samalla tavalla läheskään kaikkia Turun yliopiston tohtoriopiskelijoita. Tohtoriopiskelijat työstävät väitöskirjaansa myös eri vaiheissa ja elämäntilanteissa. Yli puolet tekee sitä kokopäiväisesti, osa taas muun työn ohella, mikä vaihtelee tiedekunnittain.

Ne tohtoriopiskelijat, jotka eivät tunteneet kuuluvansa työyhteisöön tai eivät osanneet siitä sanoa, toivat esiin, miten yhteisöllisyyttä voitaisiin lisätä. Tämä saattaa osittain vastata siihen, miksi he kokivat olevansa työyhteisöjen ulkopuolella eli mitä he pitävät yhteisöllisyyden muodostumisessa tärkeänä. Tiedekunnasta huolimatta kaikki tohtoriopiskelijat toivat useimmin esiin toiveen mahdollisuuksien lisäämisestä vuorovaikutukseen, joko tutkimustyöhön tai epämuodollisempaan yhteistoimintaan liittyvää. Toinen tärkeä vastauksista nouseva teema oli tohtorikoulutuksen tasapuolisempien mahdollisuuksien tarjoaminen jokaiselle opiskelijalle, oli kyseessä rahoitus, yhteiset työtilat tai näistä johtuva jaotteleva kohtelu.

8.1 Työskentelymuoto, opintojen kokopäiväisyys ja työyhteisöön kuuluminen

Tutkimusryhmässä tai yksin työskentely ei suoraan heijasta toiminnan yhteisöllisyyttä, mutta ryhmä voidaan silti nähdä pohjana yhteisöllisyyden rakentumiselle. Siksi kyseisen kysymyksen vastaukset nostetaan esiin tässä luvussa, ja myöhemmin tarkastellaan lisää ryhmässä ja yksin työskentelyn yhteyttä muihin muuttujiin.

Noin puolet kaikista tohtoriopiskelijoista tekee väitöskirjatutkimustaan yksin. Tutkimusryhmässä työskentelee noin neljäsosa opiskelijoista, ja sekä että suunnilleen saman verran. Työskentelymuodoissa on selkeästi eroa tiedekuntien kesken. Kuten taulukosta 5 voidaan nähdä, huomattavasti eniten ryhmässä työskentelivät lääketieteellisen, sekä matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan opiskelijat. Näissä tiedekunnissa noin kolmasosa työskenteli myös sekä ryhmässä että yksin. Oikeustieteellisessä tiedekunnassa taas jokainen vastaajista työskenteli yksin, muissa tiedekunnissa reilu enemmistö.

Taulukko 5. Työskentelymuoto tiedekunnittain (%)

Tiedekunta	Teetkö väitöskirjatutkimustasi...?			
	Tutkimusryhmässä	Yksin	Sekä ryhmässä että yksin	N
Humanistinen tdk	4,2	85,8	10,0	120
Matemaattis-luonnontieteellinen tdk	42,3	27,0	30,7	137
Lääketieteellinen tdk	55,3	17,4	27,3	132
Oikeustieteellinen tdk	0,0	100,0	0,0	15
Yhteiskuntatieteellinen tdk	11,4	65,9	22,7	44
Kasvatustieteiden tdk	4,7	60,5	34,9	43
Turun Kauppakorkeakoulu	1,4	78,9	19,7	71
N	25,6	51,4	23,0	562

Reilu puolet kaikista tiedekunnan tohtoriopiskelijoista työsti väitöskirjaa sillä hetkellä kokopäiväisesti, kun taas viidennes muun kokopäiväisen työn rinnalla. Vähiten työskenneltiin osa-aikaisesti. Tosin vastausvaihtoehdoissa saattoi olla tulkinnanvaraa: miten määritellään osa-aikainen työskentely, tai tulkitsiko moni niin, että työstää

väitöskirjaansa osa-aikaisesti muun kokopäiväisen työn rinnalla? Tämän tutkimusten tulosten kannalta kuitenkin on mielenkiintoista, eroavatko vastaukset yhteisöllisyydestä niiden osalta, jotka ovat osa kenties muuta työyhteisöä.

Suosituinta kokopäiväinen väitöskirjan teko oli matemaattis-luonnontieteellisessä sekä oikeustieteellisessä tiedekunnassa (ks. taulukko 6). Näissä tiedekunnissa työskenneltiin jopa kolmannes enemmän kokopäiväisesti kuin kasvatustieteiden tiedekunnassa. Kasvatustieteiden tiedekuntien opiskelijat tekevätkin selkeästi eniten väitöskirjatyötään muun kokopäiväisen työn rinnalla. Samansuuntaisia tiedekuntaisia eroja löysivät Hiltunen & Pasanen vuoden 2006 tutkimuksessaan, jossa luonnontieteilijät työskentelivät selkeästi eniten kokopäiväisesti (Hiltunen & Pasanen 2006, 24). Tosin tutkimuksessa ei eroteltu osa-aikaisesti ja muun kokopäiväisen työn ohessa työskenteleviä.

Taulukko 6. Väitöskirjan teko tiedekunnittain (%)

Tiedekunta	Teetkö väitöskirjaa tällä hetkellä...?				N
	Kokopäiväisesti	Osa-aikaisesti	Muun kokopäiväisen työn rinnalla	Muu	
Humanistinen tdk	52,5	20,0	20,8	6,7	120
Matemaattis-luonnontieteellinen tdk	72,1	14,7	11,0	2,2	137
Lääketieteellinen tdk	53,0	16,7	25,8	4,5	132
Oikeustieteellinen tdk	76,9	0,0	23,1	0,0	15
Yhteiskuntatieteellinen tdk	50,0	20,5	20,5	9,1	44
Kasvatustieteiden tdk	45,5	9,1	38,6	6,8	43
Turun Kauppakorkeakoulu	62,9	14,3	20,0	2,9	71
Kaikki	58,5	15,9	20,9	4,7	559

Kysymykseen *Tunnetko kuuluvasi Turun yliopistossa johonkin työyhteisöön*, yli puolet kaikista tohtoriopiskelijoista vastasi kyllä, ja yli neljäsosa taas ei. 15,2 % ei osannut vastata kysymykseen. Tämä herätti jatkokysymyksiä, miksi osa ei osannut vastata kysymykseen. Kysymyksessä puhutaan työyhteisöstä, joten miten tohtoriopiskelijat mielsivät termin? Voi olla mahdollista, että tulos olisi toinen, jos kysymyksessä puhuttaisiin pelkästä yhteisöstä. Eniten kyllä vastasi kysymykseen matemaattis-luonnontieteellisen ja lääketieteellisen tiedekunnan opiskelijat (taulukko 7). Vähiten kyllä

-vastauksia suhteessa oman tiedekunnan vastauksiin oli taas humanistisessa, kasvatustieteellisessä ja oikeustieteellisessä tiedekunnassa. Oikeustieteellisessä tiedekunnassa oli tasaisin jakauma kyllä ja ei -vastausten kesken: kumpiakin oli tasan yhtä paljon. Siinä kuinka moni ei osannut vastata kysymykseen lainkaan, oli myös osittaista hajontaa tiedekuntien kesken. Eniten kysymykseen ei osannut vastata humanistisen tiedekunnan opiskelijat, kun taas vähiten tämän vaihtoehdon valitsi oikeustieteilijät. Kaiken kaikkiaan voimme todeta, että hajontaa löytyi vastauksissa tiedekunnittain varsin paljon.

Taulukko 7. Työyhteisöön kuuluminen tiedekunnittain (%)

Tiedekunta	Tunnetko kuuluvasi Turun yliopistossa johonkin työyhteisöön?			N
	Kyllä	Ei	En osaa sanoa	
Humanistinen tdk	47,5	27,9	24,6	122
Matemaattis-luonnontieteellinen tdk	68,1	22,5	9,4	138
Lääketieteellinen tdk	64,4	23,5	12,1	132
Oikeustieteellinen tdk	46,7	46,7	6,7	15
Yhteiskuntatieteellinen tdk	56,8	27,3	15,9	44
Kasvatustieteiden tdk	47,7	34,1	18,2	44
Turun Kauppakorkeakoulu	54,9	29,6	15,5	71
Kaikki	58,1	26,7	15,2	566

8.2 Ammatillinen tuki

Vaikka vertaistuki muilta tohtoriopiskelijoilta on tärkeää, ensisijaista tohtoriopiskelijan integroitumisessa tiedekuntaan on suhde tiedekunnan ohjaajiin (Golde 2005, 200). Kysymykseen ”*Mistä saat työllesi ammatillista tukea*” vastaajat saivat valita useamman vastausvaihtoehdon. Tähän kysymykseen vastasivat kaikki tohtoriopiskelijat, huolimatta työyhteisöön kuulumisesta. 87,5 % kaikista tohtoriopiskelijoista koki saavansa tukea ohjaajaltaan / ohjaajiltaan. Toiseksi tärkein (52,9 %) tuen lähde olivat toiset tohtorikoulutettavat ja kolmanneksi tutkimusryhmän tutkijat (29,8 %) sekä oppiaineen tutkijat (29,5 %). Vähiten tukea koettiin saavan omalta seurantaryhmältä ja muilta

tiedekunnan tutkijoilta. 6,5 % kaikista tohtoriopiskelijoista ei kokenut saavansa lainkaan ammatillista tukea. Jokaisesta tiedekunnasta 5-7 tohtoriopiskelijaa antoi vastaukseen äskeisen, joten ammatillisen tuen saamattomuus ei ole keskittynyt vahvasti vain tiettyihin tiedekuntiin. Tosin hajontaa löytyy siinä määrin, kuinka monta prosenttia oman tiedekunnan opiskelijoista on vastannut äskeisen mukaisesti. Esimerkiksi matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan opiskelijoita on suhteessa muihin tiedekuntiin niin runsaasti, ettei 7 tohtoriopiskelijaa ole suhteellisesti tiedekunnan sisällä paljoa.

8.3 Väitöskirjatyön ohjaus

Yleisintä kaikkien tohtorikoulutettavien joukossa oli, että heillä oli kaksi tiedekunnan nimeämää ohjaajaa. Noin neljäsosalla ohjaajia oli yksi, ja 13,1 % useita tiedekunnan nimeämiä ohjaajia. Vain kaksi tohtoriopiskelijaa ilmoitti, että heillä ei ole ohjaajaa. Tiedekunnittain vastauksissa oli jonkin verran hajontaa (ks. taulukko 8). Harvinaisinta yhden ohjaajan läsnäolo oli selkeästi kasvatustieteellisessä tiedekunnassa (4,5 %), kun taas esimerkiksi oikeustieteellisessä tiedekunnassa prosenttiluku tässä oli reilusti yli kymmenkertainen (66,7 %). Tiedekuntaisissa eroissa on luultavasti kyse vahvasti alakohtaisissa perinteissä.

Taulukko 8. Väitöskirjatyön ohjaus (%)

Tiedekunta	Väitöskirjatyötäsi ohjaa						N
	1 tdk:n nimeämä ohjaaja	2 tdk:n nimeämää ohjaajaa	Useita tdk:n nimeämiä ohjaajia	Ei ole ohjaajaa	Joku muu	Tdk:n nimeämä(t) ohjaaja(t) ja joku muu	
Humanistinen tdk	33,6	49,2	8,2	0,8	1,6	6,6	122
Matemaattis- luonnontieteellinen tdk	30,7	48,2	18,2	0,0	0,7	2,2	137
Lääketieteellinen tdk	18,2	64,4	13,6	0,0	1,5	2,3	132
Oikeustieteellinen tdk	66,7	26,7	0,0	0,0	0,0	6,7	15
Yhteiskuntatieteelline n tdk	34,1	50,0	2,3	2,3	4,5	6,8	44
Kasvatustieteiden tdk	4,5	52,3	43,2	0,0	0,0	0,0	44
Turun Kauppakorkeakoulu	18,6	80,0	1,4	0,0	0,0	0,0	70
Kaikki	26,1	56,0	13,1	0,4	1,2	3,2	564

Noin kolmasosa kaikista vastanneista keskustelee ohjaajan / ohjaajien kanssa tutkimuksestaan viikoittain, hieman harvempi määrä kerran kuukaudessa. 18,6 % ilmoitti keskustelewansa muutaman kuukauden välein, ja 8,8 % puolivuositain. Päivittäiset tai vuosittaiset, tai tästä harvemmat keskustelut olivat harvinaisempia. Useimmiten, eli päivittäin tai viikoittain, keskustelee eniten matemaattis-luonnontieteiden, lääketieteellisen tai yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan opiskelijat (ks. taulukko 9). Toisessa ääripäässä yli kymmenes humanistisen ja oikeustieteellisen tiedekunnan tohtoriopiskelijoista keskustelee ohjaajansa / ohjaajiensa kanssa vain kerran vuodessa tai harvemmin.

Taulukko 9. Tutkimuksesta keskustelu ohjaajan kanssa (%)

Tiedekunta	Päivittäin	Viikoittain	Kerran kuussa	Muutam an kk:n välein	Kerran puolessa vuodessa	Kerran vuodessa	Harvem min kuin kerran vuodessa	N
Humanistinen tdk	0,8	13,3	28,3	31,7	14,2	5,8	5,8	120
Matemaattis-luonnontieteellinen tdk	7,2	51,4	23,9	9,4	3,6	2,9	1,4	138
Lääketieteellinen tdk	5,3	43,2	40,2	8,3	2,3	0,8	0,0	132
Oikeustieteellinen tdk	0,0	13,3	26,7	33,3	13,3	13,3	0,0	15
Yhteiskuntatieteellinen tdk	9,1	29,5	22,7	13,6	20,5	2,3	2,3	44
Kasvatustieteiden tdk	0,0	20,5	43,2	20,5	11,4	2,3	2,3	44
Turun Kauppakorkeakoulu	4,2	16,9	29,6	32,4	12,7	2,8	1,4	71
Kaikki	4,4	31,9	30,9	18,6	8,9	3,2	2,1	564

8.4 Työyhteisön laatu

Työyhteisön laatua pyrittiin kuvaamaan kolmella kysymyksellä: *Voin keskustella väitöskirjatyöhön liittyvistä asioista työyhteisössäni, Työyhteisössäni minua kohdellaan hyvin ja Viihdyn työyhteisössäni.* Vastausvaihtoehtojen asteikko oli 1-5, välillä täysin eri

mieltä – täysin samaa mieltä. Tämä oli jatkokysymys vain niille tohtoriopiskelijoille, jotka vastasivat kyllä kysymykseen työyhteisöön kuulumisesta. Näistä kokonaisuudessaan selvästi yli puolet pystyi keskustelemaan väitöskirjatyöhön liittyvistä asioistaan työyhteisössään, ollessaan täysin samaa mieltä väittämän kanssa. Vain 5,8 % oli joko eri mieltä tai täysin eri mieltä asiasta. Väittämässä löytyi kuitenkin eroa eri tiedekuntien opiskelijoiden välillä (taulukko 10). Esimerkiksi yhteiskuntatieteiden tohtoriopiskelijat olivat täysin samaa mieltä melkein tuplasti enemmän kuin kasvatustieteiden edustajat. Yli keskiarvon (ka 86,2 %) eli kaikista eniten joko täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä olivat matemaattis-luonnontieteilijät, yhteiskuntatieteilijät sekä Turun kauppakorkeakoulun opiskelijat. Eniten jokseenkin eri mieltä tai täysin eri mieltä oltiin kasvatustieteellisen ja humanistisen tiedekunnan parissa. Tosin tulee huomioida, että näiden tiedekuntien edustajajoukkojen ollessa suhteessa muihin tiedekuntiin pienempiä, täysin eri mieltä molemmissa tiedekunnissa oli yksi tohtoriopiskelija.

Taulukko 10. Väitöskirjatyöstä keskustelu tiedekunnittain (%)

Tiedekunta	Voin keskustella väitöskirjatyöhöni liittyvistä asioista työyhteisössäni					N
	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	
Humanistinen tdk	1,7	8,6	10,3	22,4	56,9	58
Matemaattis-luonnontieteellinen tdk	0,0	3,2	6,5	30,1	60,2	93
Lääketieteellinen tdk	0,0	4,7	9,4	29,4	56,5	85
Oikeustieteellinen tdk	0,0	0,0	14,3	28,6	57,1	7
Yhteiskuntatieteellinen tdk	0,0	8,0	0,0	20,0	72,0	25
Kasvatustieteiden tdk	4,8	9,5	19,0	28,6	38,1	21
Turun Kauppakorkeakoulu	0,0	2,6	2,6	28,2	66,7	39
N	0,6	5,2	7,9	27,4	58,8	328

Vastaukset kysymykseen ”*Työyhteisössäni minua kohdellaan hyvin*” olivat kokonaisuudessaan jakautumiltaan samansuuntaisia äskeisen kysymyksen kanssa. Yhteensä 61,7 % oli täysin samaa mieltä hyvästä kohtelusta työyhteisössä, 28,6 % jokseenkin samaa mieltä. Tiedekunnittain vastauksissa oli pientä hajontaa: eniten täysin samaa mieltä ja jokseenkin samaa mieltä oltiin jälleen yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa (96,0 %), sekä Turun Kauppakorkeakoulussa (97,5 %), vähiten oikeustieteellisessä (71,4 %).

Viimeiseen työyhteisön laatua kuvaavaan tekijään eli viihtymiseen työyhteisössä vastattiin myös samansuuntaisesti edellisten kanssa. 57,9 % koki olevansa väittämän kanssa täysin samaa mieltä. Negatiivisia vastauksia, eli täysin eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä, oltiin kolmesta väittämästä vähiten (yht. 1,5 %). Jakaumat tiedekuntien välillä olivat hyvin samanlaiset äskeisten vastauksien kesken: myönteisimmin vastasivat yhteiskuntatieteiden ja Turun kauppakorkeakoulun edustajat, vähiten myönteisesti oikeustieteellisen ja kasvatustieteellisen tiedekunnan opiskelijat. Näiden kolmen työyhteisön laatua käsittelevän kysymyksen välillä näyttäisi olevan jonkinlainen yhteys, sillä opiskelijat ovat vastanneet samansuuntaisesti kuhunkin kysymykseen. Tästä voisi päätellä, että työyhteisön laatua kuvastavat tekijät linkittyvät yhteen, tai jopa edesauttavat toinen toisiaan: kun työyhteisössä voidaan keskustella asioista ja niissä kohdellaan yksilöitä hyvin, myös viihtyminen niissä on helpompaa.

8.5 Yhteisöllisyyden lisääminen

Ne tohtoriopiskelijat, jotka vastasivat kysymykseen työyhteisöön kuulumisesta kieltävästi tai eivät osanneet sanoa, ohjattiin suoraan kysymykseen 41. ”*Miten tohtorihjelmasi voisi lisätä tutkijoiden yhteisöllisyyttä*”. Äskeisen mukaisesti vastasi 237 tohtoriopiskelijaa eli 41,8 % kaikista. Vastauksia ryhmiteltäessä tohtoriopiskelijoiden mielipiteistä nousi selkeästi tietyt teemat, joilla he uskoivat olevan merkitystä yhteisöllisyyden kasvattamisessa.

Mahdollisuudet vuorovaikutukseen ja kohtaamiseen yhteisöllisyyden pohjana

26,6 % tohtoriopiskelijoista koki olevansa ulkopuolisia työyhteisöstä Turun yliopistossa. Kysymys herää, mikä nostattaa ulkopuolisuuden kokemuksen, tai positiivisesti ajateltuna,

mikä synnyttäisi tuntemuksen olla osa työyhteisöä? Avoimen kysymyksen mukaan yhteisöllisyyden lisäämisestä, kunkin tiedekunnan tohtoriopiskelijoiden vastauksista suurin osa liittyi vuorovaikutuksen ja kohtaamisten mahdollisuuksien kasvattamiseen. Kuten Huusko (1999, 17) on todennut, yhteisöllisyyden pohjalla tulee olla mahdollisuus vuorovaikutukseen ja toisten tuntemiseen. Vastaukset hahmottuivat neljään eri teemaan: mahdollisuuksiin väitöskirjatyöhön liittyvästä yhteistyöstä, epämuodollisemmasta ajanvietosta ja toisiin tutustumisesta, keskustelusta ja tiedotuksesta sekä vuorovaikutuksesta yli tiedekuntarajojen. Tosin useassa vastauksessa toivottiin yleisesti lisää tapaamisia ja verkostoitumista, jotka voivat liittyä sekä väitöskirjatyöhön että vapaamuotoisempaan ajanviettoon yhdessä. Vastausten perusteella voisi todeta, että tohtoriopiskelijat eivät koe heille tarjottavan tarpeeksi mahdollisuuksia osallistua yhteisiin tiedeyhteisön käytäntöihin. Tai jos kohtaamisen paikat ovat harvassa, voiko niitä kutsua edes käytänteiksi?

Mahdollisuudet yhteistoimintaan ja yhteistyöhön

Yhteisöllisyyden yksi edellytyksistä on valmius yhdessä tekemiseen ja työskentelyyn sekä sitä kautta oppimiseen (Paasivaara & Nikkilä 2010, 75). Jokaisessa tiedekunnassa saikin runsaasti kannatusta erilaisten väitöskirjatyöhön liittyvien tapaamisten määrällinen lisääminen: tohtoriopiskelijat toivoivat enemmän mahdollisuuksia yhteistyöhön ja kohtaamisiin väitöskirjatyössä. Seminaarien lisääminen toistui useimmiten vastauksista, mutta tämän lisäksi tuotiin esille erilaiset yhteiset kurssit, luentotilaisuudet sekä koulutukset. Toisin sanoen sellaiset tapahtumat ja tilaisuudet, joissa tohtoriopiskelijat tapaavat ja kohtaavat toisiaan. Lisäksi vastauksista nousi esiin mahdollisuuksien tarjoaminen säännöllisemmälle yhteistyölle, jota lukupiirit, workshopit, yhteiset tutkimushankkeet sekä yhteisprojektit voisivat tarjota.

”Luonnollisia kontakteja syntyy hyödyllisillä kursseilla, joissa on tehtävä ryhmätyötä. Tiedekunta on suuri, mutta pienryhmäkursseilla voi tutustua ja saada arvokasta vertaistukea ja verkostoitua.”

Yhteiskuntatieteiden opiskelija

Osa vastaajista perusteli vastauksiaan, miksi ja millä tavalla heidän ehdottamat tavat lisääisivät yhteisöllisyyden tunnetta. Mahdollisuus muihin tohtoriopiskelijoihin

tapaamiseen ja tutustumiseen, verkostoitumiseen sekä kokemusten jakamiseen ja vertaistuen saamiseen oli eräs peruste. Erilaisten tapaamisten kautta tohtoriopiskelijat voivat esitellä omaa tutkimustaan muille, saada siitä tärkeää vertaispalautetta sekä keskustella väitöskirjatyöhön liittyvistä asioista. Tällaisten avulla opiskelijat pääsevät näkemään muiden töitä, luoden mahdollisuuksia löytää yhteisiä kiinnostuksen kohteita ja edistää yhteistyön syntymistä, kuten eräs lääketieteellisen tiedekunnan opiskelija kuvaa.

”By holding monthly/ once in a few month occasions in which different doctoral candidates can come and promote their research and by doing this, candidates who have some interests in common, can get in touch for further possible collaboration.”

Lääketieteellisen tiedekunnan opiskelija

Saattamalla tohtoriopiskelijat työskentelemään enemmän yhdessä, toinen toistensa osaamisen täydentäminen ja uusien käsitysten luominen ovat helpompaa (Nummenmaa 2008, 63). Kokemusten jakamisen ohella hiljaisen tiedon siirtäminen on todennäköisempää esimerkiksi erilaisten yhteisprojektien avulla, joissa toimijat saatetaan yhteen. Kokeneemmat voivat siirtää osaamistaan nuoremmille sekä jakaa vinkkejään. Hiljaisen tiedon siirtäminen on ensisijaista myös yhteisöön integroitumisessa. Vaikka Golde (2000, 200) painottaakin tiedekunnan ohjaajien merkitystä yhteisön sosialisatiossa, muiden tohtoriopiskelijoiden rooli hiljaisen tiedon välittämisessä, sekä siten kulttuuriin sopeutumisessa, on ensisijainen.

Mahdollisuudet epämuodollisempaan ajanviettoon ja kanssakäymiseen

Tässä tapauksessa epämuodollisemmalla ajanvietolla tarkoitetaan muuta kuin varsinaiseen väitöskirjatyöhön liittyvää järjestettyä kohtaamista. Suurin osa tohtoriopiskelijoista oli sitä mieltä, että erilaisilla tapaamisilla, erityisesti vapaamuotoisemmilla tapahtumilla saataisiin lisättyä yhteisöllisyyttä tohtorikoulutuksessa. Moni vastaaja ei tarkentanut vastauksissaan sen enempää mitä vapaa-ajan tapahtumilta toivovat, mutta eniten ehdotuksia tuli erilaisiin illanviettoihin kuten saunailtoihin ja virkistystapahtumiin liittyen. Myös vuosittainen jatko-opiskelijoiden esittäytymiskierros, verkostoitumistapaamiset, päivittäiset kahvihetket ja liikunnalliset aktiviteetit mainittiin.

”Toivoisin tohtorikoulutettavien yhteisiä tapahtumia. On tärkeää tutustua muihin, samassa tilanteessa oleviin tutkijoihin. Tärkeintä ei ole se, että tutkimuksien substanssit kohtaavat, vaan sama tilanne elämässä. Hienoa, että UTUGS järjestää yhteisiä kursseja. Olisi kuitenkin mukavaa tavata muita tohtorikoulutettavia myös rennommissa merkeissä. Tohtorikoulutettaville voisi esim. järjestää yhteisen TYKY-päivän.”

Humanistisen tiedekunnan tohtoriopiskelija

Perusteet sille, miksi vapaamuotoisia tapahtumia ja tapaamisia toivottiin lisää ja säännöllisemmin, olivat samansuuntaisia väitöskirjatyöhön ja tutkimukseen liittyvien tapaamisten kanssa. Niiden avulla pyritään pitämään kontaktia toisiin tohtoriopiskelijoihin, oppimaan tuntemaan muut, verkostoitumaan, luomaan mahdollisia siteitä sekä kokemusten vaihdon myötä jakamaan vertaistukea. Myös Soinin ja Pyhältön (2012, 48) opettajankoulutuksen tohtoriopiskelijoiden näkemyksiä tutkittaessa korostettiin emotionaalisen tuen merkitystä. Eräs yhteiskuntatieteiden tohtoriopiskelija toteaa sosiaalisten kokoontumisten myötä toivovansa lisää henkilökohtaisempaa kontaktia ja tutustumista muihin. Toinen humanistisen tiedekunnan opiskelija perustelee seuraavasti:

”Järjestämällä tutkijoiden tapaamisia myös tieteellisen kontekstin ulkopuolella. Näin voi luoda siteitä muihin tieteen tekijöihin myös erilaisessa ympäristössä kuin tieteelliset konferenssit ja seminaarit, sekä keskustella vapaamuotoisemmin eri aiheista ja saada tukea muilta samassa tilanteessa olevilta.”

Humanistisen tiedekunnan tohtoriopiskelija

Mahdollisuudet keskusteluun ja tiedotukseen

Suuri osa vastanneista ehdotti yhteisöllisyyden edistämiseksi lisää yleisiä mahdollisuuksia kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen, mutta osa nosti esille tarkemmin keskustelun ja asioista tiedottamisen merkityksen. Luodaanko mahdollisuuksia ja paikkoja keskustelulle, jonka myötä tohtoriopiskelijat pääsevät verkostoitumaan, jakamaan kokemuksia ja tietoa sekä saamaan tukea? Vastauksissa päädyttiin jälleen samankaltaisiin motiiveihin, kuten yhteistyön ja vapaa-ajan toiminnan lisäämisen toiveissa. Myös Soinin ja Pyhältön (2012, 48) tutkimuksessa tohtoriopiskelijat kokivat keskustelut vertaisten sekä muiden tiedeyhteisön jäsenien kanssa myönteisinä

voimavaroina. Tähän kyselyyn vastanneet tohtoriopiskelijat toivat esille erityisesti erilaiset sähköiset keskustelualustat, kuten sosiaalisen median yhteisöllisyyden lisäämisen mahdollistajana. Näin fyysisen näkemisen ohella virtuaalinen ympäristö luo myös edellytyksiä kokea olevansa osa yhteisöä.

Muutama tohtoriopiskelija toi esille tiedotuksen ja tarkoituksenmukaisen viestinnän tärkeyden. He kokivat tiedonkulun olevan joko hidasta tai riittämätöntä, mikä saattaa heijastua epävarmuuden ja epätasa-arvon tuntemuksina. Onko jotain mitä minun pitäisi tietää, jonka muut tohtoriopiskelijat jo tietävät? Kun ympärillä ei ole esimerkiksi päivittäin näkevää tutkimusryhmää, epätietoisuus meneillään olevista asioista voi tuottaa ulkopuolisuuden tunteita. Osa koki, ettei sama tieto ole saatavilla kaikille tohtorikoulutettaville tasapuolisesti. Eräs tohtoriopiskelija toi myös esille tarpeellisen tiedon saamisen muista tohtorikoulutettavista ja heidän tutkimuksen teosta. Tämä kertoo jälleen tohtoriopiskelijoiden kiinnostuksesta ja tarpeesta toisiaan kohtaan. Kuten seuraavassa lainauksessa kuvastuu, tiedon riittämättömyyden tuottama epävarmuus luo omat haasteensa opintojen aloitukselle ja tiedeyhteisöön integroitumiselle:

”Alkuinfo olisi järjestettävä kaikille tutkintonsa aloittaville opiskelijoille. Olen myös tarjoutunut tutoriksi omaan tohtorihjelmaan, sillä olisin itse tällaista kaivannut. Alussa meni aivan liian paljon aikaa, kun etsin tietoa ja kuormitin turhaan myös ohjaajiani heille kuulumattomilla kysymyksillä. Ihmettelen ylipäätään, miten muista yliopistoista tulleet opiskelijat pääsevät alkuun. Itselläkin meni haparoidessa, vaikka olen yliopiston kasvatti ja nykyinen työntekijä.”

Kasvatustieteiden tohtoriopiskelija

Vuoden 2005 Opetusministeriön raportissa jatko-opiskelijoiden kokemuksista ja arvioista tuli ilmi tohtoriopintojen alkuvaiheen perehdytyksen kehittämistarpeet: reilusti yli puolet koki, ettei heitä oltu informoitu riittävästi tohtoriopinnoista ja opiskelijan velvollisuuksista sekä oikeuksista, ja perehdytys laitokselle oli ollut riittämätöntä. Kehitystarpeet olivat tullut esille jokaisella tieteenalalla. (Hiltunen & Pasanen 2006, 36.) Entä miten muut Turun yliopiston tohtorikoulutettavat ovat kokeneet perehdytyksen opintoihin, jää valitettavasti tämän aineiston puitteissa epäselväksi.

Vaikka Vekkailan (2014, 5) mukaan tohtoriopiskelijan mieltämä tiedeyhteisö muodostuu ensisijaisesti niiden yksilöiden ja ryhmien ympärille, joiden kanssa tehdään eniten yhteistyötä, yhteisöllisyyden kokemus ei välttämättä rajoitu vain tähän lähiympäristöön. Osa voi mieltää tiedeyhteisöksi jopa koko tieteenalan (Stubb ym. 2010, 110). Myös avoimeen kysymykseen vastanneet kaipasivat yhteisöllisyyttä enemmän yli tiedekunta-, oppiaine- ja tieteenalarajojen, jopa globaalisti. Esiin tuotiin niin kansallisten tohtoriohjelmien oppiaineiden laajempaa yhteistyötä sekä mahdollisuutta tutkijavaihtoon ja kansainvälisiin kursseihin.

”En oikeastaan tunne tällä hetkellä täyttä yhteisöllisyyttä *tohtoriohjelmani sisällä*, sillä ohjelman oppiaineiden sisällöt poikkeavat niin paljon toisistaan. Suurempi hyöty olisi samankaltaisten kansallisten tohtoriohjelmien oppiaineiden laajemmasta yhteistyöstä.”

Matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan opiskelija

Motiivi tai peruste etsiä yhteisöllisyyttä oman oppiaineen, tiedekunnan tai tieteenalan rajojen ulkopuolelta voi yksinkertaisesti olla suurempi todennäköisyys kontakteille ja verkostoitumiselle. Sitä kautta tohtoriopiskelijat saattavat löytää yhteisiä tutkimusaiheita ja kiinnostuksen kohteita muiden kanssa. Toinen matemaattis-luonnontieteiden opiskelija perustelee vastaustaan seuraavasti:

”Lisäksi väitöskirjaprojekteihin voisi lisätä oppianerajat (tai vähintään oman ryhmän) ylittäviä aiheita. Tämä voisi vaikuttaa positiivisesti niin motivaatioon kuin kontakteihin kuin vaikka työllistymiseen jälkeensäinkin.”

Matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan opiskelija

Tasa-arvoinen tohtorikoulutus

Tohtoriopiskelijat eivät aina tee väitöskirjatyötään identtisistä lähtökohdista käsin, ja esimerkiksi rahoitus ja työtilat voivat ajaa heidät eriarvoisiin asemiin. Kun tohtoriopiskelija kokee olevansa eriarvoisessa asemassa suhteessa muihin, luodaanko yhteisöllisyydelle mahdollisuuksia syntyä? Tätä moni epäili vastatessaan uskovansa tasa-arvoisemman kohtelun vaikutukseen yhteisöllisyyden lisäämisessä. Edellytykset

yhteisölliselle toiminnalle voivat olla haastavat, jos tohtoriopiskelijoiden keskuudessa on syntynyt epätasa-arvoa ja siitä käsin yksilöiden kilpailua esimerkiksi rahoituksesta. Tällöin kyseessä on todennäköisemmin yksilölliset intressit yhteisön tavoitteiden sijaan, mikä on luonnollista. Tohtoriopiskelijat nostivat esiin vastauksissaan toiveen tasapuolisuudelle liittyen erityisesti rahoitukseen ja työtiloihin. Eriarvoinen rahoitus tai fyysinen erillisyys eivät välttämättä itsessään johda ulkopuolisuuden tunteeseen yhteisöstä, mutta saattavat olla yhteydessä siihen, millaiseen asemaan ja kohteluun ne tohtoriopiskelijat tuovat.

Rahoituksen tasapuolisuus

Tieteenaloilla on eroja rahoituksen saamisessa, ja osilla tohtoriopiskelijoista rahoitus on hyvin pirstaleista ja epävarmaa. Esimerkiksi humanistisen tiedekunnan tohtoriopiskelijat työskentelevät muita useammin apurahalla ja rahoituskaudet ovat pätkittäisiä. (Hiltunen & Pasanen 2006, 64.) Avoimissa vastauksissa yhteisöllisyyden lisäämisestä humanistisen opiskelijat toivat selkeästi muiden tiedekuntien opiskelijoita useammin esiin rahoituksen tuottaman epätasa-arvon. Epäkohdaksi mainittiin erityisesti kohtelu ja suhtautuminen apurahalla ja työsuhteessa yliopistoon työskentelevien välillä.

”Tohtorikoulutettavien asema on tällä hetkellä epämääräinen, varsinkin sellaisilla, joilla ei ole rahoitusta. Nyt on olemassa kahden kerroksen väkeä: ne jotka työskentelevät yliopistolla ja ne, jotka eivät. Tästä asetelmasta tulisi päästä eroon. Tohtorikoulutettavat ovat tutkijoita. Nyt suurin osa ei edes tunne toisiaan tai koe olevansa yliopistoyhteisön jäseniä.”

Yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan opiskelija

Rahoituksen tai palkkauksen tuottaman eriarvoisen suhtautumisen ja tohtoriopiskelijoiden jaottelun lisäksi epätasa-arvoa koettiin erilaisien etuuksien saamisessa. Kyse saattaa olla ulkopuolisen näkökulmasta pienistä eriarvoisista käytännöistä ja eduista, mutta mitkä todellisuudessa jakavat tohtoriopiskelijoita keskenään.

”Ylipäänsä se, että apurahalla tutkimusta tekeviä tohtorikoulutettavia alettaisiin kohdella samalla tavalla kuin yliopiston palkkalistoilla olevia tohtorikoulutettavia. En nyt tarkoita työterveyttä, vaan pienempiä asioita: apurahatutkijoiden kohdalla voitaisiin yliopiston omassa järjestelmässä muuttaa

nimitys opiskelijasta tohtorikoulutettavaksi tai vastaavaksi. Nyt rinnastus opiskelijoiden tuo apurahatutkijoille samat oikeudet kuin perustutkinto-opiskelijoille, tämä taas tarkoittaa epätasa-arvoa suhteessa palkkapaikalla tutkiviin tohtorikoulutettaviin. Ei ole kovin yhteisöllistä, jos osa porukasta on ns. kakkosluokan tutkijoita tulostuskiintiöineen, kirjaston sakkomaksuineen ja erilaisine varauskäytäntöineen”

Yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan tohtoriopiskelija

Yhteisöllisyyttä vastanneiden mielestä lisäksi myös se, että tasapuolisemman rahoituksen myötä tohtoriopiskelijoiden välinen kilpailu vähenisi. Eräs kasvatustieteiden tohtoriopiskelija näki kilpailun olevan yhteydessä siihen, paljonko tutkijat ovat halukkaita jakamaan tietoa ja asiantuntijuutta keskenään, sekä tekemään yhteistyötä mikä hyödyttäisi toista. Osa koki, että rahanjakoperusteet tulisi olla läpinäkyvämmät ja oikeudenmukaisemmat. Rahoitusmäärien nostamiseen tuskin voidaan helposti vaikuttaa, mutta käytäntöihin tohtoriopiskelijoiden kohtelusta todennäköisemmin.

Työskentely fyysisesti yhdessä

Golde (2000, 200) esittää yhteisten työtilojen muiden tohtoriopiskelijoiden kanssa edistävän yhteisöön integroitumista. Myös Deem (2000, 162) uskoo, että akateemisiin tutkimuskulttuureihin sisään pääsyssä yhteisölliset työtilat ja tilat ovat ensisijaisia. Yhteisöllisyys siten edellyttää yhdessäoloa, joka luonnollisesti luo edellytykset vuorovaikutukselle. Jos tohtoriopiskelijat eivät tapaa toisiaan muuten kuin satunnaisissa seminaareissa, on haastava kokea olla osa minkäänlaista yhteisöä. Fyysinen saman katon alla työskentely on monille tohtoriopiskelijoista tärkeää, ja yhteisten työtilojen myötä vuorovaikutusmahdollisuudet muihin tohtoriopiskelijoihin voivat kasvaa huomattavasti.

”Omassa työ/tutkimushistoriassani huomasin, että työpiste on aivan keskeinen yhteisöllistymiselle. Olin alkuvuosina lyhyiden (3kk jne) rahoituspätkien takia ilman työpistettä, enkä oikein tuntenut kuuluvani yhteisöön, kun muut suuntasivat seminaarin jälkeen työhuoneisiinsa/-pisteisiinsä ja minä kotiini, jossa tutkimusta tein.”

Matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan tohtoriopiskelija

Vastanneet tohtoriopiskelijat siis kokivat, että yhteiset työskentelytilat tuottavat tuntemusta osana yhteisöä olemisesta. Tai ainakin siten, että eri kattojen alla työskentely synnyttää helpommin ulkopuolisuuden kokemuksia. Myös Hakkaraisen ym. (2013, 286) tutkimuksessa todettiin, miten rakenteellisesti syrjäinen asema muista, kuten toisella paikkakunnalla asuminen, saattaa voimistaa ulkopuolisuuden kokemusta haastamalla verkostojen ja yhteyksien ylläpitämistä. Samoissa tiloissa työskentelyä ja työpisteiden lisäämistä yliopistolla perusteltiin sillä, miten helpompaa olisi kontaktin pitäminen, sekä neuvojen, avun ja ystävyiden kokemusten saaminen kollegoilta. Nykyisellään työpisteiden vähyys koettiin myös samalla tavalla kilpailua nostattavaksi asiaksi kuten rahoitus. Rahoituksesta puhuttaessa tuotiin esiin se, miten itse heikko rahoitus ei estä yhteisöllisyyden toteutumista, mutta voi saattaa tohtoriopiskelijoita eriarvoiseen asemaan ja kohteluun. Kyselyn mukaan samoin koettiin sen suhteen, oliko tohtoriopiskelijalla työpistettä yliopistolla tai asuiko esimerkiksi toisella paikkakunnalla. Eri elämäntilanteita varten tohtoriopiskelijat totesivat kaipaavansa joustavuutta, jotta myös heille tarjottaisiin tarpeeksi mahdollisuuksia osallistua yhteisiin tapaamisiin.

Yhteisöllisyyttä ei tarvita

Osa vastanneista tohtoriopiskelijoista toi esille joko sen, että yhteisöllisyyden lisäämistä ei tarvita lainkaan, tai että sitä ei ainakaan tohtoriohjelman puolesta voida lisätä. Tämän suuntaisesti vastanneita löytyi jokaisesta tiedekunnasta. On siis mahdollista, että ulkopuolinen kokemus tiedeyhteisöstä ei ole osalle automaattisesti negatiivinen asia. Osa perusteli vastaustaan sillä, että yhteisöllisyyttä ja sitä lisääviä toimia on jo tarpeeksi, tai yhteisöllisyyttä ei tarvita itsessään lainkaan. Osan vastauksista ei tullut ilmi, miksi he eivät kaipaa yhteisöllisyyttä. Taustalla voi olla monia tekijöitä. Paasivaaran & Nikkilän (2010, 141) mukaan työyhteisöissä voi aina olla eristäytyjiä, jotka vetäytyvät yhteisöllisyydestä. Myös Heiske (1997, 169) toteaa joidenkin työyhteisön jäsenten kaipaavan enemmän etäisyyttä muista, ja jotka työskentelevät mieluusti yksin. Joissain vastauksissa tuli esille, miten pakolliset seminaarit koettiin luotaan työntäviksi ja aikaa vieviksi. Eräs tohtoriopiskelija koki ongelman olevan tavassa lisätä yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyyden ei ylipäätään koettu syntyvän pakottamalla.

”Yhteisöllisyys rakentuu itsestään. Yhteisöllisyyteen pakottaminen ei toimi vaan perustuu vapaaehtoisuuteen. Pahimmassa tapauksessa tutkimukseen käytettävä

aika menee kokouksiin ja seminaareihin. Kuitenkin, väitöstyö on parhaimmillaan itsenäistä tutkimusta, ja työrauha se paras motivaatio.”

Matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan opiskelija

Osa taas oli sitä mieltä, että yhteisöllisyys on omassa tohtorihjelmassa jo hyvällä mallilla eikä sitä ole sen takia tarvetta lisätä. Toiset taas kokivat, että vastuu ei ole pelkästään tohtorihjelmalla, vaan kyse on myös tohtoriopiskelijoista itsestään. Kuten jo mainittua, toiset tohtoriopiskelijat eivät kaipaa yhteisöä ympärilleen, mutta osan kohdalla ratkaisuna voisi olla oman aktiivisuuden lisääminen. Toisaalta kyse on siis siitä, miten tohtorihjelma tarjoaa mahdollisuuksia, mutta vaaditaan toinen osapuoli eli tohtoriopiskelijat tarttumaan näihin mahdollisuuksiin. Toisin päin katsottuna, se mitä tiedeyhteisö opiskelijalle merkitsee ja millaisena hän kokee roolinsa siinä, vaikuttaa osallisuuteen ja näihin mahdollisuuksiin tarttumiseen (Stubb ym. 2010, 60).

Yhteisöllisyyden lisääminen ei ole yksiselitteinen asia, ja tarvitsemme siihen kokonaisvaltaista näkemystä tiedeyhteisön toiminnasta ja tohtoriopinnoista. Kyselyn perusteella tuli kuitenkin selkeästi ilmi, miten suurin osa tohtoriopiskelijoista kaipaa lisää mahdollisuuksia toistensa kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen. Vuorovaikutuksen edistämällä tohtoriopiskelijoille tarjotaan paremmat edellytykset tutustua aidommin toisiinsa, tehdä yhteistyötä, verkostoitua, tarjota tukea ja apua, jakaa niin kokemuksia kuin tietoa, sekä luoda asiantuntijuutta yhdessä. Kyse ei kuitenkaan ole pelkästään muodollisten tai vapaamuotoisempien tapaamisten lisäämisestä; kyse on myös yhteisöllisemmän kulttuurin luomisesta ja kaikkien tasapuolisesta kohtelusta. Yhtenäiset työskentelytilat ja tasapuolisempi rahoitus tarjoavat paremmat edellytykset kilpailun vähentämiselle ja tasavertaisten edellytysten luomisesta kullekin tohtoriopiskelijalle. Resursseihin ei kuitenkaan voida aina vaikuttaa kunkin toimijan taholta, mutta siihen jokainen voi vaikuttaa, millainen työskentely-ympäristö tarjotaan toisille: miten näemme toisemme ja miten vuorovaikutamme. Tiedeyhteisön kulttuuri on usein vankasti juurtunut toimintaan. Se voidaan helposti nähdä itsestä ulkopuolisena asiana johon ei voida vaikuttaa. Tosiasiassa jokainen tiedeyhteisön jäsen, tohtoriopiskelija, ohjaaja, tai vaikka dekaani, on osa oman yhteisön kulttuuria, johon omalla toiminnalla voi vaikuttaa ja toimia muutoksen käynnistäjänä.

9 YHTEISÖLLISYYDEN KOKEMUKSEEN YHTEYDESSÄ OLEVAT TEKIJÄT

Tämän luvun tavoite oli löytää mahdollisia selittäviä muuttujia sille, miksi osa kokee kuuluvansa työyhteisöön ja osa ei. Tarkastelussa on niin tohtoriopiskelijoiden taustamuuttujat kuten, ikä, sukupuoli ja kansalaisuus, kuin väitöskirjatyötä määrittävät raamit kuten tiedekunta, työskentelymuoto ja tohtoriopintojen kokoaikaisuus / osa-aikaisuus. Kunkin muuttujan kohdalla yhteyttä työyhteisöön kuulumiseen testattiin Khiin neliö -testillä, jonka avulla pyrittiin hahmottamaan näiden muuttujien suhteita ja luonnetta, sekä jatkoanalyysin tarpeita. Jokaisessa testissä käyttöehdot täyttyivät: teoreettiset solufrekvenssit eivät olleet alle 5 ristiintaulukon soluissa, sekä pienen teoreettinen solufrekvenssi oli yli 1 kunkin muuttujan kohdalla.

Ristiintaulukoinnit ja testin tulokset osoittavat, että sekä sukupuolella, iällä, että tiedekunnalla on yhteys siihen, kokiko olevansa osa jotain työyhteisöä Turun yliopistossa. Toisin sanoen vastaukset yhteisöön kuulumisesta vaihtelivat näiden taustamuuttujien mukaan niin, että miehet kokivat astetta enemmän kuuluvansa työyhteisöön kuin naiset. Ikä sen sijaan näyttäytyi vielä selkeämmin yhteisöön kuuluvuuden määrittäjänä niin, että ikäryhmä 25-39 -vuotiaat, eli toisin sanoen nuoremmat, kokivat enemmän työyhteisöön kuuluvuutta kuin tästä vanhemmat tohtoriopiskelijat. Mikä olennaista tämän tutkimuksen kannalta, tiedekunnittain vastaus kysymykseen vaihteli niin, että matemaattis-luonnontieteellisen sekä lääketieteellisen tiedekunnan opiskelijat kokivat eniten osallisuutta työyhteisöön. Khiin neliö -testi osoitti myös sen, että tutkimusryhmässä, yksin tai sekä että työskentelyllä on yhteys työyhteisöön kuulumisen kokemukseen. Tätä vahvistaa se, että matemaattis-luonnontieteellisen ja lääketieteellisen tiedekunnan tohtoriopiskelijat työskentelevät tutkimusryhmässä kaikista useimmin. Vaihtelevuutta muuttujien kesken yhteisöön kuulumisessa löytyi lisäksi siinä, työstääkö tohtoriopintojaan kokoaikaisesti, osa-aikaisesti tai muun työn ohessa. Muun työn ohessa työskentelevät kokivat vähiten osallisuutta, mutta tämä on loogista siinä määrin, että he mahdollisesti kuuluvat jo toiseen työyhteisöön eivätkä kenties fyysisesti ole yliopistolla niin usein läsnä kuin kokopäiväiset opiskelijat.

Vaikka Khiin neliö -testin tuloksia ei voida vähätellä ja ne selkeyttävät yhteisöön kuulumisen taustalla olevia tekijöitä, ne eivät sellaisenaan kerro saaduista suhteista syvemmin. Muuttujia ei myöskään voida tulkita toisistaan erillisinä, vaan ne saattavat korreloida toisiinsa. Logistisen regressioanalyysin tarkoituksena Khiin neliö -testin

pohjalta oli selittää eri muuttujien voimakkuutta ja osuutta yhteisöön kuulumisen selittävinä tekijöinä. Tarkoitus oli selvittää, miten sukupuoli, ikä, kansalaisuus, tiedekunta, opintojen kokopäiväisyys ja työskentelymuoto selittävät yhteisöön kuulumista. Regressioanalyysissa selvisi, että kansalaisuudella, iällä, työskentelymuodolla sekä opintojen kokopäiväisyydellä on vahva vaikutus yhteisöön kuulumiseen. Erityisesti kansalaisuuden yhteys oli yllättävä, sillä Khiin neliö -testin mukaan kansalaisuuden perusteella emme voi selittää yhteisöllisyyttä.

9.1. Tohtoriopiskelijoiden sukupuoli, ikä, tiedekunta ja kansalaisuus

Khiin neliö -testin tuloksena ero muuttujien välillä on tilastollisesti merkitsevä, eli sukupuoli on tässä tapauksessa yhteydessä siihen, kokeeko kuuluvansa työyhteisöön. Tulos voidaan tulkita niin, että miehet kokevat naisia useammin kuuluvansa työyhteisöön, sillä 61,7 % miehistä vastasi kysymykseen kyllä, kun taas naisten vastausprosentti oli 55,9 %. Ero ei ole häikäisevä, mutta tilastollisesti merkitsevä. Naiset ovat sukupuolienemmistö Turun yliopiston tohtorikoulutuksessa kaikissa tiedekunnissa, joten enemmistöön kuulumisen ei luo yhteyttä työyhteisöön kuulumiselle.

Taulukko 11. Työyhteisöön kuulumisen sukupuolittain (%)

Sukupuoli	Tunnetko kuuluvasi Turun yliopistossa johonkin työyhteisöön?			N
	Kyllä	Ei	En osaa sanoa	
Nainen	55,9	28,1	15,9	370
Mies	61,7	25,1	13,1	183
Kaikki	57,9	27,1	15,0	553

($\chi^2(2) = 1.765$; $p = 0.414$)

Onko kansalaisuudella yhteyttä siihen, tunteeko kuuluvansa työyhteisöön?

Testin tulos ($\chi^2(2) = 0.856$; $p = 0.652$) ei ole tilastollisesti merkitsevä, eli toisin sanoen selitettävän muuttujan jakaumien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Voimme siis todeta, että kansalaisuudella tämän Khiin neliö -testin mukaan ei ole vaihtelevuutta, tunteeko kuuluvansa työyhteisöön.

Onko tiedekunnalla yhteyttä siihen, tunteeko kuuluvansa työyhteisöön?

Testin tuloksena ($\chi^2(12) = 23.711$; $p = 0.022$) selitettävien muuttujien välillä on tilastollisesti merkitsevä ero, eli tiedekunnalla on yhteys siihen, tunteeko kuuluvansa työyhteisöön. Ensimmäisessä luvussa taulukossa 7 näkyy eriteltynä tiedekuntaiset erot vastauksiin. Yhteenvetona voidaan todeta, että matemaattis-luonnontieteellisen sekä lääketieteellisen tiedekunnan opiskelijat kokivat todennäköisimmin kuuluvuutta työyhteisöön.

Onko iällä yhteyttä siihen, tunteeko kuuluvansa työyhteisöön?

Testin tuloksena selitettävän muuttujien välillä on tilastollisesti merkitsevä ero siten, että nuoret tuntevat useammin olevansa osa työyhteisöä kuin vanhemmat. Kun tarkastellaan ristiintaulukkoa, ero on huomattava nuorten ja vanhempien välillä: melkein 70 % 25-34-vuotiaista on vastannut kysymykseen kyllä, kun taas 40 ikävuodesta ylöspäin prosenttimäärä tippuu selkeästi (taulukko 12). Esimerkiksi 45-49 -vuotiaat ovat vastanneet kyllä reilusti yli puolet vähemmän kuin 25-34 -vuotiaat. 40 -vuotiaat ja siitä vanhemmat ovat myös epävarmempia siitä, kuuluvatko työyhteisöön vai eivät. Tosin mielenkiintoinen huomio on, että 42,9 % alle 25 -vuotiaista ei ole osannut sanoa vastausta kysymykseen. Voisiko tämä selittyä sillä, että he eivät ole vielä ehtineet totuttautua työyhteisöön, tai eivät ole varmoja millainen tohtorikoulutuksen työyhteisö tai työyhteisöt ovat?

Taulukko 12. Työyhteisöön kuulumisen ikäjakaumittain (%)

Ikä	Tunnetko kuuluvasi Turun yliopistossa johonkin työyhteisöön?			N
	Kyllä	Ei	En osaa sanoa	
Alle 25	57,1	0,0	42,9	7
25-29	69,7	17,0	13,3	165
30-34	69,2	19,5	11,3	159
35-39	55,9	30,6	13,5	111
40-44	37,0	43,5	19,6	46
45-49	26,1	52,2	21,7	23
50 tai vanhempi	26,5	46,9	26,5	49
Kaikki	58,4	26,4	15,2	560

($\chi^2(12) = 63.911$; $p < .001$)

9.2 Työskentelymuoto ja opintojen kokopäiväisyys

Onko työskentelymuodolla yhteyttä siihen, tunteeko kuuluvansa työyhteisöön?

Testin tulos on tilastollisesti merkitsevä, eli selitettävän muuttujan jakaumien välillä on tilastollisesti merkitsevää eroa. Tämä näkyy myös selvästi ristiintaulukon eroja tarkastellen (taulukko 13). Ne jotka työskentelivät tutkimusryhmässä tai sekä tutkimusryhmässä että yksin, tunsivat useammassa tapauksessa kuuluvansa työyhteisöön kuin yksin työskentelevät. Vähiten työyhteisöön kuuluvuutta tunsivat siis yksin työskentelevät, ja vajaa viidesosa heistä ei myöskään osannut sanoa kuuluuko työyhteisöön vai ei. Yhteenvedona voidaan todeta, että tutkimusryhmässä tai sekä yksin että tutkimusryhmässä työskentelyllä on positiivinen yhteys siihen, tunteeko kuuluvansa työyhteisöön.

Taulukko 13. Työyhteisöön kuulumisen tutkimuksenteon perusteella (%)

Teetkö väitöskirjatutkimustasi	Tunnetko kuuluvasi Turun yliopistossa johonkin työyhteisöön?			N
	Kyllä	Ei	En osaa sanoa	
Tutkimusryhmässä	74,3	11,8	13,9	144
Yksin	45,0	36,7	18,3	289
Sekä että	70,0	20,8	9,2	130
Kaikki	58,3	26,6	15,1	563

($\chi^2(4) = 47.804$; $p < .001$)

Onko sillä, tekeekö väitöskirjatyötä osa-aikaisesti, kokopäiväisesti tai muun ansiotyön ohella yhteyttä työyhteisöön kuulumiseen?

Khiin neliö -testin tuloksena selitettävien muuttujien välillä on tilastollisesti merkitsevä ero, eli väitöskirjatyön kokoaikaisuudella tai osa-aikaisuudella on yhteys siihen, kokeeko kuuluvansa johonkin työyhteisöön. Kokoaikaisten ja osa-aikaisesti työskentelevien joukosta reilusti yli puolet koki kuuluvansa työyhteisöön, ja näiden kahden ryhmän välillä ei ollut radikaalia eroa, joskin kokoaikaisesti työskentelevät olivat vastanneet hieman useammin vastaukseen kyllä (taulukko 14). Selkeämmin vastausprosentista erottuivat kuitenkin ne tohtoriopiskelijat, jotka tekevät väitöskirjatyötä muun kokopäiväisen työn rinnalla. Heistä vain 37,6 % koki olevansa osa jotain työyhteisöä Turun yliopistossa. Muu kokopäivätyö voi selittää yhteisöön kuulumattomuutta esimerkiksi sillä, paljonko aikaa käyttää yliopistolla työskentelyyn kokopäivätyön ohella, tai sillä, kaipaako mahdollisen toisen työyhteisön rinnalle omaa yhteisöä yliopistolla.

Taulukko 14. Tutkimuksen teon koko-/ osapäiväisyyden yhteys työyhteisöön kuulumiseen

Teetkö väitöskirjaa tällä hetkellä...?	Tunnetko kuuluvasi Turun yliopistossa johonkin työyhteisöön?			
	Kyllä	Ei	En osaa sanoa	N
Kokopäiväisesti	67,6	20,2	12,2	327
Osa-aikaisesti	57,8	22,2	20,0	90
Muun kokopäiväisen työn ohella	37,6	43,6	18,8	117
Muu	30,8	46,2	23,1	26
N	58,0	26,6	15,4	560

($\chi^2(6) = 44.276$; $p < .001$)

9.3. Kansalaisuus, ikä, opintojen kokopäiväisyys ja työskentelymuoto yhteisöön kuulumista eniten selittävinä tekijöinä

Äskeisissä kappaleissa löydettiin havaintoja siitä, minkä muuttujien kesken kokemus yhteisöön kuulumisesta vaihtelee. Nämä antavat meille alustavia yhteyksiä yhteisöön kuulumisen tekijöistä, mutta eivät kerro sitä, kuinka voimakkaasti mikäkin muuttuja tähän vaikuttaa. Logistisella regressioanalyysillä lähdettiin hakemaan vastauksia siihen, miten ja kuinka paljon ikä, sukupuoli, kansalaisuus, opintojen kokopäiväisyys, tiedekunta sekä työskentelymuoto ovat selittävät yhteisöön kuulumista. Analyysi tehtiin ns. lisäävän askeltavan menettelyn avulla, jolloin muuttujien keskinäinen korrelaatio ei muodostunut ongelmaksi. Osa muuttujista luokiteltiin kaksiluokkaiseksi ristiintaulukointien ja Khiin neliö -testien havaintojen perusteella (ks. taulukko 15): ikä jaettiin alle 35 ja yli 35 -vuotiaisiin, tiedekunta luonnontieteellisten alojen ja muiden kesken. Työskentelyn kokopäiväisyys ja osa-aikaisuus taas oli selkeää jakaa kahteen niin, että muun työn ohessa työskentelevät tai muut yhdistettiin osa-aikaisesti työskenteleviin. Työskentelymuodossa yhdistettiin ne tohtoriopiskelijat, jotka tekevät työtä osittain ryhmässä tai kokonaan. Selitettävä muuttuja, eli yhteisöön kuuluminen, jaoteltiin myös kahteen niin, että ne jotka vastasivat kysymykseen ei tai eivät osanneet sanoa, yhdistettiin.

Taulukko 15. Logistisen regressioanalyysin muuttujat

Muuttuja	Kodifikaatio	Luokat
Sukupuoli	2-luokkainen dummy-muuttuja	Mies (referenssiryhmä) ja nainen
Ikä	2-luokkainen dummy-muuttuja	35 tai yli 35-vuotiaat (referenssiryhmä) ja alle 35-vuotiaat
Kansalaisuus	2-luokkainen dummy-muuttuja	Muu (referenssiryhmä) ja suomalaisuus
Tiedekunta	2-luokkainen dummy-muuttuja	Muu (referenssiryhmä) ja luonnontieteellinen
Työskentelymuoto	2-luokkainen dummy-muuttuja	Yksin (referenssiryhmä) ja tutkimusryhmässä
Opintojen kokopäiväisyys	2-luokkainen dummy-muuttuja	Osa-aikaisuus (referenssiryhmä) ja kokopäiväisyys

Testin tulos oli osittain yllättävä. Logistisen regressioanalyysin mukaan sukupuolella ja tiedekunnalla ei ole itsenäistä vaikutusta yhteisöön kuulumisen kokemukseen. Suomalaisilla tohtoriopiskelijoilla taas on vahva yhteys yhteisöön kuulumisen verrattuna muun maan kansalaisiin. Tämä on mielenkiintoinen tulos, josta Khiin neliö -testi ei tunnistanut yhteyttä, vaan näytti ettei kansalaisuudella ole merkitystä yhteisöön kuulumisessa. Myös iällä on oma vaikutuksensa niin, että iän noustessa todennäköisyys yhteisöön kuulumiseen pienenee. Toki ikä oli luokiteltuna kahteen, mutta tulos antaa selvästi suuntaa. Myös tohtoriopintojen kokoaikaisuudella on itsenäinen vaikutus siten, että kokoaikaisesti väitöskirjatytöitään tekevillä on selvästi korkeampi todennäköisyys kuulua työyhteisöön. Kaikkein suurin OR -arvo (odds ration) kuulua työyhteisöön oli kuitenkin tutkimusryhmässä työskentelevillä suhteessa yksin työskenteleviin. Eli tutkimusryhmässä työskentelevien mahdollisuus kuulua yhteisöön on yli 2,5 -kertainen kuin yksin työskentelevillä. Näin ollen työskentelymuoto selittääkin yhteisöön kuulumista paremmin kuin itse tiedekunta, joiden kesken työskentelymuodot vaihtelevat suuresti. Oheisessa taulukossa 16 on regressioanalyysin tulokset.

Taulukko 16. Logistinen regressioanalyysi yhteisöön kuulumiseen vaikuttavista tekijöistä

Muuttuja	OR	95 %:n	
		luottamusväli	p-arvo
Kansalaisuus			
muu kuin suomalainen	1		
suomalainen	2,482	1,470 – 4,193	0.000
Ikä			
yli 35 -vuotias	1		
alle 35 -vuotias	2,402	1,624 – 3,553	0.000
Opintojen kokoaikaisuus			
osa-aikainen	1		
kokopäiväinen	2,331	1,577 – 3,445	0.000
Työskentelymuoto			
yksin	1		
tutkimusryhmässä	2,598	1,769 – 3,814	0.000

10 YHTEISÖLLISYYS JA MOTIVAATIO, OPINTOJEN EDISTYMINEN SEKÄ NIIDEN KESKEYTTÄMINEN

Tässä luvussa pyritään päinvastoin selvittämään, mihin tohtorikoulutusta koskeviin asioihin kokemus työyhteisöön kuulumisesta on yhteydessä. Kuten tämän tutkimuksen teoriaosuudessa tuli ilmi, yhteisö voidaan nähdä niin oppimisen, asiantuntijuuden kuin identiteetin rakentumisen alustana. Mikä olennaista, Stubbin (2010) tutkimuksen mukaan tiedeyhteisöön kuuluminen ja osallistuminen koettiin tärkeäksi tohtoriopiskelijoiden työn edistymisen, sekä harvemman opintojen keskeyttämisen kannalta. Lisäksi Nummenmaa (2010) on esittänyt tiedeyhteisön ja tohtoriopiskelijan motivaation välisiä yhteyksiä. Näitä pyrittiin nyt selvittämään Turun yliopiston tohtorikoulutuksen kontekstissa. Samalla kun tarkastelimme työyhteisöön kuulumisen yhteyksiä, pyrimme ottamaan myös selville, onko tutkimusryhmässä tai yksin työskentelyllä eroa työskentelyn motivaatioon, opintojen edistymiseen ja niiden keskeyttämisen harkintaan. Yhteyksiä lähdettiin selvittämään Khiin neliö -testin avulla, mutta sen käyttöehdot täyttyivät vain osassa tarkasteltavia muuttujia. Tämän vuoksi osassa analyyseistä hyödynnettiin Mann-Whitneyn u-testiä, sekä osassa Kruskal-Wallis testin kolmen itsenäisen ryhmän välisten erojen tarkastelussa yhden jatkuvan muuttujan suhteen.

Testien perusteella selvisi sekä työyhteisöön kuulumisen, että tutkimusryhmässä työskentelyn positiivinen yhteys väitöskirjatyön edistymiseen viimeisen vuoden aikana. Päinvastoin yksin työskentely ja kokemus yhteisöön kuulumattomuudesta ei edistänyt väitöskirjatyötä yhtä vahvasti. Työyhteisöön kuulumisella todettiin olevan myös tilastollisesti merkitsevää eroa väitöskirjatyön harvempaan keskeyttämisen harkintaan sekä motivaatioon. Tutkimusryhmässä tai yksin työskentelyllä ei taas ollut nähtävästi eroa äskeisiin tarkasteltaviin muuttujiin Kruskal-Wallis testin tulosten perusteella.

Näitä tuloksia täydentämään ja syventämään hyödynnettiin jälleen logistista regressioanalyysia. Analyysi pyrki erottelemaan muuttujien joukosta ne, jotka selittävät opintojen edistymistä, motivaatiota ja keskeyttämisen harkintaa eniten. Näin huomioon otettiin yhteisöön kuulumisen ja työskentelymuodon lisäksi sukupuoli, kansalaisuus, sekä ikä, tiedekunta, opintojen kokoaikaisuus ja työskentelymuoto kaksiluokkaisina. Toki edistymiseen, keskeyttämisen harkintaan ja motivaatioon voivat vaikuttaa myös monet muut tekijät. Tämän avulla pystymme selvittämään yhteisöön kuulumisen merkitystä suhteutettuna muihin muuttujiin, eli onko sillä itsenäistä vaikutusta lainkaan.

Logistisen regressioanalyysin tulokset osoittivat, että työyhteisöön kuuluminen on selvästi positiivisessa yhteydessä opintojen harvempaan keskeyttämisen harkintaan. Opintojen parempaan edistymiseen testi taas osoitti, että kansalaisuudella ja opintojen kokopäiväisyydellä on itsenäinen vaikutus tähän. Kokopäiväisyys oli selvässä yhteydessä myös parempaan motivaatioon.

10.1 Väitöskirjatyön edistyminen

Ristiintaulukoinnin mukaan kaikkien tiedekuntien tohtoriopiskelijoiden väitöskirjatutkimus oli kyselyn mukaan edistynyt keskimääräisesti hyvin. Vajaa puolet koki työnsä edistyneen erinomaisesti tai hyvin. 42,0 % vastasi työnsä edistyneen enimmäkseen hyvin tai melko hyvin, tosin näillä kahdella vastausvaihtoehdolla ei välttämättä ole suurta eroa. 13,4 % vastasi kysymykseen heikosti tai hyvin heikosti.

Vaikka edistyminen oli pääsääntöisesti myönteistä, voimme havaita osittaisia eroja tiedekuntien vastausten välillä (ks. taulukko 17). Kasvatustieteiden tiedekunnassa vastattiin kysymykseen selkeästi vähiten erinomaisesti, ja eniten erittäin heikosti. Eniten joko erinomaisesti tai hyvin vastattiin lääketieteellisessä tiedekunnassa. Tosin tulee ottaa jälleen huomioon tiedekuntaisten vastaajamäärien vaihtelevuus. Ylipäätään vastausprosentit ovat samaa suuntaa antavia.

Taulukko 17. Väitöskirjatyön edistyminen tiedekunnittain (%)

Tiedekunta	Miten väitöskirjatutkimuksesi on viimeisen vuoden edistynyt?						
	Erinomaisesti	Hyvin	Pääsääntöisesti hyvin	Melko hyvin	Heikosti	Erittäin heikosti	N
Humanistinen tdk	10,7	25,4	23,0	22,1	13,9	4,9	122
Matemaattis-luonnontieteellinen tdk	18,2	29,9	22,6	16,8	9,5	2,9	137
Lääketieteellinen tdk	21,4	28,2	26,0	17,6	6,1	0,8	131
Oikeustieteellinen tdk	26,7	6,7	26,7	33,3	6,7	0,0	15
Yhteiskuntatieteellinen tdk	18,2	29,5	20,5	15,9	11,4	4,5	44
Kasvatustieteiden tdk	4,5	31,8	25,0	15,9	13,6	9,1	44
Turun Kauppakorkeakoulu	15,5	32,4	26,8	12,7	9,9	2,8	71
Kaikki	16,1	28,4	24,1	17,9	10,1	3,4	564

Onko kokemus työyhteisöön kuulumisesta yhteydessä siihen, miten väitöskirjatutkimus on viimeisen vuoden aikana edistynyt?

Khiin neliö -testin tuloksena voidaan todeta, että selitettävien muuttujien välillä on tilastollisesti merkitsevää eroa, eli kokemus työyhteisöön kuulumisesta on yhteydessä siihen, miten väitöskirjatutkimus edistyy. Yhteys on positiivinen niin, että ne jotka tuntevat kuuluvansa työyhteisöön, kokevat väitöskirjatyönsä edistymisen positiivisemmin (ks. taulukko 18). Ero väitöskirjatyön erinomaiseen edistymiseen työyhteisöön kuuluvien ja kuulumattomien välillä ei ole suuri, mutta niiden, jotka eivät osanneet sanoa työyhteisöön kuulumisesta, vastausprosentti oli tuplasti pienempi. Jos tarkastellaan sitä, kuinka moni on vastannut kysymykseen joko erinomaisesti, hyvin, tai pääsääntöisesti hyvin, yhteisvastausprosentti työyhteisöön kuuluvien joukossa on 75,6 %, kuulumattomien joukossa 56,3 % ja asiasta tietämättömien 64,0 %. Päinvastoin heikosti

tai erittäin heikosti kysymykseen vastasivat selkeästi eniten työyhteisöön kuulumattomat, kun taas työyhteisöön kuuluvien sama vastausprosentti oli melkein kolminkertaisesti pienempi.

Taulukko 18. Väitöskirjatyön edistyminen ja työyhteisöön kuuluminen (%)

Tunnetko kuuluvasi Turun yliopistossa johonkin työyhteisöön?	Miten väitöskirjatutkimuksesi on viimeisen vuoden aikana edistynyt?						
	Erinomaisesti	Hyvin	Pääosin hyvin	Melko hyvin	Heikosti	Erittäin heikosti	N
Kyllä	18,0	32,3	25,3	15,9	7,6	0,9	328
Ei	15,9	18,5	21,9	19,9	15,9	7,9	151
En osaa sanoa	9,3	31,4	23,3	22,1	9,3	4,7	86
Kaikki	16,1	28,5	24,1	17,9	10,1	3,4	565

($\chi^2(10) = 35.643$; $p < .001$)

Onko työskentelymuodolla yhteys siihen, miten väitöskirjatutkimus on viimeisen vuoden aikana edistynyt?

Khiin neliö -testin tuloksena ero selitettävien muuttujien välillä on tilastollisesti merkitsevä niin, että tutkimusryhmässä työskentely on positiivisemmin yhteydessä väitöskirjatyön edistymiseen verrattuna yksin tai sekä että työskentelyyn. Tutkimusryhmässä työskentelevät vastasivat kaikista eniten kysymykseen erinomaisesti ja hyvin, toiseksi eniten he, jotka työskentelivät sekä että. Yksin työskentelevät kokivat eniten väitöskirjatyön edistyneen heikosti tai erittäin heikosti (ks. taulukko 19).

Taulukko 19. Väitöskirjatyön edistyminen ja työskentelymuoto (%)

Teetkö väitöskirjatutkimustasi	Miten väitöskirjatutkimuksesi on viimeisen vuoden aikana edistynyt?						N
	Erinomaisesti	Hyvin	Pääosin hyvin	Melko hyvin	Heikosti	Erittäin heikosti	
Tutkimusryhmässä	20,4	34,5	23,2	12,7	7,7	1,4	142
Yksin	14,2	26,6	22,1	20,4	11,4	5,2	289
Sekä yksin että ryhmässä	16,2	26,9	29,2	17,7	9,2	0,8	130
Kaikki	16,2	28,7	24,1	17,8	10,0	3,2	561

($\chi^2(10) = 18.410$; $p = .048$)

Suomalaisuus ja opintojen kokopäiväisyys edistymistä ennustavana

Vaikka yhteisöön kuulumisella ja työskentelymuodolla todettiin Khiin neliö -testillä olevan yhteys opintojen edistymiseen, emme sen perusteella voi vielä sanoa, onko näillä muuttujilla itsenäistä vaikutusta. Selittävätkö jotkin muut muuttujat edistymistä paremmin ja kuinka paljon? Logistisella regressioanalyysillä testattiin, miten sukupuoli, kansalaisuus, sekä ikä, tiedekunta, opintojen kokoaikaisuus, yhteisöllisyys ja työskentelymuoto kaksiluokkaisina ovat yhteydessä opintojen edistymiseen. Myös väitöskirjatyön edistyminen luokiteltiin kahteen: niihin, jotka ovat edistyneet erinomaisesti tai hyvin, ja niihin, joiden työ on edistynyt melko hyvin, heikosti tai erittäin heikosti. Analyysi tehtiin ns. lisäävän askeltavan menettelyn avulla, jolloin muuttujien keskinäinen korrelaatio ei muodostunut ongelmaksi.

Testin tuloksen mukaan sukupuolella, iällä, tiedekunnalla, yhteisöön kuulumisella eikä työskentelymuodolla ole itsenäistä selitysvaikutusta opintojen etenemiseen. Sen sijaan kansalaisuuden merkitys näyttää tässäkin olevan suuri siten, että suomalaisilla on yli kaksinkertainen mahdollisuus edistyä opinnoissa paremmin (ks. taulukko 20) Opintojen kokopäiväisyyden yhteys on vielä voimakkaampi, ja opintoihin tiiviimmin tai enemmän käytetty aika kuulostaakin loogisesti auttavan opintojen edistymistä. Syy taas kansalaisuuden yhteyden edistymisessä voi olla moninainen.

Taulukko 20. Logistinen regressioanalyysi opintojen edistymiseen vaikuttavista tekijöistä

Muuttuja	OR	95 %:n luottamusväli	p-arvo
Kansalaisuus			
muu kuin suomalainen	1		
suomalainen	2,083	1,267 – 3,425	0.004
Opintojen kokoaikaisuus			
osa-aikainen	1		
kokopäiväinen	2,749	1,900 – 3,976	0.000

10.2 Keskeyttämisen harkinta

Reilusti yli puolet (59,8 %) tohtoriopiskelijoista ei ollut koskaan harkinnut väitöskirjatyönsä keskeyttämistä. Satunnaisesti keskeyttämistä oli kokenut 29,4 % kaikista tohtoriopiskelijoista. Tässä kuussa tai jatkuvasti keskeyttämistä harkitsee vain pieni osa (yht. 5,1 %). Tosin olisi mielenkiintoista tietää, kuinka moni näistä loppupeleissä keskeyttää tai on jo keskeyttänyt opintonsa. Opintojen keskeyttämisen syitä emme tässä tutkimuksessa tarkastele. Voimme kuitenkin todeta, että suurella osalla tohtoriopiskelijoista ei ole kyselyyn vastaamisvuonna ollut aikeita lopettaa työtään. Tiedekunnittain ei varsinaista suurta eroa vastauksissa ollut, huomioiden jälleen vastaajamäärien tiedekuntaerot (taulukko 21).

Taulukko 21. Väitöskirjatyön keskeyttämisen harkinta tiedekunnittain (%)

Tiedekunta	Oletko harkinnut väitöskirjatyösi keskeyttämistä?					
	En koskaan	Joskus	Kuluvan vuoden aikana	Kuluvan kuukauden aikana	Koko ajan	N
Humanistinen tdk	63,1	26,2	7,4	1,6	1,6	122
Matemaattis-luonnontieteellinen	57,4	30,1	5,1	2,9	4,4	136
Lääketieteellinen tdk	58,3	33,3	4,5	0,0	3,8	132
Oikeustieteellinen tdk	78,6	14,3	0,0	0,0	7,1	14
Yhteiskuntatieteellisten tdk	54,5	34,1	4,5	2,3	4,5	44
Kasvatustieteiden tdk	59,1	29,5	2,3	4,5	4,5	44
Turun Kauppariikoulu	60,6	26,8	9,9	0,0	2,8	71
Kaikki	59,7	29,5	5,7	1,6	3,6	563

Onko työyhteisöön kuulumisella yhteyttä siihen, onko harkinnut keskeyttämistä?

Tässä tapauksessa Khiin neliö -testin käyttöehdot eivät täyttyneet. Tästä syystä muuttuja *työyhteisöön kuulumisen* uudelleen luokiteltiin 2-luokkaiseksi niin, että vastaaja voi kuulua vain työyhteisöön kuuluviin tai kuulumattomiin. Testi siis jättää ulkopuolelle ne, jotka eivät osanneet vastata kysymykseen työyhteisöön kuulumisesta. Täten muuttujien välistä yhteyttä pystyttiin testaamaan Mann-Whitneyn u-testillä.

Taulukko 22. Työyhteisöön kuulumisen yhteys keskeyttämiseen

	Työyhteisöön kuuluminen	N	Järjestyslukujen keskiarvot
Oletko harkinnut väitöskirjatyösi keskeyttämistä?	Kyllä	327	230,14
	Ei	151	259,77

($Z = -2,507$; $p = 0.012$)

Tämän testin tulosten perusteella voidaan todeta, että työyhteisöön kuuluminen on yhteydessä siihen, onko harkinnut väitöskirjatyön keskeyttämistä. Toisin sanoen ne, jotka kokevat kuuluvansa johonkin työyhteisöön Turun yliopistossa, ovat harkinneet keskeyttämistä tilastollisesti merkitsevästi vähemmän kuin ne, jotka eivät tunne kuuluvansa työyhteisöön. Tarkasteltaessa taulukko 22, työyhteisöön kuuluvien ryhmäkoko tässä testissä oli 327 ja järjestysluvun keskiarvo 230,14, kun taas työyhteisöön kuulumattomien vastaavat luvut 151 ja 259,77. Mitä suurempi järjestysluvun keskiarvo, useammin on harkinnut keskeyttämistä.

Onko työskentelymuodolla yhteyttä siihen, onko harkinnut keskeyttämistä?

Tässä tapauksessa kyseessä on kolmen itsenäisen ryhmän välisten erojen tarkastelu yhden jatkuvan muuttujan suhteen, joten analyysiin valittiin Kruskal-Wallis testi.

Taulukko 23. Väitöskirjatyön työskentelymuodon yhteys keskeyttämiseen

	Teetkö väitöskirjatutkimustasi...?	N	Järjestyslukujen keskiarvot
Oletko harkinnut väitöskirjatyösi keskeyttämistä?	Tutkimusryhmässä	144	272,42
	Yksin	287	281,25
	Sekä yksin että tutkimusryhmässä	129	287,85

$(\chi^2(2) = 0,833; p = 0.659)$

Testin tuloksen perusteella voidaan todeta, että tutkimusryhmässä, yksin tai sekä että työskentelyllä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa siihen, onko harkinnut väitöskirjatyönsä keskeyttämistä. Kuten taulukosta 23 voidaan todeta, sekä tutkimusryhmässä, yksin tai sekä että työskentelevien järjestyslukujen keskiarvot eivät ole tilastollisesti merkitsevästi toisistaan poikkeavia.

Yhteisöön kuulumisen yhteys opintojen keskeyttämisen harkintaan

Mann-Whitneyn U-testillä todettiin työyhteisöön kuulumisen yhteys harvempaan opintojen keskeyttämisen harkintaan. Tätä tulosta haluttiin jatkaa ja selvittää tarkemmin, kuinka suuri selitysosuus ja yhteys yhteisöön kuulumisella on suhteessa muihin taustamuuttujiin. Logistisella regressioanalyysillä testattiin, miten sukupuoli, kansalaisuus, sekä ikä, tiedekunta, opintojen kokoaikaisuus, yhteisöllisyys ja työskentelymuoto kaksiluokkaisina ovat yhteydessä opintojen keskeyttämisen harkintaan. Myös väitöskirjatyön keskeyttämisen harkinta selitettävänä muuttujana luokiteltiin kahteen: niihin, jotka ovat harkinneet keskeyttämistä vain joskus tai eivät koskaan, ja niihin jotka tätä ovat pohtineet kuluneen vuoden tai kuukauden aikana tai koko ajan.

Logistinen regressioanalyysi jätti askeltavalla menetelmällä jäljelle vain yhden muuttujan, jolla oli itsenäistä vaikutusta opintojen keskeyttämisen harkintaan: työyhteisöön kuulumisen. Niille, jotka kokevat kuuluvansa työyhteisöön, mahdollisuus harvempaan opintojen keskeyttämisen harkintaan on melkein 2,5 -kertainen suhteutettuna niihin, jotka eivät koe osallisuutta työyhteisöön (ks. taulukko 24). Tulos on kiinnostava, sillä esimerkiksi opintojen edistymiseen muilla muuttujilla oli selvästi suurempi osuus kuin osallisuudella. Tulos kuitenkin kertoo yhteisöön osallistumisen merkityksestä. Millä tavalla yhteisöön kuuluminen on yhteydessä harvempaan opintojen harkintaan, emme voi kuitenkaan tarkalleen väittää.

Taulukko 24. Logistinen regressioanalyysi opintojen keskeyttämisen harkintaan vaikuttavista tekijöistä

Muuttuja	OR	95 %:n luottamusväli	p-arvo
Työyhteisöön kuuluminen			
kyllä	1		
ei	2,497	1,425 – 4,375	0.001

10.3. Motivaatio tutkimuksen tekoon

Kyselyyn vastanneet tohtoriopiskelijat ovat motivoituneita väitöskirjatutkimuksensa teossa. Joko hyvin tai erittäin hyvin motivoituneita oli kaikista 83,9 %. Vain 2,6 % koki heikkoa tai melko heikkoa motivaatiota. Tiedekunnittain tarkasteltuna humanistisen tiedekunnan opiskelijat totesivat eniten olevansa erittäin hyvin motivoituneita (ks. taulukko 25). Muuten tiedekunnittain motivaatiotaso ei radikaalisti vaihdellut.

Taulukko 25. Motivaatio tiedekunnittain (%)

Tiedekunta	Kuinka motivoitunut pääsääntöisesti olet tekemään väitöskirjatutkimustasi?					N
	Heikosti	Melko heikosti	Keskivert oisesti	Hyvin	Erittäin hyvin	
Humanistinen tdk	0,8	0,8	14,9	34,7	48,8	121
Matemaattis-luonnontieteellinen tdk	0,0	2,9	13,0	48,6	35,5	138
Lääketieteellinen tdk	0,8	2,3	12,1	47,7	37,1	132
Oikeustieteellinen tdk	0,0	0,0	33,3	33,3	33,3	15
Yhteiskuntatieteellinen tdk	2,3	2,3	11,4	61,4	22,7	44
Kasvatustieteiden tdk	0,0	2,3	13,6	47,7	36,4	44
Turun Kauppakorkeakoulu	0,0	2,8	11,3	46,5	39,4	71
Kaikki	0,5	2,1	13,5	45,7	38,2	565

Onko työyhteisöön kuulumisella yhteyttä siihen, kuinka motivoitunut on tekemään tutkimusta?

Tässäkään tapauksessa Khiin neliö -testin käyttöehdot eivät täyttyneet ja muuttuja *työyhteisöön kuuluminen* uudelleen luokiteltiin 2-luokkaiseksi niin, että vastaaja voi kuulua vain työyhteisöön kuuluviin tai kuulumattomiin. Näin muuttujien välistä yhteyttä pystyttiin testaamaan Mann-Whitneyn u-testillä.

Taulukko 26. Työyhteisöön kuulumisen yhteys motivaatioon

Työyhteisöön kuuluminen		N	Järjestyslukujen keskiarvot
Kuinka motivoitunut	Kyllä	330	249,18
pääsääntöisesti olet tekemään väitöskirjatutkimustasi?	Ei	151	223,13

($Z = -2,074$; $p = 0.038$)

Testin tulosten perusteella näyttää siltä, että työyhteisöön kuuluminen on tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä myös siihen, kuinka motivoitunut on tekemään väitöskirjatutkimusta. Työyhteisöön kuuluvat tuntevat siis todennäköisemmin itsensä motivoituneeksi kuin ne, jotka eivät tunne kuuluvansa työyhteisöön Turun yliopistossa. Tarkasteltaessa taulukkoa 26, työyhteisöön kuuluvien järjestyslukujen keskiarvo tässä testissä oli suurempi kuin työyhteisöön kuulumattomien.

Onko tutkimusryhmässä, yksin tai sekä että työskentelyllä yhteyttä siihen, kuinka motivoitunut on tekemään tutkimusta?

Tässäkin tapauksessa kyseessä on kolmen itsenäisen ryhmän välisten erojen tarkastelu yhden jatkuvan muuttujan suhteen, joten analyysiin valittiin Kruskal-Wallis testi.

Taulukko 27. Työskentelymuodon yhteys motivaatioon

Teetkö väitöskirjatutkimustasi...?		N	Järjestyslukujen keskiarvot
Kuinka motivoitunut	Tutkimusryhmässä	144	282,45
pääsääntöisesti olet tekemään väitöskirjatutkimustasi?	Yksin	288	284,75
	Sekä yksin että tutkimusryhmässä	130	273,24

($\chi^2(2) = 0,541$; $p = 0.763$)

Testin tuloksen perusteella voidaan todeta, että tutkimusryhmässä, yksin tai sekä että työskentelyllä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa siihen, kuinka motivoitunut on tekemään tutkimusta. Taulukkoa 27 tarkasteltaessa, tutkimusryhmässä, yksin ja sekä että järjestyslukujen keskiarvot eivät ole tilastollisesti merkitsevästi toisistaan poikkeavia.

Opintojen kokopäiväisyys motivaatiota edistävänä tekijänä

Alustavien tulosten pohjalta siitä, vaikuttavatko yhteisöön kuuluminen ja työskentelymuoto tohtoriopiskelijoiden kokemaan motivaatioon, haluttiin täsmentää, mikä näiden vaikuttavuus on suhteessa muihin muuttujiin. Logistisella regressioanalyysillä testattiin, miten sukupuoli, kansalaisuus, sekä ikä, tiedekunta, opintojen kokoaikaisuus, yhteisöllisyys ja työskentelymuoto kaksiluokkaisina ovat yhteydessä motivaation kokemiseen. Myös motivaatio selitettävänä muuttujana luokiteltiin kahteen: niihin, jotka ovat kokevat motivaationsa erittäin tai suhteellisen korkeaksi ja niihin, jotka kokevat sen keskivertaiseksi, huonoksi tai erittäin huonoksi.

Regressioanalyysi jätti askeltavasti jäljelle vain opintojen kokoaikaisuuden motivaatiota itsenäisesti selittävänä tekijänä. Yhteys on kuitenkin vahva siten, että kokopäiväisesti väitöskirjatyötä tekevien mahdollisuus korkeaan motivaatioon on melkein kaksinkertainen suhteutettuna osa-aikaisiin opiskelijoihin. Seuraavassa taulukossa 28 on kuvattu tarkat tulokset.

Taulukko 28. Logistinen regressioanalyysi motivaatioon vaikuttavista tekijöistä

Muuttuja	OR	95 %:n luottamusväli	p-arvo
Opintojen kokoaikaisuus			
osa-aikainen	1		
kokopäiväinen	1,984	1,246 – 3,160	0.004

11 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Tohtoriopiskelijat ovat taustoiltaan hyvin heterogeeninen joukko. Myös tohtoriopiskelun raamit sekä kontekstit vaihtelevat niin tiedekunnittain kuin tiedekuntien sisällä. Tämän vuoksi tiedeyhteisön yhteisöllisyyttä ei voida tarkastella yksiselitteisenä kontekstista toiseen samankaltaisena ilmiönä. Tässä tutkimuksessa yhteisöllisyyttä lähdettiin tarkastelemaan yhteisöön kuulumisen kehysten läpi Turun yliopiston tiedekunnissa ja todettiin, että sen toteutuminen vaihtelee eri selittävien muuttujien suhteen varsin paljon. Yhteisöllisyyttä ei ole helppo mitata tai kiteyttää muutamaaan kuvaavaan lauseeseen, eikä tämä välttämättä ole edes relevanttia. Tarkoituksena olikin saada yleiskäsitystä tiedeyhteisön yhteisöllisestä toiminnasta, mitkä tekijät sitä luovat ja millä tavalla se tohtoriopintoihin vaikuttaa. Toisin sanoen mikä on yhteisöllisen toiminnan merkitys Turun yliopiston tohtorikoulutuksessa.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että yli puolet tohtorikoulutettavista koki olevansa osa jotain tiedeyhteisöä, ja eniten osallisuutta kokivat lääketieteellisen sekä matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan opiskelijat. Samanlaiset tiedekuntakohtaisuudet totesivat tiedeyhteisöön kuulumisesta myös Stubb ym. (2010, 15). Nämä puolet yhteisöön kuulumista kokevat olivat pääosin sitä mieltä, että he pystyvät keskustelemaan työyhteisössään väitöskirjatyöhön liittyvistä asioista, heitä kohdellaan työyhteisössä hyvin ja he viihtyvät siinä. Näiden vastausten perusteella voidaan väittää, että työyhteisöön kuulumisen ja sen toiminta olisi myönteistä. Eniten yhteisöön kuulumista kokevat, eli lääketieteellisen ja matemaattis-luonnontieteellisten tiedekuntien tohtoriopiskelijat, työskentelivät selkeästi eniten tutkimusryhmissä, vaikka yleisesti yksin työskentely olikin suosituinta. Myös Hiltunen & Pasanen (2006, 64) toivat saman työskentelymuotojen eron tiedekunnittain esiin tutkimuksessaan. Suuri merkitys väitöskirjatyöskentelyn raameissa on siis tiedekuntakohtaisissa perinteissä tehdä tutkimusta, ja tiedekuntaisesti työskentelymuodot vaihtelevat. Luonnontieteisillä aloilla on totuttu tekemään väitöskirjaa yhteisissä tutkimushankkeissa, kun taas yhteiskunta-, kasvatustieteissä ja humanistitieteissä yksilötyöhön perustuva monografia on yleisempää.

Näiden tulosten sekä avoimen kysymyksen perusteella yhteisöllisyyden lisäämisestä voidaan todeta, että mahdollisuudet vuorovaikutukseen ja kohtaamisiin ovat positiivisessa yhteydessä yhteisöllisyyden tunteeseen. Selitykset yhteisöllisyyden kokemiselle ovat tietysti moninaisia, mutta tämän tutkimuksen sekä aiempien teorioiden

perusteella yhteisöllisyys selvästi edellyttää vuorovaikutusta ja yhteistyötä muiden kanssa. Kyseessä on mahdollisuuksien tarjoaminen kohtaamiseen, verkostoitumiseen, tiedon jakamiseen ja tuen tarjoamiseen tohtoriopiskelijoille. Nistor, Daxecker, Stanciu & Diekamp (2015, 271) toivat esiin, miten tärkeää tohtoriopiskelijalle on saada tarpeeksi mahdollisuuksia toisiin tutustumiseen, jo pelkän tietojen jakamisen pohjana. Toisaalta tämän kyselyn avoimen kysymyksen perusteella yhteisöllisyyden lisäämisestä nousi esiin vahvasti tasa-arvoisempien raamien ja kohtelun tarjoaminen jokaiselle tohtoriopiskelijoille. Tämä johtunee pitkälti rajallisista resursseista rahoituksen ja työtilojen suhteen, mutta toisaalta kaikkien tohtoriopiskelijoiden kohtelu tasavertaisina tutkijoina, huolimatta työpisteestä tai työsuhteesta, on asia johon jokainen voi käytöksellään vaikuttaa.

Tässä tutkimuksessa analysoitiin, minkä muuttujien kohdalla kokemukset yhteisöön kuulumisesta vaihtelivat ja miten. Pyrkimys oli löytää yhteyksiä muuttujien välillä, mutta todellisuudessa yhteydet ovat vielä kompleksisempia eivätkä välttämättä selkeästi mitattavissa. Yhteisöllisyyden kokemukseen vaikuttavat useat eri tekijät yhdessä, mutta tässä saimme selville, miten ja kuinka paljon eri muuttujat selittivät yhteisöön kuulumista. Ristiintaulukointien ja Khiin neliö -testien perusteella niin sukupuoli, ikä, tiedekunta, opintojen kokoaikaisuus kuin työskentelymuoto olivat yhteydessä yhteisön osallisuuteen, ja vastaukset näiden muuttujien sisällä vaihtelivat. Kansalaisuus oli ainoa, jonka ei nähty olevan tähän yhteydessä. Näiden tulosten pohjalta logistisen regressioanalyysin avulla lähdettiin selvittämään perusteellisemmin, kuinka paljon mikäkin muuttuja selittää yhteisöön kuulumista toisiinsa suhteutettuna. Testi osoitti, että alle 35 vuotiailla, tutkimusryhmässä työskentelevillä sekä kokoaikaisilla tohtoriopiskelijoilla on selvästi vahva yhteys yhteisöön kuulumiseen. Esimerkiksi kokoaikaisesti työskentelevien mahdollisuus kuulua yhteisöön on yli kaksinkertainen verrattuna osa-aikaisesti tai työn ohella työskenteleviin. Mielenkiintoisin tulos oli se, miten logistinen regressioanalyysi valikoi kansalaisuuden yhtenä merkittävämpänä yhteisöön kuulumisen taustamuuttujana. Testi osoitti, että suomalaisten on huomattavasti todennäköisempää tuntee osallisuutta työyhteisöön kuin muiden kansalaisuuksien tohtoriopiskelijoiden. Tälle voidaan etsiä selityksiä esimerkiksi kulttuureista ja sen eroista sekä miten hyvin muun maan kansalaiset integroituvat ja osallistetaan tiedeyhteisöjen toimintaan.

Työn teon raamit ja työskentelymuodot ovat yhteydessä yhteisöllisyyteen ja tiedeyhteisöön kiinnittymiseen käytänteisiin osallistumisen kautta. Esimerkiksi tutkimusryhmässä työskentely saattaa tohtoriopiskelijat tiiviimmin kontaktiin toistensa

kanssa ja näin apu sekä vertaistuki ovat lähellä, varsinkin jos työtilat ovat yhteiset ja lähekkäin toisiaan. Eri kontekstit tarjoavat erilaisia mahdollisuuksia osallistua tiedeyhteisön toimintaan ja eri edellytyksiä kokea yhteisöllisyyttä. Soini ja Pyhälto (2012, 63) toteavat eroja olevan myös mahdollisuuksien laaduissa ja ehdoissa, jotka vaihtelevat tiedeyhteisöstä toiseen. Tiedeyhteisöjen eroissa on yleensä kyseessä kulttuuriset erot, ja tällaiset toimintaympäristön normit sekä toimintatavat vaikuttavat opiskelijan osallistumiseen ja sitoutumiseen (Vekkaila 2014, 19). Tohtoriopiskelijoiden osallisuus ja yhteisöön kuulumisen tunne rakentuvat vuorovaikutustilanteissa muiden yhteisön jäsenten kanssa. Haasteena on se, miten lisätään mahdollisuuksia osallistua tiedeyhteisön toimintaan erityisesti niiden osalta, jotka eivät tee tutkimusta tutkimusryhmässä tai työsuhteessa laitokseen (Soini & Pyhälto 2012, 45.) Myös McAlpine & Amundsen (2009, 112) näkevät olennaisena toimijuuden kokemusten lisäämisen, joilla akateemisiin käytäntöihin liitytään. Kyse on arkisten käytäntöjen rakentamisesta, joilla mahdollisuuksia toimijuudelle ja osallistumiselle, kuulluksi tulemiselle ja oman panoksen antamiselle merkityksellä tavalla yhteisön hyväksi tarjotaan (Soini & Pyhälto 2012, 68).

Yhteisöllisyys ja tiedeyhteisön osana toimiminen ei kuitenkaan koskaan ole kiinni vain yhden osapuolen toimista. Jos tarjotaan mahdollisuuksia vuorovaikutukseen, niihin tulee myös tarttua. Aktiivinen osallistuminen on ensisijainen tutkijaksi kasvamisen resurssi, mikä kuitenkin edellyttää halua ja valmiutta yhteiseen toimintaan sekä vuorovaikutukseen (Soini & Pyhälto 2012, 60). Golden (2005, 692) mukaan olennaista on se, miten hyvin sopeudutaan vallitseviin ja arvostettuihin tapoihin vuorovaikuttaa. Toisin sanoen yhteisöllinen toiminta on aina kaksisuuntaista, eikä synny pakottamalla. Vastuu yhteisöllisen toiminnan kehittämisessä kuuluu kaikille, mutta lopputulos riippuu siitä, millaisia merkityksiä yhteisöllisyydelle annetaan. Avoimen kysymyksen vastauksissa yhteisöllisyyden lisäämisestä osa koki, ettei yhteisöllisyyttä tarvita. Tämän suuntaisesti vastanneet tohtoriopiskelijat kokivat, että joko yhteisöllistä toimintaa on jo tarpeeksi tai he eivät yksinkertaisesti sitä kaipaa. Monet työstävät väitöskirjatutkimustaan yksin ilman suurempaa vuorovaikutusta muihin, ja ovat tilanteeseensa tyytyväisiä. Siten yhteisöllisyys ei ole itseisarvo, jonka avulla koko tohtorikoulutuksesta tehtäisiin mielekästä ja tehokasta. Riippuu siitä, mitä merkityksiä tiedeyhteisölle ja siihen osallistumiselle annetaan.

Stubbin ym. (2010, 111) tutkimuksessa tiedeyhteisöstä ulkopuoliset kokivat yhteyden tiedeyhteisön kanssa merkitykselliseksi oppimisen ja väitöskirjatyon edistymisen kannalta. Myös tässä tutkimuksessa sekä työyhteisöön kuulumisen, että

tutkimusryhmässä työskentely oli tilastollisesti Khiin neliö -testien mukaan merkitsevässä yhteydessä väitöskirjatyön edistymiseen viimeisen vuoden aikana. Mann-Whitneyn U-testin perusteella työyhteisöön kuulumisella todettiin olevan positiivinen yhteys myös motivaatioon sekä harvempaan väitöskirjatyön keskeyttämisen harkintaan. Näitä tuloksia jatkettiin logistisella regressioanalyysillä, joka todensi työyhteisön kuulumisen olevan selkeässä yhteydessä harvempaan väitöskirjatyön keskeyttämisen harkintaan. Sen sijaan opintojen kokopäiväisyys todettiin olevan se muuttuja, joka vaikuttaa sekä opintojen edistymiseen, että motivaatioon eniten.

Sekä kvantitatiivisten testien että avoimen kysymyksen perusteella yhteisöllisyyden lisäämisestä voimme todeta, että yhteisöllisyydellä on pääsääntöisesti positiivinen merkitys tohtoriopiskelijoille väitöskirjatyössä. Tässä tutkimuksessa käsitelimme valmiin aineiston pohjalta vain osaa muuttujista, joihin yhteisöön kuulumisella voisi olla yhteys ja myös toisinpäin, mihin tekijöihin se voi olla yhteydessä. Yhteisöllisyys on moninainen ilmiö ja kukin tohtoriopiskelija antaa sille sekä tiedeyhteisölle omat merkityksensä. Yhteisöllinen toiminta ei ole kultainen avain kaikkiin tohtorikoulutuksen haasteisiin, mutta osalle tohtoriopiskelijoista se saattaa tehdä väitöskirjatyöstä helpompaa ja mielekkäämpää. Hakkarainen ym. (2013, 287) ovat todenneet hyvin, että väitöskirjatyön tekeminen ei ole koskaan helppo prosessi, mutta jos sen voi kulkea yhdessä muiden kanssa heidän apua saavana, on se helpommin hallittavissa.

12 LOPUKSI

Tämä tutkimus on valottanut tiedeyhteisön toimintaa ja yhteisöllistä osallistumista Turun yliopiston tohtorikoulutuksessa. Lähtökohta yhteisöllisen toiminnan tutkimiselle oli se, miten sillä voitaisiin tohtorikoulutusta kehittää ja väitöskirjatyötä helpottaa. Väitöskirjatyötä tehdään erilaisista lähtökohdista käsin, ja joillekin nämä lähtökohdat luovat mahdollisuuksia, joillekin haasteita. Osa työstää väitöskirjaa yhdessä tutkimusryhmän kanssa, osa monografina yksin, toinen muun työn ohella, joku kilpaillen lyhytaikaisista apurahoista, toinen työsuhteessa yliopistoon. Myös elämänvaiheet ja taustat voivat vaihdella runsaasti. Jokainen luo omat merkityksensä ja odotuksensa väitöskirjatyölle, ja jokaiseen eri odotukseen yliopistojen ja tohtoriohjelmien on haastava vastata. Kun puhutaan tohtoriopintojen kehittämisestä, resurssien puutteeseen on helppo tukeutua, mutta kehittämistyössä on kyse myös paljon muusta.

Jos tohtoriopiskelija työskentelee kollektiivisesti ryhmässä ja yhteisissä työtiloissa yliopistolla kokopäiväisesti, integroituminen sekä osallistuminen yhteisön toimintaan on sujuvaa. Tärkeää olisi kuitenkin muistaa, miten luodaan tasa-arvoisesti jokaiselle tohtoriopiskelijalle mahdollisuuksia vuorovaikutukseen, tukeen ja yhteiseen oppimiseen lähtökohdista huolimatta. Yhteisöllisyys ei synny pakottamalla ja se ole kaikkien tohtoriopiskelijoiden kohdalla välttämättä olennaista. Mutta niille joilla halua olisi osallistua, keskustella, jakaa kokemuksia ja vuorovaikuttaa, tulisi luoda tällaiseen kohtaamiseen paikkoja sekä tilanteita. Tärkeää on myös, että näihin mahdollisuuksien tartutaan tohtoriopiskelijoiden puolelta. Yhteisöllinen toiminta on vahvasti sidoksissa tiedeyhteisöjen kulttuurisiin tapoihin toimia, ja kulttuurin muuttaminen vaatii aikaa, sinnikkyyttä ja halua. Vaikka yhteisöllinen toiminta ei synny pakottamalla, se ei välttämättä synny myöskään itsestään, vaan vaatii aktiivisuutta ja vuorovaikutusta. On tärkeää luoda tohtoriopiskelijalle tunne, että hän ei puurra väitöskirjaprosessissaan yksin, vaan tarvittaessa saa sen avun, tuen ja kontaktin, jota kulloinkin kaipaa. Tiedeyhteisöön osallistumisessa on enimmäkseen kyse siitä, miten vallitseviin tapoihin vuorovaikuttaa integroidutaan. Olennaista olisi kuitenkin pyrkiä myös siihen, miten tiedeyhteisö joustaa ja mukautuu uusiin tapoihin vuorovaikuttaa. Tämän tutkimuksen tuloksissa tuli esille kansalaisuuden suuri vaikutus osallisuuden kokemisessa, mikä on äärimmäisen tärkeä ottaa tohtorikoulutuksen kehittämisessä huomioon.

Yhtenä käytännön keinona Hakkarainen ym. (2013, 287) esittävät tohtorikoulutuksen kollektiivisen mallin pätevyyttä tohtoriopiskelijoiden sosiaalistamisessa tutkimusyhteisön käytänteisiin, jossa tutkimusyhteisön tuki on vahva. Tämä on yksi mahdollisuus yhteisöllisyyden peruselementtien luomisessa: ihmisten yhteen saattamisessa ja yhteistyössä. Oli keino mikä tahansa, tohtorikoulutuksen kehittämisessä vastuu on jokaisella tiedeyhteisön toimijalla tällaisten mahdollisuuksien luomisessa sekä niihin tarttumisessa kaikkien yhteisen hyvän eteen.

Vaikka tämä tutkimus antoi paljon vastauksia, se herätti myös vähintään yhtä paljon kysymyksiä. Koska kyseessä oli valmis aineisto, jäi pohtimaan kyselyn sanavalintojen ja kysymysten asettelujen merkityksiä. Puhutaanko esimerkiksi työyhteisöstä vai tiedeyhteisöstä? Ennen kaikkea mielenkiintoista olisi tietää, miten ja millaiseksi tohtoriopiskelijat yhteisön mieltävät, ja millaisia merkityksiä he sille antavat. Jatkotutkimuksissa olisi tärkeä selvittää esimerkiksi haastatteluiden muodossa täsmällisemmin, mikä on tiedeyhteisön ja yhteisöllisyyden rooli tohtoriopinnoissa ja niiden mielekkyydessä. Tämän tutkimuksen pohjalta saimme alustavia tuloksia siitä, miten tietyt muuttujat ovat yhteydessä yhteisöllisyyden kokemukseen tai miten yhteisöön kuuluminen on positiivisessa yhteydessä esimerkiksi tohtoriopintojen vähäisempään keskeyttämisen harkintaan. Nämä tulokset herättivät kuitenkin kysymyksiä, millä tavalla nämä ovat yhteydessä toisiinsa? Lisäksi olisi kiinnostava selvittää tarkemmin, miten yhteisöllisyys kenties jo toteutuu tohtorikoulutuksen arjessa ja millaista tiedeyhteisöjen käytännöt ovat. Yhteisöllisyys ei ole itseisarvo, mutta sen potentiaali ja mahdollisuudet tohtorikoulutuksen kehittämisessä ovat kuitenkin merkittävät, eikä sen siten kannata jäädä vain juhlapuhetasolle.

LÄHTEET

Aittola H. 1999. Mitä tohtorin pitää osata? Teoksessa A. Etäpelto & P. Tynjälä (toim.). Oppiminen ja asiantuntijuus: Työelämän ja koulutuksen näkökulma. Porvoo; Helsinki; Juva: WSOY, 125–145.

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus. 4. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. 2002. An overview of Self-Determination Theory: An organismicdialecticalperspective. In L. Deci & R. M. Ryan (Eds.), Handbook of self-determination research (pp. 3–33). Rochester: The University of Rochester Press.

Deem, R. & Brehony, K. J. 2000. Doctoral Students' Access to Research Cultures – Are some more unequal than others? *Studies in Higher Education*, 25(2), 149-165

Eskola, J. Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 6. painos. Tampere: Vastapaino.

Golde, C. 2000. Should I stay or should I go? Student descriptions of the doctoral attrition process. *The Review of Higher Education*, 23(2), 199–227.

Golde, C. 2005. The role of the department and discipline in doctoral student attrition: Lessons from four departments. *The Journal of Higher Education*, 76(6), 669–700.

Hakkarainen, K., Hytönen, K., Makkonen, J. & Lehtinen, E. 2013. Kollektiivista mallia voidaan soveltaa kasvatustieteiden koulutuksessa. *Aikuiskasvatus* (4), 277-289.

Hakkarainen, K., Lallimo, J. & Toikka, S. 2012. Kollektiivinen asiantuntijuus ja jaetut tietokäytännöt. *Aikuiskasvatus* (2), 246-256.

Heiske, P. 1997. Hyvinvointia työyhteisöön. Helsinki: Yrityskirjat Oy.

Hiltunen, K. & Pasanen, H-M. 2006. Tulevat tohtorit. Jatko-opiskelijoiden kokemukset ja arviot tohtorikoulutuksesta 2005. Opetusministeriön julkaisuja 48. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., & Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. painos. Helsinki: Tammi.

Husso, K. 2005. Tohtorit, tiedepolitiikka ja työmarkkinat. Tutkijankoulutus Suomessa 1950-luvulta tutkijakoulujen aikaan. Opetusministeriön julkaisuja 2005:21.

Huusko, J. 1999. Opettajayhteisö koulun omaleimaisten vahvuuksien hahmottajana, käyttäjänä ja kehittäjänä. Väitöskirja. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja, 49. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Kangaspunta, S. 2011. Yksilöllinen yhteisöllisyys: avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampere University Press.

Lahenius, K. 2013. Students' experiences of support during doctoral studies in industrial engineering and management. Aalto yliopisto julkaisusarjoja 2013:6.

Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. 1985. *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.

Maunula, M. 2014. *Perheellisen naistohtoriopiskelijän arki, elämäkulku ja tulevaisuusajattelu*. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius.

McAlpine, L., & Amundsen, C. 2009. Identity and agency: Pleasures and collegiality among the challenges of the doctoral journey. *Studies in Continuing Education*, 31(2), 109–125.

Metsämuuronen, J. 2006. *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Teoksessa J. Metsämuuronen (toim.) *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. 1. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 81–145.

Mäkisalo, M. 2003. *Yhdessä onnistumme: opas työyhteisön kehittämiseen ja hyvinvointiin*. Helsinki: Tammi.

Niemi, H., Aittola, H., Harmaakorpi, V., Lassila, O., Svärd, S., Ylikarjula, J., Hiltunen, K., & Talvinen, K. 2011. Tohtorikoulutuksen rakenteet muutoksessa. Tohtorikoulutuksen kansallinen seuranta-arviointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 15. Korkeakoulujen arviointineuvosto. Tampere: Tammerprint Oy.

Nistor, N., Daxecker, I., Stanciu, D & Diekamp, O. 2015. Sense of community in academic communities of practice: predictors and effects. *Higher Education* 69(2), 257-273.

Nivala, E. 2008. *Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa: kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehitys*. Kuopio: Snellman instituutti, A-sarja.

Nummenmaa, A. Pyhältö, K. Soini, T. 2008. Hyvä tohtori! Tohtorikoulutuksen rakenteita ja prosesseja. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Opetusministeriö 2008. Neliportainen tutkijanura. Opetusministeriön työryhmämuistioista ja selvityksiä, 2008:15.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012. Korkeakoulutettujen jatkokoulutuksen haasteet ja ehdotus järjestelmän kehittämiseksi -KYTKÖS -hanke. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:22.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016. Tutkijanuran tilannekuva. Tutkijanuratyöryhmän loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:2. Viitattu 1.9.2016

Paasivaara L. & Nikkilä, J. 2010. Yhteisöllisyydestä hyvinvointia. Helsinki: Kirjapaja.

Park, C. 2005. New variant PhD: The changing nature of the doctorate in the UK. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 27(2). 189-207.

Pyhältö, K., Stubb, J. & Lonka, K. 2009. Developing scholarly communities as learning environments for doctoral students. *International Journal for Academic Development*, 14(3), 221–232.

Repo, S. 2010. Yhteisöllisyys voimavarana yliopisto-opetuksen ja -opiskelun kehittämisessä. Helsingin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja, 228. Helsinki: Helsingin yliopisto. Väitöskirja.

Savonmäki, P. 2007. Opettajien kollegiaalinen yhteistyö ammattikorkeakouluissa: mikropoliittinen näkökulma opettajuuteen. Koulutuksen tutkimuslaitoksen tutkimuksia, 23. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto.

Schein, E.; suom. Liljamo, R. & Miettinen, A. 1991. Organizational culture and leadership. 3. painos. Espoo: Weilin + Göös 1987.

Soini, T. Pyhältö, K. 2012. Akateeminen ohjaus tohtorikoulutuksessa. Tampere: Tampere University Press.

Stubb, J. 2012. Becoming a scholar: The dynamic interaction between the doctoral student and the scholarly community. Research Report 336. Helsinki: University of Helsinki, Faculty of Behavioural Sciences, Department of Teacher Education. Väitöskirja.

Stubb, J., Pyhältö, K., Soini, T., Nummenmaa, A. R. & Lonka, K. 2010. Voimauttava tiedeyhteisö? Tohtoriopiskelijoiden osallisuus ja hyvinvointi tiedeyhteisössä. *Aikuiskasvatus* (2), 106-119.

Syrjälä, Leena, Ahonen, Sirkka, Syrjäläinen, Eija & Saari, Seppo (1994) Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Rauma: Kirjayhtymä.

Teittinen, A. 1992. Tiedeyhteisö vai tutkijayhteisö? Seminaariraportti. Tampereen yliopisto, yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos, työraportteja 1992:4.

Turun yliopisto. 2016. Turun yliopiston tutkijakoulu. <http://www.utu.fi/fi/Tutkimus/tutkijakoulu/Sivut/home.aspx>. (Viitattu 10.10.2016)

Tähtinen, J. Isoaho, H. 2001. Tilastollisen analyysin lähtökohtia: ensiaskeleet kvanttiaineiston käsittelyyn, analyysiin ja tulkintaan SPSS-ohjelmaympäristössä. Turun yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta.

Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Broberg, M. 2011. Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos ja Opettajankoulutuslaitos.

Vekkaila, J. 2014. Doctoral student engagement: The dynamic interplay between students and scholarly communities. Helsinki: University of Helsinki. Väitöskirja.

Wright, T. & Cochrane, R. 2000. Factors Influencing Successful Submission of PhD Theses. *Studies in Higher Education*, 25(2), 181-195.

LIITTEET

LIITE 1 Palautekysely tohtorikoulutettaville

Hyvä Turun yliopiston tohtorikoulutettava,

Tällä kyselyllä kartoitetaan Turun yliopiston tohtorikoulutettavien näkemyksiä yliopiston tohtorikoulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista. Edellisen kerran tohtorikoulutettavien näkemyksiä tohtorikoulutuksen järjestämisestä kysyttiin vuonna 2012 juuri Turun yliopiston tutkijakoulun (UTUGS) perustamisen jälkeen. Tämän jälkeen tohtorikoulutuksessa on tapahtunut paljon muutoksia, muun muassa rehtorin perustamat 16 Turun yliopiston tohtoriohjelmaa ovat aloittaneet toimintansa. Tämän kyselyn kautta sekä UTUGS että tohtoriohjelmat saavat tietoa siitä, miten uudistukset ovat tohtorikoulutettavien mielestä toteutuneet ja miten toimintaa voidaan jatkossakin kehittää. Vastaaminen kyselyyn on siis äärimmäisen tärkeää!

Tohtorikoulutettavilla tarkoitetaan tässä kyselyssä niitä jatkotutkinto-opiskelijoita, joilla on oikeus suorittaa tohtorintutkinto Turun yliopistossa. Kysely on lähetetty kaikille Turun yliopiston tohtorikoulutettaville tohtoriohjelmien koordinaattoreiden kautta. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Kyselyn vastauksia ei yksilöidä, vaan vastaukset esitetään yhteenvetona niin, että vastaajien lukumäärä on aina yli 10.

Vastaajien kesken arvotaan iPad-tablettitietokone ja leffalippuja. Mikäli haluat osallistua arvontaan, ilmoita yhteystietosi kyselyn lopussa. Muuten voit vastata nimettömänä.

Vastaathan kyselyyn 27.9.2015 mennessä.

Kiitos ajastasi!

Lisätietoja: Turun yliopiston tutkijakoulu (utugs@utu.fi) ja
<http://www.utu.fi/fi/Tutkimus/tutkijakoulu/>

TOHTORINTUTKINNON SUORITTAMINEN TURUN YLIOPISTOSSA

1. Tiedekunta

Humanistinen tdk
Matemaattis-luonnontieteellinen tdk
Lääketieteellinen tdk
Oikeustieteellinen tdk
Yhteiskuntatieteellinen tdk
Kasvatustieteiden tdk
Turun Kauppar korkeakoulu
Muu

2. Tohtoriohjelma

BGG
PCS
Juno
DPNurs
FINDOS
Utuling
KEVEKO
DRDP
MATTI
DPMLS
TuDMM
OPPI
Oikeustieteen tohtoriohjelma
Turun kauppar korkeakoulun tohtoriohjelma
TKT
Yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden tohtoriohjelma

3. Väitöskirjatutkimuksen aloitusvuosi

2015

2014

2013

2012

2011

2010

2009

2008

2007

2006

2005

2004

2003

2002

2001

2000

1999

1998

1997

1996

1995

1994

1993

1992

1991

1990

Ennen vuotta 1990

4. Arvioi tohtorintutkintosi valmistumiseen vielä kuluva aika

1-2 vuotta

3-4 vuotta

Yli 4 vuotta

5. Arvioi, kuinka suuri osa tohtorintutkinnostasi on jo valmiina

Alle 10 %

ca. 25%

ca. 50%

ca. 75%

Yli 90 %

6. Väitöskirjasi muoto

Monografia

Väitöskirja koostuu artikkeleista

En vielä tiedä

7. Väitöskirjan kieli

Englanti

Suomi

Muu

8. Teetkö väitöskirjaa tällä hetkellä...?

Kokopäiväisesti

Osa-aikaisesti

Muun kokopäiväisen työn rinnalla

Muu

9. Jos teet väitöskirjatutkimustasi osa-aikaisesti tai muun työn ohella, paljonko aikaa keskimäärin käytät siihen viikoittain?

Teen väitöskirjaani harvemmin kuin viikoittain

1-5 tuntia

6-10 tuntia

11-15 tuntia

16-20 tuntia

Enemmän kuin 20 tuntia

10. Jos teet väitöskirjatutkimustasi osa-aikaisesti, kerro mistä syystä:

---

11. Kuinka usein muokkaat henkilökohtaista jatko-opintosuunnitelmaasi?

Voit valita useita vaihtoehtoja

Kerran vuodessa

Harvemmin kuin kerran vuodessa

En päivitä henkilökohtaista jatko-opintosuunnitelmaani

TOHTORIOPINTOJEN RAHOITTAMINEN

12. Mikä on tohtoriopintojesi rahoitusmuoto?

Voit valita useita vaihtoehtoja

Tohtorikoulutettavan työsuhde

Projektirahoitus Turun yliopistossa

Muu työsuhde Turun yliopistossa

Henkilökohtainen apuraha

Ansiotyö yliopiston ulkopuolella

Aikuiskoulutustuki

Muut rahoitusmuodot, mitkä?

---

13. Kuinka pitkälle tulevaisuuteen rahoituksesi on tiedossa?

VÄITÖSKIRJATYÖN OHJAUS

14. Väitöskirjatyötäsi ohjaa

Yksi tiedekunnan nimeämä ohjaaja

Kaksi tiedekunnan nimeämää ohjaajaa

Useita (>2) tiedekunnan nimeämiä ohjaajia

Minulla ei ole ohjaajaa

Muu taho, mikä?

---

15. Kuinka usein keskustelet ohjaajasi/ohjaajiesi kanssa tutkimuksestasi?

Päivittäin

Viikoittain

Kuukausittain

Muutaman kuukauden välein

Puolivuositain

Vuosittain

Harvemmin kuin kerran vuodessa

16. Arvioi ohjauksen määrää ja laatua

1= täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5= täysin samaa mieltä

Olen tyytyväinen saamani ohjauksen määrään

Olen tyytyväinen saamani ohjauksen laatuun

17. Tässä voit perustella kysymykseen 16 antamasi vastaukset:

---

18. Minkälaisia ongelmia olet ohjauksessa kohdannut?

---

19. Millä osa-alueilla ohjaus on kohdallasi onnistunut hyvin?

---

20. Miten ohjausta voitaisiin mielestäsi kehittää?

---

21. Oletko harkinnut ohjaajan vaihtamista?

En koskaan

Joskus

Viimeisen vuoden aikana

Kuluvan kuukauden aikana

Jatkuvasti

Ohjaajani on vaihtunut

22. Jos olet harkinnut ohjaajan vaihtamista tai ohjaajasi on vaihtunut, kerro miksi:

---

23. Väitöskirjan tieteellisen ohjauksen lisäksi, mitkä ovat mielestäsi ohjaajan kolme tärkeintä tehtävää?

Kannustaminen ja tukeminen

Kriittisen palautteen antaminen

Käsikirjoitusten kommentointi

Tutkimuksen suuntaviivojen luominen

Säännöllisiin tapaamisiin sitoutuminen

Tieteellisen asiantuntijuuden jakaminen

Uraohjaus

Rahoituksen hankkimisessa avustaminen

Methodinen ohjaus

Läsnäolo, tavoitettavissa oleminen

Kuunteleminen

Tiedeyhteisöön verkostoitumisessa tukeminen

Tieteellisten käytäntöjen välittäminen ja opettaminen

Väitöskirjan lisäksi tehtävien muiden opintojen suunnittelussa ohjaaminen

Jatko-opintoihin liittyvissä käytännön asioissa ohjaaminen

Muu, mikä _____

24. Onko väitöskirjatyösi ohjauksen tueksi laadittu urasuunnitelma?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

25. Onko väitöskirjatyösi ohjauksen tueksi laadittu liikkuvuussuunnitelma?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

26. Onko väitöskirjatyösi ohjauksen tueksi laadittu ohjaussuunnitelma?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

VÄITÖSKIRJATUTKIMUKSEN EDISTYMINEN

27. Miten väitöskirjatutkimuksesi on viimeisen vuoden edistynyt?

Erinomaisesti

Hyvin

Pääasiassa hyvin

Melko hyvin

Heikosti

Erittäin heikosti

28. Oletko harkinnut väitöskirjatyösi keskeyttämistä?

En koskaan

Joskus

Kuluvan vuoden aikana

Kuluvan kuukauden aikana

Harkitsen keskeyttämistä jatkuvasti

29. Jos olet harkinnut väitöskirjatyösi keskeyttämistä, kerro miksi

---

---

30. Valitse 3 tärkeintä väitöskirjatyötäsi edistänyttä tekijää

Rahoitus kunnossa

Oma motivaatio

Kiinnostava tutkimusaihe

Kunnianhimo

Hyvä ohjaaja

Ohjaajan kannustus

Hyvät työtoverit

Hyvät tutkimuksen tekemisen puitteet

Oma työhuone/työtila

Kansainväliset yhteydet

Tiedeyhteisöön/tutkimusryhmään kuuluminen

Konferenssit ja seminaarit

Vertaistuki

Perheen tuki

Harrastukset ja muut kiinnostuksen kohteet

Tohtorintutkintoon väitöskirjan lisäksi kuuluvat muut opinnot

Muu, mikä _____

31. Valitse 3 tärkeintä väitöskirjatyötäsi vaikeuttanutta tekijää

Rahoituksen puuttuminen

Rahoituksen epävarmuus tai jatkuva hakeminen

Ajan puute tai ajankäytön hallinnan vaikeudet

Puutteellinen ohjaus

Ohjaajalla ei riittävää asiantuntemusta

Työrauhan puute

Työhuoneen/työtilan puute

Liikaa opetus- tai tutkimustehtäviä
Muu työ
Heikko motivaatio
Väitöskirjan aihe ei kiinnosta
Terveydelliset ongelmat
Perhesyyt
Vieraalla kielellä työskentely
Verkostojen puute
Muut tohtorintutkintoon vaadittavat opinnot
Ongelmat tutkimusaineiston kanssa
Yksinäisyys
Pitkät julkaisuajat
Huono työilmapiiri
Epäonnistumisen pelko
Muu, mikä? _____

MOTIVAATIO

32. Suoritan tohtorintutkintoa, koska...

1= täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5= täysin samaa mieltä

Tavoitteenani on pätevöityä akateemiselle tutkijanuralle

Tavoitteenani on pätevöityä vaativiin asiantuntijatehtäviin

Tutkimustyö on aina kiinnostanut minua

Yliopiston laitoksen henkilökunta suositteli minulle tohtorintutkinnon suorittamista

Yliopiston ulkopuolinen työnantaja kannusti minua suorittamaan tohtorintutkinnon

Haluan kehittyä ammatillisesti

Tutkinto parantaa uramahdollisuuksiani

Tohtorintutkinnon jälkeen saan parempaa palkkaa

Tarjolla ei ollut muita töitä

Sattuma johdatti jatko-opintoihin

Muu syy, mikä?

---

33. Kuinka motivoitunut pääsääntöisesti olet tekemään väitöskirjatutkimustasi?

(1= heikosti motivoitunut, 2 = melko heikosti motivoitunut 3 = keskiarvoisesti motivoitunut, 4 = suhteellisen korkeasti motivoitunut, 5= erittäin motivoitunut)

1

2

3

4

5

34. Perustele tässä kysymykseen 33 antamasi vastaus. Kerro jos motivaatiosi on muuttunut.

---

35. Valitse 3 keskeisintä keinoa, joilla voit itse parantaa motivaatiosi

Myönteinen asenne

Armollisuus itseään kohtaan

Tulevaisuuden ammatillisten suunnitelmien tekeminen
Ajankäytön suunnittelu
Hyvän tutkimussuunnitelman tekeminen ja sen noudattaminen
Osatavoitteiden asettaminen
Väitöskirjatyöhön liittyvien keskustelujen käyminen
Verkostoituminen
Vertaistuki
Seminaareihin ja konferensseihin osallistuminen
Ajatus siitä, että oma tutkimus on merkityksellinen
Riittävän ohjauksen vaatiminen
Muu, mikä? _____

36. Mainitse kolme keskeisintä keinoa, joilla tohtoriohjelmasi/UTUGS/yliopistoyhteisö voi parantaa motivaatiotasi

1.

_____

2.

_____

3.

_____

TYÖYHTEISÖ

37. Teetkö väitöskirjatutkimustasi...?

Tutkimusryhmässä

Yksin

Sekä että

38. Mistä saat väitöskirjatutkimuksellesi ammatillista tukea?

Voit valita useita vaihtoehtoja

Ohjaajaltani/ohjaajiltani

Seurantaryhmältäni

Tutkimusryhmäni tutkijoilta
Oppiaineeni tutkijoilta
Tiedekuntani tutkijoilta
Toisilta tohtorikoulutettavilta
Yliopiston ulkopuolelta
En saa tarvitsemaani ammatillista tukea

39. Tunnetko kuuluvasi Turun yliopistossa johonkin työyhteisöön?

Kyllä
Ei (Hyppy kysymykseen 41)
En osaa sanoa (Hyppy kysymykseen 41)

40. Arvioi miten hyvin seuraavat väittämät kuvaavat työyhteisösi laatua:

1= täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5= täysin samaa mieltä

Voin keskustella väitöskirjatyöhöni liittyvistä asioista työyhteisössäni

Työyhteisössäni minua kohdellaan hyvin

Viihdyn työyhteisössäni

41. Miten tohtoriohjelmasi voisi lisätä tutkijoiden yhteisöllisyyttä?

TOHTORINTUTKINTOON SISÄLTYVÄT MUUT OPINNOT

Tohtorintutkintoon sisältyy väitöskirjan lisäksi 40-60 opintopisteen formaaliset opinnot tieteenalasta riippuen

42. Oletko osallistunut UTUGS:n tarjoamille kursseille?

Kyllä

Ei

Jos et, miksi?

---

43. Miten tärkeää mielestäsi on hankkia tohtoriopintojen aikana osaamista seuraavilla alueilla/

1= ei lainkaan tärkeää, 2 = ei kovin tärkeää, 3 = ei tärkeää eikä merkityksetöntä, 4 = melko tärkeää, 5= erittäin tärkeää

Hyvä tieteellinen käytäntö

Esiintymis- ja vuorovaikutustaidot

Tiedeviestintä

Kielitaito

Informaatiolukutaito

Tietojenkäsittelytaidot

Yliopistopedagogiikka (opetustaidot)

Urahallinta ja -suunnittelu

Johtamistaidot ja projektiosaaminen

Rahoituksen hakeminen

IPR-osaaminen (immateriaalioikeudet)

Yrittäjyys ja liiketoimintaosaaminen

Joku muu, mikä? _____

44. Oletko tyytyväinen UTUGS:n kurssitarjontaan?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

45. Oletko tyytyväinen tohtoriohjelman tai tiedekunnan kurssitarjontaan?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

46. Mitä koulutusta pitäisi mielestäsi olla tarjolla/tarjolla nykyistä enemmän?

---

47. Miten arvioisit tohtorintutkintoon vaadittavia muita opintoja?

1= huonosti/ei lainkaan, 2 = melko huonosti, 3 =keskinkertaisesti, 4 = melko hyvin, 5= erittäin hyvin/paljon

Tukevat väitöskirjatutkimusta

Antavat valmiuksia tutkijan tehtäviin

Antavat valmiuksia muihin asiantuntijatehtäviin

Antavat valmiuksia yliopiston ulkopuolisille työmarkkinoilla

Ovat edenneet suunnitelmieni mukaan

Ovat mitoitukseltaan (op:t) liian laajat

Ovat mitoitukseltaan (op:t) liian suppeat

Eivät vaikuta tohtorintutkinnon suorittamisaikaan

URASUUNNITELMAT

48. Missä tehtävissä/työelämän sektorilla toivoisit väitöskirjan valmistumisen jälkeen työskenteleväsi?

Post doc kotimaassa

Post doc ulkomailla

Muut kuin tutkijantehtävät yliopistolla

Julkinen sektori

Yksityinen sektori

Järjestösektori

Yrittäjä

perhevapaa/loma/välivuosi

En osaa sanoa/

Muu, mikä?

---

49. Missä tehtävissä/työelämän sektorilla tulet todennäköisesti työskentelemään väitöskirjan valmistumisen jälkeen?

Post doc kotimaassa

Post doc ulkomailla

Muut kuin tutkijantehtävät yliopistolla

Julkinen sektori

Yksityinen sektori

Järjestösektori

Yrittäjä

Perhevapaa/loma/välivuosi

Työtön

En osaa sanoa

Muu, mikä?

50. Minkälaista tukea urasuunnittelulle toivot
UTUGS:ltä/tiedekunnalta/tohtoriohjelmalta/ohjaajaltasi?

---

51. Muita kommentteja

KERRO ITSESTÄSI TAUSTATIEDOT

52. Kansalaisuus

Suomalainen

Muu/

53. Sukupuoli

Nainen

Mies

54. Ikä

Alle 25

25-29

30-34

35-39

40-44

45-49

50 tai vanhempi

55. Olen

Yksinasuva

Parisuhteessa

Perheellinen

Yksinhuoltaja

En mikään mainituista

Mikäli haluat osallistua iPad-tablettitietokoneen ja leffalippujen arvontaan, ilmoita nimesi ja sähköpostiosoitteesi

---

KIITOS VASTAUKSISTASI!